

Riksdagens snabbprotokoll

2021/22:86

Onsdagen den 23 mars

Kl. 09.00–18.31

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 2 mars justerades.

§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprovsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Richard Herrey (M) har utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 23 mars 2022 sedan Fredrik Schulte (M) avsagt sig uppdraget.

Valprovsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 21 mars 2022

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden

/Agota Földes
sekreterare

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Richard Herrey som suppleant i trafikutskottet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i trafikutskottet

Richard Herrey (M)

§ 4 Anmälan om ersättare för gruppledare för partigrupp

Andre vice talmannen meddelade att Liberalernas partigrupp anmält *Lina Nordquist* som andre ersättare

för gruppledare för partigrupp från och med den 1 januari.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2021/22:47 för torsdagen den 17 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2021/22:412

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:412 Civilt försvar
av Alexandra Anstrell (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 6 maj 2022.

Stockholm den 22 mars 2022

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 7 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialförsäkringsutskottet:

RiR 2022:6 Digitala läkarbesök och hyrläkare i sjuk-skrivningsprocessen

§ 8 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2021/22:145, 177 och 178 till socialutskottet
2021/22:148, 167 och 168 till miljö- och jordbruksutskottet
2021/22:154 och 173 till skatteutskottet
2021/22:155–162 till utbildningsutskottet
2021/22:163 och 164 till konstitutionsutskottet
2021/22:166 och 190 till trafikutskottet
2021/22:169 till finansutskottet
2021/22:171, 184, 188, 189 och 174 till civilutskottet
2021/22:172, 183, 185, 186 och 192–196 till justitieutskottet
2021/22:175 och 176 till arbetsmarknadsutskottet
2021/22:179–182 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser
2021/22:170 till utrikesutskottet
2021/22:191 till arbetsmarknadsutskottet

Redogörelse
2021/22:ER1 till utrikesutskottet

Motioner
2021/22:4458 till konstitutionsutskottet
2021/22:4455 till kulturutskottet
2021/22:4464 och 4465 till utrikesutskottet

EU-dokument
COM(2022) 68 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 maj*.
COM(2022) 113 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 maj*.

§ 9 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Utbildningsutskottets betänkande
2021/22:UbU14 Övergripande skolfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2021/22:MJU18 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvärden i skogen med frivillighet som grund

Civilutskottets utlåtande
2021/22:CU34 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ett omarbetat direktiv om byggnaders energiprestanda

§ 10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser

Justitieutskottets utlåtande 2021/22:JuU48
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser (COM (2021) 851)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 11 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar under sommaren 2022

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2021/22:SfU21
Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar under sommaren 2022 (prop. 2021/22:97)
föredrogs.

Anf. 1 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Nu är vi här igen och ska göra ineffektiva skattesubventioner som inte leder till fler jobb. Det enda parti som är berett att försvara resurserna till socialförsäkringssystemen är Vänsterpartiet. Det är illa. Pengarna skulle i stället kunna användas till exempel till att höja pensionerna brett.

Fru talman! Den del av arbetsgivaravgiften som ska gå till sjukförsäkringen, a-kassan och arbetsskadeförsäkringen har minskat rejält. I stället har det som kallas den allmänna löneavgiften flerdubblats. Den infördes 1995, bland annat för att finansiera Sveriges medlemskap i EU, men var då bara 1 ½ procent av lönen. Nu är den många gånger större.

Sjukförsäkringsandelen har mer än halverats sedan 2006. Den har aldrig varit lägre än i dag. Givetvis finns det ett samband mellan detta och alla utförsäkringar av personer som är sjuka och som egentligen har haft rätt till ersättning. Den som påstår något annat är inte ärlig, och ärlig ska man vara.

Alliansen gav bort vårt avstådda löneutrymme genom enorma skattesänkningar för hundratala miljarder. De gav våra pengar till dem som hade mest. Pensionärer, arbetslösa och sjuka straffades och fick till och med högre skatt – straffskatter som endast vi i Vänsterpartiet föreslog skulle tas bort i vårt förslag till budget för i år.

Nu töms skattkistan igen. De andra partierna tar de surt förvärvade kronorna och kallar det för satsningar. Den sänkning av arbetsgivaravgiften som vi skattebetalare har får hosta upp för kostar sammantaget runt 30 miljarder. År 2022 kostar den 8 miljarder.

Fru talman! Nuvarande statsminister Magdalena Andersson sa tidigare om Alliansens sänkningar av arbetsgivaravgiften för unga att det är en dyr reform utan effekt på sysselsättningen. Men det var då. Nu har hon själv gett bort 18 miljarder av vårt gemensamt avstådda löneutrymme utan att ett enda nytt jobb skapas, som hon själv sa.

Fru talman! Våra pengar hamnar i fickorna på arbetsgivare som McDonalds, som anställer många unga i restaurangbranschen. Den här mandatperioden blev ett rejält Happy Meal till eliten, får man nog konstatera.

Visst är det smått häpnadsväckande att Socialdemokraterna fortsätter att genomföra Centerpartiets oansvariga och slösaktiga ekonomiska politik trots att de hittills inte fått någonting tillbaka. Centerpartiet röstar fram en högnationalistisk budget, men regeringen fortsätter att truga och hoppas att Centerpartiet ska ge något tillbaka den här gången. Men att göra samma sak om och om igen och förvänta sig ett annat resultat har sällan fungerat.

Fru talman! Det är skillnad på folk och folk. Hur tänker man när man agerar så vårdslöst med våra pengar? Detta är ju precis vad det är – våra pengar. Det är ingen allmosa, utan det är vårt avstädda löneutrymme.

Finanspolitiska rådet, som inrättades av Alliansen själva, säger att sänkta arbetsgivaravgifter för unga är en dyr och ineffektiv åtgärd. Riksrevisionen och nationalekonomer från höger till vänster håller med.

Flera tunga remissinstanser riktar omfattande kritik mot dagens förslag. Bland andra Arbetsförmedlingen, Saco och TCO avstyrker, eftersom de anser att förstärkningen av nedsättningen av arbetsgivaravgiften är ett ineffektivt sätt att öka sysselsättningen bland unga. Ekonomistyrningsverket och Arbetsgivarverket uttrycker tveksamheter kring förslaget effekt av samma skäl. Enligt Konjunkturinstitutet finns det en betydande risk att förslaget i huvudsak kommer att subventionera redan befintliga anställningar eller anställningar som hade kommit till ändå.

Därför måste jag återigen konstatera att det är anmärkningsvärt att endast Vänsterpartiet är emot det här i riksdagen.

Fru talman! Varför satsar vi inte riktat på de unga som har svårt att komma in på arbetsmarknaden? Svaret är sorgligt men enkelt: Det är inte en politik för fler jobb man vill ha. Det här riskerar att urholka socialförsäkringssystemen ytterligare, men politikerna lyssnar inte. Då ryker flera miljarder till som kunde ha lagts på sjukförsäkringen eller pensionerna.

Att med lätthet godkänna sänkta arbetsgivaravgifter, som leder till ökade vinster hos stora restaurangkedjor, samtidigt som man tvekar när det gäller det beslut som ska tas här i vår om att höja pensionerna för Sveriges pensionärer är skamligt.

Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har kommit överens om att 1 miljon pensionärer kan få en genomsnittlig höjning på 770 kronor i månaden. En halv miljon pensionärer kan få 1 000 kronor i månaden skattefritt. Men det hänger på att de andra partierna, som i dag gladeligen använder löntagarnas pengar till stora skattebidrag, också är beredda att öppna plånboken när det kommer till Sveriges pensionärer. För Vänsterpartiet, som har drivit det här och ställt detta krav på regeringen, är valet enkelt.

Jag vill därför yrka bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 2 ELSEMARIE BJELLQVIST (S):

Fru talman! Vad ärendet handlar om har vi hört: en tillfällig förstärkning av nedsättningen av arbetsgivaravgifter för personer mellan 18 och 23 år. Det här skedde ju redan förra året. Det var en del i att klara ekonomin och att klara arbeten för ungdomar under pandemin. Vi får kanske påminna oss om att pandemin inte är riktigt över än.

Regeringen och riksdagen fick faktiskt beröm av Coronakommissionen för att Sverige har återhämtat sig ganska bra och för att de ekonomiska beslut som fattades var bra.

Nu görs bedömningen att detta behövs även i sommar, och vi socialdemokrater ställer oss bakom det. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Anf. 3 JONNY CATO (C):

Fru talman! Pandemin har varit fruktansvärd på många sätt. Familjer har fått ta avsked av nära och kära, folk har förlorat jobben och folk har fått se sina livsverk raseras. Många företag och individer har haft det svårt och tufft under pandemin.

Nu är vi äntligen i ett nytt skede. Vi får kramas, konsertarenorna fylls, man får dansa på krogen och företagen slipper hårda restriktioner.

Sverige har återhämtat sig relativt bra och står på många sätt rätt stadigt efter pandemin. Trots det kommer det att krävas stimulanser under en tid framöver för att vi ska komma fullt ut på banan igen.

Sedan regeringen presenterade detta förslag har det hänt ytterligare saker i vår omvärld, och Putins invasionskrig i Ukraina har gjort att behovet av stimulanser snarare ökat än minskat.

Sänkt arbetsgivaravgift för ungdomar mellan 19 och 23 år är helt nödvändigt. Förslaget kommer att träffa många av de företag, verksamheter och branscher som drabbats allra hårdast under pandemin, branscher där studenter och andra ungdomar får sommarjobb: besöksnäring, kultur, restaurang och så vidare.

Därför är det bra att det med stor enighet blir en nedsättning av arbetsgivaravgiften under juni, juli och augusti i år.

Anf. 4 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Som kristdemokrat är jag i grunden positivt inställd till förslag som leder till sänkta skatter och avgifter på arbete, och här har vi nu ett förslag om en förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar under sommaren 2022. Det borde därför vara lätt att säga ja till denna åtgärd, men jag vill ändå borra lite i det och ställa ett par frågor.

Det första skälet till att problematisera detta lite är att forskningen visar att det är en relativt dyr åtgärd som inte ger någon stor effekt. Det finns andra åtgärder som både är billigare och ger bättre effekt.

Därför har vi kristdemokrater föreslagit ett dubbelt jobbskatteavdrag för personer upp till 23 år som har en subventionerad anställning eller andra arbetsmarknadspolitiska insatser eller är långtidsarbetslösa eller nyanlända. För många som befinner sig långt från arbetsmarknaden kan den ekonomiska vinsten av att få ett jobb nämligen bli väldigt liten. När skatt och jobbresor har betalats och de inkomstrelaterade bidragen och ersättningarna har minskat är det inte säkert att det blir så mycket kvar i plånboken jämfört med tidigare.

Det andra skälet till att jag begärde ordet är att jag skulle vilja få ett svar från Socialdemokraterna. Det här är en repris på en åtgärd som genomfördes sommaren 2021, och eftersom det redan har gjorts skulle det vara intressant för oss alla att få ta del av utvärderingen, alltså vad åtgärden ledde till.

Har det gjorts en analys av effekterna, och vad var i så fall resultatet?

Jag tycker att det är väldigt rimligt att vi politiker vinnlägger oss om att lägga tid, energi och medel på sådant som har en verkan och som för oss i den riktning vi vill och att vi säkerställer att skattemedel används på ett försvarbart sätt.

I konsekvensutredningen, som är ett underlag för om vi ska rösta ja eller nej här i riksdagen, saknas en redovisning av de positiva resultat som jag utgår från att reformen medförde eftersom man kör en repris på den i sommar. Jag tycker dock att det är viktigt att vi här i kammaren är så välinformerade som möjligt innan vi fattar beslut så att vi inte stöder förslag där vi riskerar att kasta pengar i sjön.

Mina frågor till Socialdemokraterna är därför: Ledde 2021 års åtgärd, som nu ska gå i repris, till att fler blev anställda? Gjorde den det möjligt för personer som befann sig utanför arbetsmarknaden att ta sig in på densamma? Om ja, var finns i så fall den utvärderingen och informationen? Den saknas ju här.

Anf. 5 ELSEMARIE BJELLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Hans Eklind för frågorna.

Som jag nämnde i mitt anförande gav Coronakommissionen regeringen och riksdagen beröm för hur de ekonomiska bitarna hanterats.

Vi får inte glömma att det har varit en rejäl pandemi, och det är inte över än. Ett par av oss som sitter här nu låg alldeles nyligen hemma några dagar i covid.

Det är svårt att säga hur många platser det har gett. Men vi kan knappast säga att restaurangbranschen har klarat sig bra under pandemin. Tvärtom har den mått ganska dåligt ekonomiskt, och vi står fast vid att den behöver detta.

Anf. 6 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Elsemarie Bjellqvist för svaret, även om det inte var det svar jag önskade.

I ärlighetens namn ger Coronakommissionen regeringen lite olika betyg. Det finns saker och ting som man med emfas menar att regeringen borde ha gjort annorlunda och bättre.

Men nu pratar vi om denna åtgärd. Jag är fullt medveten om att pandemin var en del av den verklighet som denna åtgärd sattes in under. Men en utvärdering är ändå rimlig när man åter genomför en åtgärd som inte är helt gratis.

Jag vill att riksdagsledamoten ska förstå att jag är helt och hållet med på att vi måste sänka skatten på arbete, så i grunden är vi överens.

Det jag efterfrågar är varför ingen utvärdering har gjorts så att vi kan se vad detta har lett till. Det duger inte att säga att vi har haft en pandemi, för pandemin var ett av skälen till att åtgärden sattes in. Det är rimligt att man utifrån den grund man hade för att genomföra åtgärden kan göra någon sorts konsekvensbeskrivning där man visar att åtgärden var rätt och riktig. Är den rätt och riktig är det ju inga problem att genomföra den igen.

Som sagt: Jag tackar för svaret, men jag fick inte det svar jag önskade. Jag hade gärna fått lite mer analys och siffror.

Anf. 7 ELSEMARIE BJELLQVIST (S) replik:

Fru talman! Vad jag förstår finns det i dagsläget inga siffror. Men att det fanns ett behov av detta då och att det finns ett behov även i sommar står helt klart.

Jag skulle vilja se den restaurang som säger att man har gjort övervinst på grund av detta. Jag tror inte den finns.

Vilka pandemiåtgärder skulle ledamoten vilja driva, ta bort eller lägga till i stället för dessa pengar? Nu har vi en ny situation med ett krig i vår närhet, och där behövs också pengar. Och våra ungdomar behövs. De behöver sina jobb i sommar.

Anf. 8 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att riksdagsledamoten och jag är överens om väldigt mycket. Exempelvis har jag i denna kammare lyft upp att den låga graden av självförsörjning är ett monumentalt problem. Vår gemensamma välfärd skapas inte av någon hemlig tryckpress, utan den skapas av att människor betalar in skatter och avgifter.

I grunden är vi helt överens om att vi måste göra något åt arbetslösheten, som är enormt hög i Sverige. Socialdemokraterna bad om att bli utvärderade på jobbet när de tillträdde 2014. Det hoppas jag att Socialdemokraterna blir i valrörelsen, för då kommer de inte att få fortsätta att ha makten. Vi är i dag den fjärde sämsta medlemsstaten i hela EU när det gäller arbetslöshet.

Vad vill Kristdemokraterna göra? Jag nämnde det i mitt tal. Jag tycker att det är viktigt att man gör något, så jag är inte emot förslaget som sådant. Men om jag som kristdemokrat hade fått bestämma hade jag förordat ett dubbelt jobbskatteavdrag för personer upp till 23 år. Skälet är enkelt: Dels är det billigare, dels är det mer effektivt.

Det finns alltså andra åtgärder som man kan vidta om man precis som riksdagsledamoten och jag är överens om att ungdomar ska komma i arbete så snabbt som möjligt. Det är inte bra för vare sig ungdomar eller

samhället att de går långtidsarbetslösa. Det är en situation som vi måste undvika.

Jag konstaterar att jag inte får något svar om själva analysen och vad som blev följden 2021, men jag tackar ändå för svaret.

Anf. 9 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag vill säga välkommen till dem som lyssnar.

Pandemin är inte över men börjar kännas mer avlägsen, så man behöver bli påmind här vid podiet om att ta handsprit innan man pratar. Pandemin är som sagt inte över, men i går kunde jag äntligen läsa att det i Region Skåne inte finns någon som är inlagd på intensivvårdsavdelning på grund av covid. Det går alltså åt rätt håll och börjar kännas mer avlägset, men tyvärr har vi fått andra stora problem såsom kris och krig.

Pandemin drabbade hårt på olika sätt, både här i Sverige och runt om i världen. Det värsta var förstås många avlidna med covid och många svårt sjuka och långtidssjuka. Men pandemin har också drabbat socialt. Ett barn som är fyra år har nu levt halva sitt liv med pandemin och de begränsningar som den har inneburit. Och den har drabbat hårt ekonomiskt, inte minst för många företag. Vi har satt in omfattande ekonomiska stödpaket från riksdagen i många omgångar, men inte desto mindre har det varit en tuff period, som heller inte är över.

Det förslag som vi tar upp i dag handlar om att tillfälligt sänka arbetsgivaravgifterna för unga mellan 18 och 23 år under sommarmånaderna. Detta är något som kommer att underlätta för de företag som har haft det svårt, och det har inte blivit mindre angeläget mot bakgrund av kriget och den nya kris som vi är mitt uppe i.

Fru talman! Flera utvärderingar har gjorts under årens lopp av nedsatta arbetsgivaravgifter, huruvida det är effektivt eller inte och vilka sysselsättningseffekter det får. Detta har vi hört om i tidigare anföranden. Nu när vi är i en sådan här period tycker jag att man behöver se på det mer brett. Att det kan leda till att fler unga kan få ett sommarjobb är oerhört viktigt, och om det blir en effekt är det naturligtvis jättebra. Men det finns också andra effekter i detta läge, där näringslivet har haft det så pass tufft.

Det finns en bred uppslutning i kammaren bakom förslaget. Det finns bara ett parti som är emot, nämligen Vänsterpartiet. Man kan säga att Vänsterpartiet har varit konsekventa. De har kritiserat detta tidigare, och de motsätter sig så gott som alltid sänkta skatter på arbete. Vänsterpartiet har ändrat sig på en rad andra punkter den senaste tiden, men de väljer alltså att inte göra det här.

Fru talman! Ida Gabrielsson pratade i sitt anförande om effekter på socialförsäkringssystemet, pensionerna och så vidare. Det är alltså 1 ½ miljard det handlar om. För den som inte kan statens budget i detalj är det inte en siffra som skulle åstadkomma någon revolution när det gäller pensionssystemet, men däremot skulle det få effekter för små företag i Sandviken eller i Söderhamn,

där jag växte upp. Det är små städer där företag vill anställa på sommaren, och med detta förslag får de sänkta kostnader för detta.

Men Vänsterpartiet väljer att i stället ompröva sin politik på andra områden. De väljer att gå ihop med Sverigedemokraterna med flera för att sänka skatten på bensin och diesel och på olja och utsläpp. Detta förstör klimatet ännu mer och låser också fast oss i oljeberoendet ytterligare. Det gynnar inte bara Putins Ryssland utan även andra auktoritära regimer, som Iran och Saudiarabien. Jag tycker att detta är en anmärkningsvärd prioritering, fru talman.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkan-
det.

Anf. 10 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten, som var inne på lite olika spår. Vänsterpartiet tycker att det är viktigt med olika pandemiåtgärder men att det är bra att använda de åtgärder som funkar bäst. Restaurangbranschen är ett av de branschområden som har återhämtat sig allra bäst efter pandemin. Vänsterpartiet tycker att man kan rikta stöd till små företag, för det är oerhört många 19–23-åringar som jobbar på de största restaurangkedjorna.

Under denna mandatperiod har arbetsgivaravgiften sänkts med 30 miljarder. Ledamoten tycker att det är småpotatis, men för 1 ½ miljard skulle man kunna höja ersättningen med 1 000 kronor i månaden för sjukpensionärerna. Man skulle också kunna satsa på de unga som behöver ett jobb och på de situationer där det är väldigt eftersatt. Jag tänker på hemtjänsten och på vården, där vi hade kunnat ha riktade stöd för att göra det billigare att anställa unga som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Jag förstår att Rasmus Ling menar att det är ett otroligt viktigt branschstöd till restaurangbranschen. Så kan man givetvis prioritera. Jag noterar att andra delar av pandemiåtgärderna avslutas. Det handlar till exempel om rätten att få ersättning när man är sjuk och om karensavdraget. Den typen av grejer ska man acceptera, och åtgärderna ska inte förlängas tills utredningen är klar.

Sedan hör jag att Rasmus Ling brinner för bensinskatten. Vänsterpartiet är generellt sett för en rimlig bensinskatt, och vi har motionerat om det. Miljöpartiet glömde att motionera, så de röstar på vår motion. I ett läge där människor blir ruinerade när de ska ta sig till jobbet vill vi göra på ett annat sätt därför att det är effektivt. Er åtgärd i dag är ineffektiv, Rasmus Ling, och därför är vi emot.

Anf. 11 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Ida Gabrielsson tyckte att jag var inne på olika spår, men det var ingenting i jämförelse.

Flera av de saker som ledamoten tog upp är vi eniga om. Vi har gjort förstärkningar för kommunsektorn för att förbättra för hemtjänsten. Vad gäller karensavdraget är vi också överens. Men i andra delar skiljer vi oss åt.

När Ida Gabrielsson pratar framstår det som att 19–23-åringar skulle jobba enbart på Max hamburgerrestauranger eller i restaurangsektorn i övrigt. Så ser det inte ut, fru talman. 19–23-åringar jobbar naturligtvis på olika ställen precis som äldre gör.

Att man helt förbiser att pengarna behövs i detta läge och i stället väljer att rikta pengarna för att bensinen ska bli billigare tycker jag är anmärkningsvärt.

1 ½ miljard är inte småpotatis. Det sa jag inte heller. Men dessa pengar skulle helt enkelt inte räcka till de effekter som Ida Gabrielsson talade om tidigare.

Fru talman! Jag vidhåller att det är en väldigt dålig politik att satsa på ökade utsläpp och billigare bensin i stället för att satsa på åtgärder som dels kan ta oss ur det som vi har sett under pandemin, dels kan göra att vi nu kan komma bort från oljeberoendet och minska denna sårbarhet samt minska intäkterna till såväl Ryssland som andra auktoritära regimer som får sin huvudsakliga finansiering genom oljepengar.

Anf. 12 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Fru talman! Det skulle absolut räcka till detta. Vi har förhandlat fram de förändringar av sjukförsäkringen som har gjorts. Och 1 ½ miljard skulle räcka till 1 000 kronor till de sjuka pensionärerna. Det skulle också räcka till stora förstärkningar i fråga om regeländringar. De förslag som vi har beslutat om detta år om detta uppgår inte ens till 1 miljard. Det handlar om miljoner i dessa delar.

Det som vi nu diskuterar handlar om innevarande år. Det handlar inte om att vi i stället tar dessa pengar och lägger på en sänkning av bensinskatten. Det skulle i och för sig bli dyrt för 27-åringar och för 19–23-åringar om de ska kunna jobba i Sandviken eller i Söderhamn, som Rasmus Ling sa – om de ska ta sig till den McDonaldsrestaurang som inte ger så jättehög lön.

I underlaget från regeringen och i det förslag som ledamoten förordar framgår det att detta är ett branschöd. Man lyfter framför allt fram restaurangbranschen och att det är den som har gått på knäna. Och det är där som många unga jobbar. Därför lyfter jag fram den aspekten.

All forskning och all sammanlagd kunskap om detta, och när man vill satsa på dem som har åkt ut från arbetsmarknaden, visar att man ska satsa på dem som är långtidsarbetslösa. Man ska göra riktade satsningar och inte denna typ av väldigt dyra och utsmetade åtgärder.

Coronakommissionen har inte på något sätt sagt att just denna åtgärd är väldigt bra, utan den har sagt att man har agerat snabbt och expansivt under pandemin. Det finns delar där som jag håller med. Men just denna åtgärd är ineffektiv och leder inte till fler jobb. Det handlar inte bara om denna extra nedsättning, utan det handlar om 30 miljarder. De skulle kunna användas till att höja pensionerna brett.

Anf. 13 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi har lagt fram förslag om att höja pensionerna. I den frågan är vi alltså också överens.

Detta förslag kommer att läggas på riksdagens bord. Vi kommer att rösta för det, och vi hoppas att det kommer att vinna en majoritet. Men att våra båda partier kommer att stå sig bakom det känner jag mig trygg med.

Fru talman! Ida Gabrielsson säger inte något mer om deras omsvängning kring att Vänsterpartiet nu vill öka utsläppen och binda fast oss hårdare i oljeberoende. Hon säger att det är nödvändigt för att en 27-åring ska kunna ta sig till ett jobb på McDonalds. Ja, det kan det absolut vara. Men det bästa vore väl, fru talman, om vi fick en sådan omställning att vi inte var beroende av fluktueringar på den globala oljemarknaden och får den situation som vi har nu utan i stället kan bli självförsörjande och kan ha bilar som går på förnybara bränslen, på el och på biodrivmedel. Det hade varit en väldigt mycket bättre situation. Jag beklagar att Vänsterpartiet har svängt och i stället vill fortsätta att vara beroende av och gynna de länder som jag har radat upp.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 12 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2021/22:SfU14

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem (prop. 2021/22:81)
föredrogs.

Anf. 14 RIKARD LARSSON (S):

Fru talman! Jag ska inte ta så mycket av kammarens tid i anspråk för ett ärende som vi i grunden har tagit ställning till vid tidigare tillfälle. Med detta betänkande ser vi snarast till att få den slutliga implementeringen i svensk lagstiftning.

Till att börja vill jag yrka bifall till regeringens proposition, vilket också är utskottets förslag, samt bifall till reservationerna 1 och 2.

Ärendet i sig och den EU-förordning som ska implementeras är bra och nödvändiga. I grunden handlar det om hur vi effektiviserar myndigheternas arbete med att hålla koll på vilka människor som befinner sig i EU-länderna.

Vad vi nu gör är att vi kompletterar bestämmelserna i lagstiftningen kring skyldigheten att lämna biometrisk data, i detta fall fingeravtryck och ansiktsbild, för identifiering och kontroll och att de också ska kunna lämnas till exempel vid en automatiserad behandling eller vid en inre kontroll i landet.

När detta genomförs inom hela EU innebär det att möjligheterna blir större att snabbt kunna göra kontroller av en person och en persons rätt att vistas i EU, hur länge och under vilka förutsättningar.

Genom en gemensam hantering och digitalisering ökar möjligheterna att få tag i personer som olagligen försöker resa in i EU. Men vi ökar också möjligheten

att snabbt kunna kontrollera personer som redan finns i till exempel Sverige och som inte har rätt att vistas här.

Det finns en bred uppslutning både i Sveriges riksdag och inom EU för att förbättra och effektivisera myndigheternas möjligheter att få kontroll över att folk inte befinner sig olagligt inom EU. Inte minst mot bakgrund av att vi också har en strävan mot fri rörlighet mellan EU-länder krävs både effektiva kontroller vid EU:s yttre gräns och kontroller inom enskilda länder.

I betänkandet föreslår utskottet två tillkännagivanden. Eftersom det under båda dessa punkter är en så kallad falsk majoritet, det vill säga en majoritet som innebär att om kammaren röstar efter partiernas ställningstaganden i utskottet finns det inte en majoritet i kammaren, yrkar jag bifall till båda våra reservationer.

Det ena tillkännagivandet berör användningen av begreppet biometriska uppgifter, och det andra handlar om gallring av biometriska uppgifter. I våra reservationer föreslås att riksdagen inte behöver göra dessa tillkännagivanden, och detta av lite olika skäl. Huvudsakligen kan man dock säga att regeringen är väl medveten om de synpunkter som har framkommit, både när det gäller begreppet biometriska uppgifter och när det gäller gallring. Och när det gäller frågan om gallring har regeringen aviserat att den kommer att återkomma till frågan i en förordning. Av dessa skäl anser vi att det inte behövs några tillkännagivanden i frågorna.

Det viktiga med den proposition som vi nu behandlar är att vi får en lagstiftning på plats vid ett införande av systemet så att vi både kan effektivisera gränskontrollerna och kan ge förbättrade verktyg till såväl Migrationsverket som brottsbekämpande myndigheter.

Anf. 15 ARIN KARAPET (M):

Fru talman och ärade ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Fru talman! Dagens debatt handlar om att svensk rätt ska anpassas efter EU:s nya in- och utresesystem. En förutsättning för att Europeiska unionen ska funka är att vi har fri rörlighet inom unionen. Det förutsätter också att vi gör kontroller vid våra yttre gränser, det vill säga mot tredjeland.

För att effektivisera in- och utresa för tredjelandsmedborgare som har rätt att vistas på medlemsstaternas territorium bör våra myndigheter, både nationellt och inom EU, genom likvärdig lagstiftning få samma möjligheter att uppta biometriska uppgifter och data. Genom att myndigheterna får möjlighet att uppta biometriska data och uppgifter kan vi förhindra irreguljär migration. Vi kan identifiera, upptäcka och bekämpa terror och annan grov brottslighet som vill in på Europeiska unionens territorium.

Detta förutsätter dock att svenska myndigheter får en lagstiftning som de kan förhålla sig till. Bland annat Polismyndigheten har pekat på att det behövs större tydlighet gällande svensk lag och europeisk rätt när det kommer till biometriska uppgifter, så att myndigheterna kan arbeta effektivt.

Fru talman! Vi ser ett växande skuggsamhälle i Sverige i dag, med alltför många som har fått avslag på sina asylansökningar. Det har gjort att Migrationsverket inte kan fullfölja sin uppgift. Ett växande skuggsamhälle är någonting dåligt både för individen och för samhället. Det är ett lands skyldighet att veta vem som befinner sig på dess territorium, av många olika anledningar.

Från Moderaternas sida anser vi att Migrationsverket är en av de myndigheter som ska få möjlighet att behålla uppgifter även när ärendet har avslutats. Vi anser att uppgifterna ska gallras tidigast antingen när personen har blivit svensk medborgare eller när det har gått tio år. Skälet till detta är att myndigheterna ska kunna arbeta effektivt och upptäcka personer som har uppgett oriktiga uppgifter. Jag kan ta ett exempel som bland annat gäller grov brottslighet.

Georgien har ett avtal med EU om att georgiska medborgare får befinna sig inom Europeiska unionen i upp till 90 dagar. Georgien har dock inte använt sig av biometriska uppgifter. Där har det tidigare varit väldigt enkelt för människor inom den grova organiserade brottsligheten att skaffa en ny identitet, alltså ett nytt namn och ett nytt personnummer. Det man bland annat har gjort är att söka sig till länder i Europeiska unionen, varav ett av länderna är Sverige, och söka asyl under falsk identitet. Man begår brott, och blir man inte upptäckt åker man tillbaka till Georgien – och kommer sedan tillbaka till Europa med ny identitet.

Fingret följer alltid med, och det gör även ansiktet. Om våra myndigheter får ta fingeravtryck och en ansiktsbild hjälper det inte om personen återkommer med en annan identitet, för fingret och ansiktets känning inte ljuger inte. Därför är det viktigt att våra brottsbekämpande myndigheter och Migrationsverket får möjligheten att spara uppgifter längre än vad som föreslås i propositionen.

Jag yrkar bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 16 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Det är extremt viktigt för unionens trovärdighet i allmänhet att i synnerhet reglerna på det utlänningsrättsliga området är moderna, välfungerande och ändamålsenliga. För att de gemensamma delarna av regelverket ska fungera måste alla bitar finnas på plats.

I och med dessa två förordningar, som antogs 2017, blir regelverket lite bättre. Vi anser dock fortfarande att det lämnar vissa saker att önska, särskilt med tanke på de påfrestningar som unionen står inför i form av stora volymer asylsökande och nu senast även en enorm mängd människor som vistas i unionen enligt massflyktsdirektivet.

Det handlar även om EU:s allmänna attraktivitet som arbetsmarknad. Många människor kommer till Europa för att arbeta och fylla luckor på den inre arbetsmarknaden. Det är naturligtvis väldigt viktigt att detta sker på ett sätt som försvårar fusk, trafficking och annan typ av brottslighet. Detta gäller kanske inte

minst mot bakgrund av de viseringsavtal som unionen har med det östliga partnerskapet, och jag tycker att det var ett intressant exempel som ledamoten Moderaterna lyfte fram.

Det förslag som nu ligger på bordet har som sagt sin grund i två förordningar som antogs 2017. Ärendet har alltså redan avgjorts i den delen, och detta ska nu implementeras i svensk rätt. Den ena av dessa brukar kallas in- och utreseförordningen, och den andra brukar kallas förordningen om ändring av gränskodexen.

I korthet innebär förslagen i huvudsak att en utlänning som reser in i unionen ska lämna fingeravtryck och bli fotograferad för att hans identitet ska kunna kontrolleras mot in- och utresesystemets databas och att vissa regler förändras vad gäller behandling av personuppgifter. Det är framför allt där våra förslag kommer in.

I betänkandet föreslår utskottet två tillkännagivanden till regeringen, men det är som sagt bara utskottets förslag; det är inte så att det finns en majoritet i kammaren för detta. Det gäller när biometriska uppgifter ska gallras samt definitionen av begreppet biometriska uppgifter i lagstiftning, vilket är två viktiga frågor i och för sig. Nu har ledamoten från Socialdemokraterna meddelat att regeringen ser över i alla fall gallringsfristen, och det är väldigt positivt.

Vårt parti, Sverigedemokraterna, har dessutom två reservationer i betänkandet. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Vi står såklart bakom syftet med dessa regler, nämligen att förbättra kontrollen över de yttre gränserna, förhindra irreguljär migration, underlätta hanteringen av reguljära, lagliga migrationsströmmar och så vidare. Vi tycker dock att den diskrepans som finns mellan svensk rätt och EU-rätten vad gäller definitionen av begreppet biometri inte är bra och att man för att motverka framtida problem vid rättstillämpningen behöver förtydliga detta.

Vi tycker också att gallringsfristen för biometriska uppgifter ska förlängas till tio år, vilket är viktigt inte minst ur ett brottsbekämpningsperspektiv. I ett läge där vi har färre utlänningskontroller än vi egentligen skulle behöva och där vi ser en utbredd människohandel finns det ett stort värde i att enkelt kunna identifiera personer även en tid efter att de har rest in i landet.

Vi tycker även att biometriska uppgifter som har upptagits inom ramen för ett tillståndsärende inte ska behöva förstöras förrän ärendet är slutligen avgjort eller förrän den person som ärendet gäller faktiskt reser ut från unionen.

Vi tycker också att tredjelandsmedborgares in- och utresor på Schengenområdet ska registreras även om de till exempel har uppehållstillstånd eller uppehållsrätt. Att gränsmyndigheterna inte längre kommer att stämpla tredjelandsmedborgares passhandlingar är kanske den största förändring man kommer att se tydligt i och med de här förslagen. Det medför annars att information om resor går förlorad gällande de tredjelandsmedborgare som undantas enligt det här förslaget.

Anf. 17 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I dag förbättras faktiskt möjligheten att kontrollera vilka som vistas inom Schengenområdet. Vi får bättre möjligheter att motverka illegal migration när nu två EU-förordningar som ska skapa ett gemensamt in- och utresesystem medför anpassningar av svensk rätt.

Här ser vi helt enkelt hur EU kan göra Sverige säkrare, men vi ser också hur Socialdemokraterna väljer att urholka delar som hade kunnat göra det ännu lite bättre. Det kan tyckas vara små detaljer, men detaljerna kan ha stor betydelse. Vi har från Kristdemokraternas sida lämnat några förslag som vi menar skulle innebära en förstärkt svensk säkerhet, och jag tänkte redogöra för dessa.

Fru talman! En fråga är hur länge biometriska uppgifter ska sparas. Vi menar att Sverige ska ta till vara möjligheten att spara biometriuppgifter även efter ett avgörande. Vi har vid flera tillfällen lyft fram det behov som finns av att kunna lagra biometriska uppgifter.

I propositionen föreslås att många av dessa uppgifter ska raderas omedelbart efter att de har upptagits, exempelvis när en utlänning fått ett nej på sin ansökan om uppehållstillstånd. Det här är olyckligt av flera skäl. Dels måste den enskilde på nytt lämna in biometriska uppgifter om han eller hon överklagar beslutet, dels innebär det att relevanta uppgifter går förlorade om den här personen väljer att avvika innan en av- eller utvisning har lyckats genomföras.

Att personer som får avslag på sina asylansökningar ändå väljer att inte lämna landet vet vi. En allvarlig följd är att vi får ett skuggsamhälle som blir allt större. Vi får ett skuggsamhälle där människor löper risk att utnyttjas och där det finns personer som är beredda att utföra handlingar som orsakar andra och samhället stor skada. Därför menar vi att det bör finnas en möjlighet att spara biometriska uppgifter efter att ett ärende har avgjorts för att kunna använda uppgifterna i arbetet med att verkställa ett utvisningsbeslut.

År 2015 skrev Migrationsverket så här: Genom underhandsupplysningar från allmänhet och polis har vi upptäckt personer som har uppehållstillstånd men som ansökt om asyl i en annan identitet. Vi har stött på svenska medborgare med utländskt ursprung som har ansökt om asyl. Det finns personer som har beviljats uppehållstillstånd av anknytningsskäl för att därefter söka asyl i en annan identitet.

Det är det här som ligger bakom att vi måste se till att biometriska uppgifter kan sparas. Få här inne i denna kammare lever väl i villfarelsen att vi inte har problem med just identitetsfrågan här i Sverige.

Fru talman! Vi har också en annan detalj som jag yrkar bifall till, och det är Kristdemokraternas reservation nummer 6 i det här ärendet. Vi ser att det finns en anledning att fortsätta kunna stämpla resehandlingar. Om stämpling av resehandlingar upphör leder det till svårigheter för Migrationsverket att exempelvis hantera medborgarskapsärenden på ett korrekt sätt i och med att uppgifter om vistelsetiden går förlorad,

och just vistelsetiden råkar ju vara ett av de kriterier som ska mötas av en sökande.

Det handlar egentligen om att vi vill ha en hög rättssäkerhet. Den är viktig och bygger på att inte undanhålla verktyg för myndigheter som ansvarar för detta, för de ska kunna skapa ett korrekt underlag att fatta beslut utifrån.

Migrationsverket påpekar i sitt remissvar att de inte får tillgång till resehistoriken och att det blir svårare att utreda hemvist och tidigare vistelse. Vi instämmer i Migrationsverkets kritik och vill därför att man fortsatt ska kunna stämpla pass.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 13 Utlänningar i Sverige utan tillstånd

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2021/22:SfU16

Utlänningar i Sverige utan tillstånd
föredrogs.

Anf. 18 CARINA OHLSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera socialförsäkringsutskottets betänkande *Utlänningar i Sverige utan tillstånd*.

Enligt utskottet bör regeringen återkomma med förslag i enlighet med vad utskottet anger i flera olika frågor, såsom effektivare informationsutbyte mellan myndigheter, utökad informationsplikt för myndigheter och kommuner, dna-analys vid viss anhöriginvandring, anmälningsskyldighet för asylsökande, boendeskylldighet och elektronisk övervakning, förlängd preskriptionstid för avvisnings- och utvisningsbeslut, fler återtagandeavtal och överenskommelser med ursprungsländer.

Detta tillkännagivande ställer vi socialdemokrater oss bakom även om vi skulle ha uttryckt oss på ett annat sätt om det från början varit vårt förslag, och kanske skulle förslagen också ha sett lite annorlunda ut.

Skuggsamhället drabbar inte minst de personer som lever i landet utan tillstånd eftersom de löper en extra stor risk att utnyttjas och utsättas för våld och andra övergrepp. Att vidta åtgärder för att motverka skuggsamhället är också en fråga om att värna Sveriges befolkning och landets säkerhet. Vi vill, som alla säkert har hört oss från Socialdemokraterna säga gång på gång, vända på varje sten för att bryta segregationen och främja integrationen.

I det här betänkandet beskrivs exempelvis att i ärenden om uppehållstillstånd på grund av familjeknytning finns det i vissa fall en möjlighet att få en dna-analys utförd av det biologiska släktskap som åberopas i ansökan. Omständigheten att det förekommer att barn utnyttjas eller far illa på olika sätt efter att ha tagits hit av personer som inte är deras föräldrar utgör i sig skäl för åtgärden och att denna analys görs oftare.

Vi kan också läsa i betänkandet om en anmälningsskyldighet när det gäller att personer ska lämna kontaktuppgifter till Migrationsverket för att inte förlora rätten till boende och bidrag. På detta sätt går de resurser som finns i större utsträckning till dem som samarbetar med myndigheterna.

Vi kan också läsa om att elektronisk övervakning, till exempel med fotboja, ska kunna användas för personer som har ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Fru talman! Jag vill framhålla att regeringen arbetar mycket aktivt med att motarbeta och motverka skuggsamhället. Fler än 94 000 före detta asylsökande har lämnat landet sedan 2014, och Sveriges andel återvändanden ligger över genomsnittet i EU.

Förvarskapaciteten har fördubblats sedan 2016. Regeringen har fått flera ursprungsländer att ta emot sina medborgare och arbetat för att få ett mer effektivt återvändande. I arbetet för att få till stånd avtal och överenskommelser utesluts varken att handel, visering eller bistånd används som verktyg.

Polismyndigheten har fått utökade möjligheter att utföra arbetsplatskontroller och fler verktyg att använda vid inre utlänningskontroll, såsom ansiktsgenkänning och fingeravtryck för identifiering.

En utredning har tillsatts med uppdraget att kartlägga möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor i syfte att säkerställa att de har tillgång till den information om enskilda personer och företag som de behöver för att fatta korrekta beslut om ersättningar från välfärdssystemen och för att motverka arbetslivskriminalitet.

Utredningen ska utifrån översynen bedöma om det finns behov av ändrade regler för att få till stånd ett mer ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte och, om det skulle behövas, också föreslå nödvändiga författningsändringar, till exempel om uppgifter ska lämnas genom direktåtkomst eller på medium för automatiserad behandling, vilket har diskuterats flera gånger i socialförsäkringsutskottet.

Det här uppdraget ska redovisas senast den 30 juni i år.

Genom en lagändring som trädde i kraft i juli 2018 blev det brottsligt att uppsåtligen lämna oriktiga uppgifter till grund för ett folkbokföringsbeslut om det innebär fara i bevishänseende. Antalet väckta åtal för folkbokföringsbrott ökar kraftigt. Skatteverket har dessutom fått ökade anslag och fler verktyg för att kunna upptäcka, utreda och åtgärda fler fel i folkbokföringen.

Det kan även noteras att regeringen nyligen har överlämnat propositionen *Skärpta och förbättrade regler om arbetskraftsinvandring* till riksdagen. Många åtgärder har således vidtagits, och fler är på gång.

Fru talman! Vi ställer oss dock inte bakom tillkännagivandet om ekonomiskt stöd till utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 2.

I förslaget till utskottsinitiativ anges bland annat att det genom lagstiftning ska införas ett förbud för kommuner att ge ekonomiskt stöd till personer som undanhåller sig verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. Enligt vår mening är detta fel väg att gå. Bestämmelsen i socialtjänstlagen är en ventil som ger kommuner möjlighet att ta sitt ansvar för att det finns ett yttersta skyddsnät och därmed uppfylla människors mest grundläggande behov i akuta situationer. Vi anser inte heller att det bör göras någon inskränkning i kommunernas självstyre och därmed deras möjlighet att ge frivilligt bistånd till personer som vistas i kommunen.

Att kommunerna har möjlighet att bevilja enskilda stöd och hjälp i akuta situationer är även en förutsättning för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt internationella konventioner om mänskliga rättigheter. Till exempel framgår det i FN:s barnkonvention, som numera gäller som svensk lag, att barn har rätt till social trygghet och skälig levnadsstandard, till exempel bostad, kläder och mat. I alla lagstiftningsåtgärder som berör barn ska man i första hand beakta vad som är barnets bästa. Ingen diskriminering när det gäller säkerställande av barns rättigheter enligt barnkonventionen får göras baserat på migrationsrättslig status.

Dessa förpliktelser gäller även i fall där en person har fått ett slutligt avslag på sin ansökan om asyl. Den som har fått ett sådant beslut ska naturligtvis följa det och återvända till sitt ursprungsland. Men så länge personen vistas i Sverige måste utgångspunkten ändå vara att han eller hon ska kunna få stöd för att få sina grundläggande behov och rättigheter tillgodosedda.

Ett förtydligande i lagstiftningen av vilket regelverk som är tillämpligt för ekonomiskt stöd när personer har fått ett slutligt avslag på en ansökan om uppehållstillstånd vore önskvärt. Vistelsekommunernas ansvar och skyldigheter skulle kunna förtydligas. (Applåder)

Anf. 19 JONAS ANDERSSON i
Skellefteå (SD):

Fru talman! När vi i dag den 23 mars 2022, nästan exakt en månad efter Putins invasion av Ukraina, ska debattera frågor som rör illegal migration och skuggsamhället är det svårt att göra det utan att nämna den svåra situation som Ukraina befinner sig i och att det har lett till att över 3 ½ miljon människor har lämnat landet på bara en månad. Den absoluta majoriteten har passerat gränsen till Polen och stannat där, men strömmarna av kvinnor och barn går vidare genom hela EU. De senaste veckorna har cirka 19 000 ukrainare registrerat sig hos Migrationsverket, men mörkertalet för hur många som egentligen har passerat gränsen till Sverige är stort, eftersom ukrainare har viseringsfrihet.

Polen var ytterst restriktiva och slogs hårt för att få behålla kontrollen över sin egen migrationspolitik under migrationskrisen 2014 och 2015 och framåt. När en kris nu uppstår i det absoluta närområdet och Polen är första säkra land finns det därför både stor folkvilja och stora resurser för att ta emot broderfolket från öst.

Sverige valde en annan väg under 2000-talet. Politiska partier slogs om vem som kunde öppna sina hjärtan mest och riva ned flest murar för att urskillningslöst släppa in så många som möjligt, företrädesvis män, utan identitetshandlingar eller pass och utan skyddsskäl. De kom från länder långt borta som få planerat att återvända till annat än på semester.

Fru talman! Det gör att Polens och Sveriges kapacitet att hjälpa till när riktiga flyktingar, kvinnor och barn som flyr från Putins bomber i Ukraina, skiljer sig kraftigt åt. Polen har på ett par veckor gett skydd åt dubbelt så många som Sverige gjorde under hela förra decenniet per capita. I Sverige har vi i stället en pågående integrationskris, helt orsakad av tidigare politik, som begränsar våra möjligheter att ge skydd.

Fru talman! En viktig del av Sveriges kapacitetsbrist är orsakad av ett alldeles för dåligt arbete med just återvändande och utvisningar. Människor kommer till Sverige på olika vis, men när de väl ska åka hem väljer man i stället att stanna kvar och befinna sig illegalt i landet. Man blir en del av ett växande skuggsamhälle, som har negativa konsekvenser för hela det svenska samhället.

Självklart skulle skuggsamhället ha varit betydligt mindre med en ansvarsfull sverigedemokratisk migrationspolitik till att börja med, men det finns även ett stort antal åtgärder som borde ha vidtagits betydligt tidigare för att minska incitamenten för att stanna här illegalt.

Hur den här lagstiftningen är utformad och tillämpas påverkar förstås även viljan att komma till Sverige bland rationella personer som är fullt medvetna om att man egentligen saknar asylskäl eller andra legitima skäl för att komma hit. Men om man vet att det är riskfritt att komma till Sverige för att exempelvis jobba svart eller vara en del av organiserad brottslighet är det naturligtvis lättare att ta chansen.

För att ha en rimlig möjlighet att ta emot fler ukrainska krigsflyktingar måste vi se till att utläningar som saknar rätt att befinna sig i Sverige också lämnar landet.

Fru talman! Nu har det trots allt ändå hänt någonting på den fronten. Det har i socialförsäkringsutskottet lagts fram ett förslag om ett så kallat utskottsinitiativ med ett antal förslag för hur man just ska bekämpa skuggsamhället och den illegala migrationen. En majoritet i utskottet står bakom förslagen. Det tycker vi i Sverigedemokraterna är jättebra; det är precis den politik och de förslag som vi har lagt fram i alla år, dock utan att få stöd för dem i kammaren förstås.

Fru talman! Som vanligt ser vi det komma. Vi är inte naiva. Vi gör konsekvensanalyser och tänker på alternativkostnader. Låt mig visa några exempel på förslag som finns med i detta betänkande och som vi självklart står bakom.

Exempel 1 gäller skyldighet för kommuner och myndigheter att kontakta Migrationsverket och Polismyndigheten när de träffar på illegala migranter. Det är en princip som Sverigedemokraterna har pratat om

i många år och lagt fram förslag om formellt, på det här sättet, sedan 2020.

Exempel 2 gäller att dna-tester ska bli huvudregel för att styrka släktskap vid anhöriginvandring. Det motsvaras av ett förslag som Sverigedemokraterna har lagt fram varje år under den här mandatperioden.

Exempel 3 gäller förlängd preskriptionstid för utvisningsbeslut. Man ska inte kunna gå under jorden och gömma sig för att sedan komma fram och söka asyl igen. Detta föreslog Sverigedemokraterna 2018. Vi gick samtidigt och går fortfarande längre än andra i detta förslag. Det ska inte finnas en preskriptionstid över huvudetaget. Om man har ett utvisningsbeslut ska man åka hem, oavsett hur duktig man är på att leka kurragömma. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Fru talman! Det är lite pikant att vissa partier som i dag står bakom anmälningssplikten som jag nämnde tidigare så sent som för några år sedan pratade om liknande förslag som angiverilagar och att det skulle påminna om mörka tider i Europa. Men alla måste ges utrymme att ändra sig – bättre sent än aldrig.

I stället för att vara sur och grinig för att våra förslag stjäls, paketeras om och sedan tillkännages för regeringen är jag alltså glad över att polletten har trillat ned hos mina kollegor i andra partier. Det finns stora problem att lösa, och ju fler som blir medvetna om det desto bättre. Det som är bra för Sverige vill vi i Sverigedemokraterna ha, oavsett vem som får äran för det. Vi befinner oss i en kris, och vi måste jobba tillsammans för Sveriges bästa.

Fru talman! Jag ska knyta ihop säcken. Sveriges mål under den akuta krisen med ukrainska krigsflyktingar bör vara att ge plats åt fler av dem som kommer genom att fler av dem som inte har rätt att vara här faktiskt återvänder. Sverige ska inte vara en fristad för illegala migranter. Trenden med ett växande skuggsamhälle måste brytas med kraft.

Fru talman! Låt oss hoppas att detta initiativ för mer kontroll och ordning blir startskottet för en skarpare linje i frågan om illegala migranter.

Anf. 20 TONY HADDOU (V):

Fru talman! För mig handlar hela samhällsbygget om att vi ser efter varandra, att vi agerar solidariskt och att vi hjälper den som står längst ned på trappstegen. Det handlar om att ta ett gemensamt ansvar för varandra och hjälps åt. Det är så vi bygger ett starkt välfärdssamhälle och ett mer jämlikt och rättvist samhälle.

Jag konstaterar dock att det finns en majoritet partier i denna kammare i dag som ser på samhället på ett helt annat sätt. Det är mörkare och mer brutalt. Man har lämnat över makten till marknaden och privatiserat sönder den svenska välfärden, vilket har ökat klyftorna människor emellan. Nu försöker man täcka över sina egna misslyckanden genom att skylla på flyktingarna, de mest marginaliserade.

Det är dock inte vilka flyktingar som helst. När man gör skillnad på ukrainska flyktingar och andra avslöjas återigen vad man vill prägla den offentliga

debatten med, vilka som beskrivs utifrån ett skyddsbehov och vilka som demoniseras. Den skillnad man gör och hur man sorterar i asylrätten är ingenting annat än rasism, och det står i strid med konventionerna.

De åtgärder mot skuggsamhället som föreslås här och som vi debatterar i dag syftar till att göra livet svårare för de människor som lever som papperslösa i Sverige. Man gör det utifrån föreställningen att det ska få dem att lämna landet. Det är en politik som har prövats i flera steg och alltid med samma resultat, nämligen att utsattheten ökar. Ett tydligt exempel på det är ändringarna i lagen om mottagande. Den som får avslag på sin asylansökan mister rätten till bistånd och boende.

Ni här inne har frantagit människor deras sista möjlighet till försörjning och tak över huvudet. Vad tror ni händer med dem? Vad tror ni händer med människor när ni tar ifrån dem deras trygghet, försörjning och hem? Ni talar om ett skuggsamhälle som ni här inne har skapat. Det är människor som gång på gång har fallit offer för er bristande lagstiftning.

I stället för att bygga arbetet på kunskap och vad som fungerar och inte fungerar har de blåbruna och tyvärr också Socialdemokraterna valt att driva en politik som syftar till att få människor att lämna Sverige genom att göra livet värre för dem här än det de har flytt ifrån. Man behöver nog göra väldigt mycket med Sverige för att det ska bli sämre än världens farligaste land Afghanistan, krigsdrabbade Syrien eller förtryckregimens Eritrea.

Framför allt är det en väldigt problematisk och cynisk vision att kränka människors fri- och rättigheter på detta sätt. Det är också en ogenomtänkt signalpolitik som inte kommer att få fler att återvända, utan det leder till en ökad utsatthet och till att fler får leva i det skuggsamhälle som partierna här säger att de vill bekämpa.

Nu ska det bland annat handla om informationsplikt för myndigheter och kommuner. Med andra ord går vi i riktning mot ett angiverisamhälle. Det begränsar inte bara människors fri- och rättigheter, utan det förhindrar också några av samhällets mest utsatta att söka den hjälp de behöver. Moderaterna säger att de kan tänka sig ett undantag för skolgång och sjukvård, men i praktiken finns en risk att detta kränker rätten till utbildning och sjukvård för papperslösa.

Så ser verkligheten ut när rättigheterna förknippas med risk om förvar och utvisning. Det skapar en större otrygghet för barn i en redan utsatt situation. Det försämrar barnfamiljernas kontakt med socialtjänsten. Det strider också mot principen om barnets bästa. Samma sak gäller förslagen om att förbjuda kommuner att lämna över ekonomiskt nödbistånd. Det kommer att få förödande konsekvenser och göra livet ännu svårare för barn i utsatta situationer.

Skyddet för barn brister redan i många svenska kommuner, särskilt för barn utan uppehållstillstånd. Nu stramar ni inte bara åt barns rättigheter ännu mer, utan ni frantar dem den sista trygghet som fanns. Ni

kränker barns rättigheter på värsta tänkbara sätt. Det är en skam, fru talman.

Det djupaste skuggsamhälle, som partierna här säger sig vilja komma åt, utgörs av dem som inte får uppehållstillstånd men som av olika skäl inte kan utvisas. Orsaken kan vara att deras hemland inte tar emot dem eller att det är förbjudet att utvisa dem, till exempel om de riskerar tortyr. Andra anledningar kan vara att de har lurats till Sverige för att utnyttjas och exploateras som billig arbetskraft.

Jag har genom åren träffat palestinier som inte kan utvisas eftersom de är statslösa. Men de får heller inget uppehållstillstånd. Jag har träffat afghaner som är fast i ett juridiskt limbo på grund av lagstiftningen. De har inte gjort ett enda fel. Tvärtom har de gjort endast det som är rätt och riktigt.

Fru talman! Vilka är det egentligen vi talar om? Jo, vi talar om dem som år efter år fallit offer för Sveriges bristande och rättsosäkra lagstiftning som pressar ut människor i papperslöshet. Ni vill hellre jaga dem än att rätta till era egna brister. Det här är ingen situation som de har skapat, utan det är en situation ni har skapat.

Högern tar tillfället i akt och för fram förslag om att försämrade rättigheterna för papperslösa. Tanken är att om vi fångar in och kastar ut dem som vistas i landet utan tillstånd försvinner skuggsamhället. Problemet blir löst. Högern nämner över huvud taget inte varför vi har ett skuggsamhälle och inte heller vilka som tjänar pengar på att människor utnyttjas till låga löner och usla villkor. Det är anmärkningsvärt men inte förvånande. Jag tror att de vet vilka politiska beslut som har tagit oss hit.

Lagstiftningen om arbetskraftsinvandring behöver reformeras, och arbetslivskriminaliteten behöver stoppas. Migrationspolitiken måste förändras i grunden. Ett permanent tillstånd kräver i dag ett varaktigt arbete. Rätten till familjeåterförening är beroende av anställning och eget boende. Det ökar risken för att fler ska hamna i klorna på hänsynslösa arbetsgivare med usla och riskabla arbetsvillkor för att inte utvisas eller pressas ut i papperslöshet.

Det är som sagt anmärkningsvärt men inte förvånande att högern fokuserar på att straffa papperslösa löntagare snarare än de arbetsgivare som utnyttjar papperslösa. Vi vet med all säkerhet att när ni har tagit ifrån människor deras fri- och rättigheter kommer de att bli lättare att exploatera. De kommer att bli lättare att tysta och utnyttja. Det är bara att beklaga, fru talman.

Jag tror att jag klart och tydligt har visat att jag starkt vänder mig mot de förslag som presenteras i dag. Jag yrkar härmed bifall till reservationerna 1 och 2 i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 21 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD) replik:

Fru talman! Jag har en jätteenkel fråga till Tony Haddou. Är Vänsterpartiet för eller mot en reglerad invandring i Sverige?

Anf. 22 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Vi vill ha en reglerad invandring i Sverige.

Anf. 23 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD) replik:

Fru talman! Då undrar jag varför Tony Haddou talar om "papperslösa" i stället för "illegala". Det handlar ju inte om människor som på något sätt saknar papper, tvärtom. Ja, de saknar rättighet att befinna sig i Sverige, men de befinner sig här illegalt. De väljer att inte följa myndighetsbeslut och avlägsna sig från landet, trots att de inte har skäl och har fått sin sak prövad i förmodligen världens mest rättssäkra asylprocess. Men de väljer att i stället gå under jord.

Om Tony Haddou är för en reglerad invandring undrar jag hur han tänker sig att vi ska se till att skuggsamhället krymper och att människor som inte har rätt att befinna sig här lämnar landet. Tony Haddou och Vänsterpartiet visar i all handling och i allt de säger, även här i talarstolen, att de i stället vill underlätta för personer som vägrar att följa myndighetsbeslut och som inte har rätt att befinna sig i Sverige. Varför vill han på alla sätt underlätta för dessa människor att stanna i Sverige om han vill ha en reglerad invandring?

Är det inte bättre att vara ärlig och säga att ni inte vill ha en reglerad invandring? Ni vill ha fri invandring. Ni vill att alla ska få stanna. Är det inte bättre att vara ärlig med det, Tony Haddou?
(Applåder)

Anf. 24 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Till att börja med brister rättssäkerheten. Det gör den absolut. Jag ska också förklara en sak för Sverigedemokraterna. Det kanske tar emot för dem, men Sverige är en demokrati. Den vill de avveckla. I Sverige har vi domstolar. Asylärenden provas. Ett nej kan bli ett ja – så enkelt är det.

Däremot gör ni det väldigt svårt för människor med de system som ni utgår från i dag. Det är det som är problemet. Det är ju brister i migrationslagstiftningen och i lagstiftningen om arbetskraftsinvandringen i dag. Det är regelverk som inte funkar. Och när det inte funkar tar ni fram bojor och piskor. Det är det enda ni kan komma med.

Fru talman! Jag tror att för Sverigedemokraterna är det inte papperslösa som irriterar dem så mycket. Det handlar om var människor kommer från. Det gjorde Sverigedemokraterna jätligt tydligt också i sitt anförande här.

En sak ska jag göra klart för Sverigedemokraterna: Ni kommer att möta människor som jag överallt, med eller utan papper. Det är lärare, sjuksköterskor, läkare, vårdbiträden, byggnadsarbetare, industriarbetare,

busschaufförer, personliga assistenter, jurister, studenter, kassabiträden och uppenbarligen även vi politiker som bygger Sverige tillsammans. Vi är över 1 miljon utlandsfödda på arbetsmarknaden, och det är vi som håller uppe Sverige.

Sverigedemokraternas projekt är, som vi hör här i dag, att splittra oss. Det är denna splittringspolitik som jag är vald här för att ta strid mot och mot det som du kommer med, så sätt dig ned igen!

Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi inte använder svordomar i talarstolen i riksdagen.

Anf. 26 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Det verkar vara en majoritet som står bakom förslagen i det här betänkandet, och jag beklagar det. Framför allt Socialdemokraterna och Centerpartiet har vänt i flera frågor som innefattas i betänkandet. Det är Miljöpartiet och Vänsterpartiet som är emot.

Det är beklagligt eftersom det är åtgärder som, om de blir verklighet, kommer att förvärra det problem som skuggsamhället utgör. Skuggsamhället finns, och det är ett problem. I den frågan finns det ingen oenighet.

Människor som har rätt att vara i Sverige men som har en svag ställning eller de som inte har rätt att vara här utnyttjas och exploateras i stor omfattning. I den här gruppen finns också de som inte har uppehållstillstånd men som heller inte har någon möjlighet att återvända på grund av verkställighetshinder. Man kan riskera tortyr och förföljelse dit man återvänder men har ändå inte fått beviljad asyl. I den här gruppen finns det också statslösa som inte har någon stat att återvända till men ändå inte har fått uppehållstillstånd. Det är en marginaliserad men inte liten grupp.

Fru talman! Vad innebär då de förslag i betänkandet som vi ska ta beslut om i dag? Informationsplikt för kommuner och myndigheter. Det sägs att skolan och vården ska vara undantagna, men huvudregeln ska vara att information ska delas. Innebörden är att till exempel bibliotekarier, offentligt anställda, ska slå larm om de misstänker att ett barn som vill låna en bok inte har uppehållstillstånd. Är det verkligen rimligt?

Kommer kvinnor som utsätts för våld att våga söka vård? Kanske om de har järnkoll på regelverket. Men kommer de att våga ta hjälp av socialtjänsten? Troligen inte. Risken är åtminstone högst uppenbar.

Fru talman! Ett annat förslag handlar om preskriptionstiden. Tiden innan den som har fått avslag på asylansökan får lämna in en ny är fyra år i dag, vilket är en lång tid. Väldigt mycket hinner förändras på fyra år. Omständigheter förändras. Vi har den senaste månaden sett hur världen kan vändas upp och ned på kort tid, och fyra år är ju betydligt längre än så.

Vad gäller frågan om att förbjuda nödbistånd säger Socialdemokraterna glädjande nog nej. Men eftersom Centerpartiet stöder förslaget har det ändå majoritet. Centerpartiet väljer alltså att vilja förbjuda sina egna

kommunpolitiker att göra de här bedömningarna och avvägningarna lokalt. Man är uppenbarligen också tillfreds från Centerpartiets sida med att redan utsatta barn inte ens ska få möjlighet till nödbistånd. Det tycker jag, fru talman, är svårt att förstå.

Även förslaget om dna-analys är problematiskt. Alla föräldrar är inte biologiska föräldrar till sina barn. Familjer ser olika ut.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 1.

Anf. 27 MARIA MALMER
STENERGARD (M):

Fru talman! Skuggsamhället växer och breder ut sig. Med skuggsamhället menar vi enkelt uttryckt personer som vistas här utan att ha rätt till det. Den senaste officiella siffran talar om uppemot 50 000 personer som vistas här illegalt. Men siffran har några år på nacken, och insatta bedömare menar att det handlar om minst det dubbla. År 2018 bedömde Migrationsverket att ytterligare 42 000 personer skulle gå under jorden fram till i år. Bara hälften av dem som har fått nej på sin asylansökan lämnar landet självmant. Förra året var det bara var tredje som gjorde det.

Hur utbredd skuggsamhället är symboliseras kanske bäst av den efterlysta kvinna som befann sig på statsministerns privata fastighet för att städa och som hade fått uppdraget av ett företag vars vd dömts för ett upplägg med bluffakturor.

Hur allvarligt hotet i det okontrollerade skuggsamhället är påminner oss det fruktansvärda terrordådet på Drottninggatan om, utfört av en man som saknade rätt att vistas här.

Hur lite som görs för att komma till rätta med skuggsamhället kan man utläsa av dagens väldigt slappa lagstiftning.

Ta bara sekretessen, fru talman, som är så stark att den bygger murar kring skuggsamhället. Ingen myndighet kan ta sig in. Om det hade varit Skatteverket som påträffade kvinnan som vistades illegalt vid Magdalena Anderssons bostad hade man inte ens fått lyfta luren och informera polisen och Migrationsverket om det. Det är helt absurt!

Svenska myndigheter sitter på en guldgruva, men vi får bara borra i den med plaströr, säger Skatteverkets generaldirektör om att myndigheterna inte kan dela information med varandra.

Sanningen är att det är alldeles för lätt att leva i Sverige utan tillstånd. De inre utlänningskontrollerna, som görs av polisen för att upptäcka personer som vistas här illegalt, har minskat med 80 procent de senaste tio åren. Morgan Johansson lovade att antalet skulle öka, men det minskade.

När gränspolisen väl påträffar någon som vistas här illegalt måste polisen avgöra om någon annan ska släppas för att den personen ska kunna tas i förvar, eftersom förvarsplatserna är för få och förvaren är överfulla. Polisen tvingas till och med att släppa brottsutvisade ur förvar.

Man kan också enkelt avbryta sin egen utvisning genom att vägra ta PCR-test. Och vissa kommuner betalar glatt ut bidrag till människor som inte har rätt att vara här. Trots att en domstol har fastställt att en person ska lämna landet finns det alltså kommuner som motverkar beslutet genom att betala ut bidrag till samma person.

Stenar som borde ha vänts på för länge sedan har vuxit fast i marken. Resultatet är ett växande skuggsamhälle präglat av kriminalitet och utsatthet och där inte minst barn far väldigt illa och där hänsynslösa arbetsgivare exploaterar utsatta människor. Det drabbar också ytterst alla dem som faktiskt har kommit hit, sökt skydd och fått tillstånd att stanna, eftersom stora resurser måste läggas på dem som inte har rätt att vara här. Utifrån tidigare inlägg i debatten är det ett perspektiv som verkar glömmas bort.

Socialdemokraterna har snart haft åtta år på sig att öka antalet utvisningar. Strax före jul kallade regeringen till pressträff och sa att nu skulle de minsann ta krafttag. Men krafttagen visade sig vara möjligen kraftfulla ord men inget mer – ord som vi hört så många gånger förr från Socialdemokraterna. I själva verket var förslagen kraftlösa. Det handlade om att Migrationsverket och Polismyndigheten skulle få i uppdrag att intensifiera sitt arbete, att Statskontoret skulle analysera och att Sida skulle kartlägga.

Det var nog inte bara jag som blev rätt besviken på den presskonferensen. Vi har kommit långt förbi det stadium då kartläggningar och analyser räcker. Det som behövs är handlingskraft som leder till att fler som ska lämna Sverige faktiskt gör det.

Därför lade vi moderater i socialförsäkringsutskottet tidigt i år fram en rad skarpa förslag för att utplåna skuggsamhället. Jag är oerhört glad att en bred majoritet i utskottet och en bred majoritet i den här kammaren i eftermiddag ställer sig bakom åtta kraftfulla åtgärder.

1. Slopade sekretess mellan myndigheter. Relevanta myndigheter måste utan hinder kunna dela information med varandra.
2. En ny informationsplikt mellan kommuner och myndigheter. Det ska som huvudregel vara tvingande för kommuner och andra myndigheter att informera polisen och Migrationsverket om de påträffar någon som vistas här illegalt.
3. Dna-analys som huvudregel vid anhöriginvandring. När släktskap åberopas måste man säkerställa att det faktiskt finns ett släktskap. Här finns också ett viktigt barnrättsperspektiv.
4. Anmälningsskyldighet. En asylsökande ska vara skyldig att vara tillgänglig för Migrationsverket för att underlätta handläggningen.
5. Boendeskyldighet och elektronisk övervakning. Det finns alldeles för få förvaringsplatser i landet, och det tar tid att bygga nya. Som komplement behövs både elektronisk övervakning och särskilda boenden där man kan hålla uppsikt över personer som riskerar att avvika.

6. Stopp för bidrag till personer som vistas i landet utan tillstånd. Den punkten talar för sig själv.
7. Förlängd preskriptionstid för av- och utvisningsbeslut. I dag räcker det att man håller sig gömd i fyra år, och sedan kan man få sitt ärende prövat igen. Den tiden behöver förlängas. Och slutligen:
8. Fler återtagandeaftal och överenskommelser med ursprungsländer. Det är ett jätteproblem att ursprungsländer inte tar emot sina egna medborgare, vilket de har skyldighet att göra enligt folkrätten. Därför måste regeringen jobba mer aktivt för att få dem att också göra det.

Fru talman! Jag vill tacka utskottet för ett mycket konstruktivt arbete. Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna, Sverigedemokraterna och Centerpartiet står bakom samtliga åtta punkter, medan Socialdemokraterna står bakom alla punkter utom den om indraget bidrag till dem som vistas här illegalt.

Den breda uppslutningen ger mig väldigt gott hopp om att dessa förändringar relativt snabbt ska kunna komma på plats. Det är helt nödvändigt om vi ska kunna påbörja arbetet med att utplåna skuggsamhället, och för att få ordning på Sverige.
(Applåder)

Anf. 28 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur arbetsfördelningen ser ut hos de blåbruna, om det är Moderaterna som ska sälja in Sverigedemokraternas politik eller om Kristdemokraterna bara hakar på och så vidare. Men det kanske Moderaterna, som gör anspråk på regeringsmakten, kan förtydliga och klargöra.

Att jaga papperslösa räcker uppenbarligen inte för Moderaterna. Det räcker inte med fotbojor, att dra in bistånd och boende och att vi ska ha ett angiveri- och kontrollsamhälle på det sätt som föreslogs här i talarstolen.

Det räcker inte längre. Nu ska Moderaterna också sparka på kvotflyktingarna. Det kommer över 4 000 ukrainare till Sverige varje dag. Kvotflyktingarna är bara 5 000 om året. Kvotflyktingarna är de mest ömmande fallen i världen.

De är särskilt utvalda av UNHCR från krigshärjade områden eller världens största flyktingförläggningar. Det är sudaneser, somalier, syrier och kongoleser som behöver skydd för sina liv. Men Moderaterna tycker att vi bara har plats för en grupp i taget. Det är nu ukrainare och ingenting annat.

Moderaterna ger också signalen att det är just kvotflyktingar som är ett problem för oss. Det är de som vi inte har plats för. Jag hittar inget lämpligare ord än rasism för den sortering som moderaterna gör och den syn som de har på människor på flykt. Det är en direkt unken syn, måste jag säga.

Här får moderaterna förklara sig. Varför sparkar ni på de mest sårbara och marginaliserade människorna som flyr för sina liv?

Anf. 29 MARIA MALMER

STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Nu handlar den här debatten om skuggsamhället, vilket jag är lite osäker på om vänsterpartisten har förstått. Det handlar om personer som har fått en prövning. Det är oftast ett domstolsbeslut där de har fått ett slutligt beslut om att de ska lämna landet. De har inte följt det beslutet utan har i stället valt att gå under jord. Då blir de en del av ett skuggsamhälle. Det innebär att de inte har rätt att vistas här.

Jag tycker, precis som ledamoten Jonas Andersson i Skellefteå sa innan, att det är otroligt viktigt om man nu säger sig värna den reglerade invandringen att det är de som har rätt att stanna i landet som också gör det. De som har fått en prövning som landat i att de ska lämna landet ska också göra det. Annars blir det väldigt svårt att ha ordning och reda på Sverige. Men det verkar inte vara det främsta målet för Vänsterpartiet.

Jag är väldigt bekymrad. Detta påverkar i förlängningen också vår möjlighet att hjälpa. Jag uppfattar ändå att Vänsterpartiet vill att vi ska hjälpa så många som möjligt. Om vi låter alla stanna oavsett om de har skyddsbehov eller inte undergräver det i förlängningen vår möjlighet att hjälpa människor som är i allra största behov av hjälp.

När det kommer till frågan om Ukraina, som jag ändå gärna vill svara på, skulle man i den bästa av världar kunna hjälpa många fler. Men vi har begränsade resurser i Sverige. Då måste vi prioritera dem som har störst behov av hjälp.

Vi har ett krig initierat av Ryssland där man har gett sig på en demokrati som ligger i vår närhet och där människor flyr för sitt liv. Då tycker jag att vi har en skyldighet att hjälpa dem. Eftersom vi inte kan hjälpa alla måste vi prioritera ned att hjälpa andra. (Applåder)

Anf. 30 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Ett parti som gör anspråk på regeringsmakten ska kunna svara på de frågor som jag ställer. Det är inte så mycket svårare än det.

Det kommer 4 000 ukrainare varje dag till Sverige. Men ni sparkar ändå på 5 000 kvotflyktingar om året som kommer. Jag förstår att Moderaterna vill prata om återvändande. Men då kan vi också prata om vad som fungerar och inte fungerar.

Ni har stramat åt så mycket att ni inte vet var människor bor. Ni har skapat det här skuggsamhället. Ni har tagit ifrån dem deras pengar, deras hem och deras möjlighet till trygghet och skydd. Hur ska man kunna prata med människor när man inte vet var de befinner sig? Det är ni som har skapat detta när ni fråntagit dem de rättigheter som de hade. Hur ska man göra den här gången?

Jag tycker att Moderaterna ska vara på de frågor som jag ställer. Det är med anledning av att det har hänt väldigt mycket hos Moderaterna. De har gjort rejäla och populistiska omsvängningar. År 2015 lät det annorlunda. Då ville Moderaterna bara ha fokus på kvotflyktingar. Förra året ville de ha färre

kvotflyktingar. I år vill Moderaterna inte ta emot kvotflyktingar alls.

I och med att Moderaterna håller på med de här populistiska omsvängningarna vart och vartannat år är frågan vart de ukrainska flyktingarna ska ta vägen när ni hittar en annan grupp som ursäkt för att dra ned på mottagandet.

Anf. 31 MARIA MALMER

STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Det är inte helt enkelt att hänga med. Men jag ska försöka att svara på frågorna, som är tämligen otydliga och ganska spretiga. Vi diskuterar i dag skuggsamhället och inte kvotmottagandet.

(TONY HADDOU (V): Det är väldigt enkla frågor.)

Jag tar till att börja med upp frågan om skuggsamhället. Nej, Moderaterna har inte skapat det. Det sägs att vi genom att dra in bistånd gör det svårare att ha kontakt med de här personerna. De här personerna har en skyldighet att lämna landet. De har inte efterföljt den skyldigheten. Då måste vi med alla medel se till att de också lämnar landet. Det är bara så vi upprätthåller den reglerade invandringen. Jag uppfattar det som att Vänsterpartiet inte längre vill ha en reglerad invandring. Något annat kan man inte utläsa.

När det gäller kvotflyktingar måste man klara av att tänka både i det långsiktiga perspektivet och i det mer kortsiktiga perspektivet. Om vi tittar på det långsiktiga perspektivet ligger vår politik fast. Vi hade prioriterat att hjälpa fler på ett bättre sätt om vi hade lagt om hela mottagandet till ett rent kvotmottagande.

Då får människor en trygg resa in i det land där de har beviljats skydd. De behöver inte betala flyktingsmugglare och lägga sina liv i händerna på dem. Dessutom prioriterar vi dem med absolut störst behov av skydd. Det är ofta dem som inte haft råd att ens knacka på Europas dörr.

Innan kriget i Ukraina bröt ut var det bara en av fyra som hade skyddsskäl av dem som kom till EU och till Sverige. Då lägger vi våra resurser på helt fel personer. Därför borde vi på sikt gå över till ett helt kvotbaserat system.

Men nu när vi har en extremt hög invandring från Ukraina men också en irreguljär invandring i övrigt måste vi se till att kommunerna maktar med. Kvotflyktingarna innebär en mycket stor påfrestning på kommunerna. Därför måste vi nu frysa kvotflyktingmottagandet.

(Applåder)

Anf. 32 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa en fråga kring den informationsplikt som majoriteten vill införa.

Man kan tänka sig den åttaåriga flicka eller pojke som kommer till biblioteket för att låna en bok för att lära sig svenska. Jag tror att det är få bibliotekarier, om ens någon, som utbildar sig till yrket för att ha i uppgift

att larma gränspoliserna eller Migrationsverket om de misstänker att ett barn som kommer och vill låna en bok inte har uppehållstillstånd. Men detta blir konsekvensen av den informationsplikt som Moderaterna med flera vill ha.

Fru talman! Jag vill fråga Maria Malmer Stenergard vad hon har att säga till Sveriges bibliotekarier som nu, om Maria Malmer Stenergard från Moderaterna får bestämma, får detta i uppdrag. Vad vill ni säga till dem, som i stället för att ge läsupplevelser till barn ska få i uppdrag att larma gränspoliserna och Migrationsverket om de misstänker detta?

Anf. 33 MARIA MALMER

STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det allra, allra värsta för ett barn är att leva i den utsatthet som skuggsamhället innebär. I det här fallet handlar det om ett barn som har fått sin sak prövad och fått nej. Man har då en skyldighet att lämna landet. Det är klart att barnet faller offer för föräldrarnas beslut att i stället gå under jorden och leva i det skuggsamhälle som är så tydligt präglat av kriminalitet och utsatthet.

Därför menar jag att samhället till varje pris måste se till att bekämpa skuggsamhället. Det kan för den enskilda tjänstemannen på kommunen vara tufft; det vill jag verkligen säga. Men jag tror att det är nödvändigt.

Vi har sagt i betänkandet att det är rimligt att när det gäller sådant som man har lagstadgat rätt till även utan tillstånd att vistas i Sverige, till exempel akut sjukvård, ska inte utföraren, det vill säga vårdpersonalen, behöva larma polis och migrationsverk. Det tycker vi är ett rimligt undantag.

Den exakta utformningen får man naturligtvis titta på när man tar fram lagstiftningen, men jag tycker att det är en viktig princip att en myndighet inte i praktiken motarbetar det beslut som en domstol eller en annan myndighet har fattat.

(Applåder)

Anf. 34 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Då finns det alltså gränser även för Moderaterna. Maria Malmer Stenergard nämner akut-sjukvård, och jag har hört att skolan har nämnts tidigare. Maria Malmer Stenergard får gärna säga om skolan är undantagen. Men det finns då åtminstone en gräns, fru talman, även för Moderaterna när det gäller detta. Man vill alltså inte göra det här till varje pris, men man vill gå otroligt långt. Även Moderaterna har uppenbarligen sett att det finns något slags gräns.

Jag undrar om skolan ska vara undantagen för de barn som lever i den här utsattheten – vissa av dem med verkställighetshinder så att man faktiskt inte kan återvända till sitt tidigare hemland. Och om de nu har rätt att gå i skolan, vilket jag hoppas att Moderaterna ändå tycker: Ska barnen då vara rädda när skolan går till biblioteket eller besöker museer för att bli påkomna av någon som är anställd av kommunen som inte jobbar i skolan? Ska de vara rädda för att den personen

ringer till gränspoliserna och att de därmed hamnar i förvar och får lämna landet?

Anf. 35 MARIA MALMER

STENERGARD (M) replik:

Fru talman! Om det finns en rätt till skolgång ska skolpersonalen vara undantagen. Det skriver vi tydligt i betänkandet. Den exakta utformningen måste man naturligtvis titta på.

Återigen vill jag dock framhålla att det inte är barnets bästa att leva i ett skuggsamhälle. Det finns också barn som kommer hit och söker skydd och som får skydd. Det är inte heller det barnets bästa att vi parallellt bidrar till att bygga upp ett skuggsamhälle som tar resurser från dem som vi faktiskt borde hjälpa att komma in i samhället på riktigt. För det fungerar faktiskt så; politik handlar om att prioritera. Resurserna är begränsade, och därför måste vi välja att verkligen värna dem som har fått ett skydd i en rättssäker process medan de som inte har fått skydd måste lämna landet.

Jag har full förståelse för att det är väldigt tufft för den enskilda tjänsteman som måste lyfta luren och ringa till polisen eller Migrationsverket. Men i förlängningen är jag övertygad om att det är bättre än att ett barn år efter år tvingas leva i skuggsamhället.

(Applåder)

Anf. 36 JONNY CATO (C):

Fru talman! Det går inte att inleda en migrationsdebatt utan att kommentera det fruktansvärda som just nu händer i Ukraina. Putins invasionskrig har lett till en fruktansvärd humanitär katastrof. För alla dem som nu tvingas på flykt från Putins bomber ska Sverige vara en öppen famn med ett varmt mottagande.

Jag ska erkänna att det känns lite märkligt att i denna tid och i den kontext som vi just nu lever i prata om återvändandefrågor. Men vi måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt.

När man hör debatten verkar det inte handla om vilken människosyn man har. För mig är det rätt enkelt: Det handlar om huruvida man vill ha en reglerad invandring eller inte.

När det gäller exempelvis frågan om fotboja, som det har sagts hårda ord om här i dag, har vi faktiskt förvar i Sverige som jag skulle säga är en mer långtgående och integritetskränkande åtgärd än fotboja. Det känns som att det här är en debatt som i dag helt saknar rim och reson. Det är väldigt stora ord. Det pratas också om att barn som inte får nödbistånd inte ska få tak över huvudet eller mat på bordet. Om man ger sig till känna får man just det i ett samlat återvändande.

Centerpartiet har länge lyft vikten av att få till ett sammanhållet, effektivt och rättssäkert återvändande där fokus givetvis måste riktas mot att det frivilliga återvändandet behöver öka. Jag tror genuint att det är bäst för alla.

Varför är det då så viktigt med återvändandefrågor? En av grundbultarna i mitt politiska engagemang handlar om att värna människors rätt till skydd. Sverige ska vara en öppen famn för människor på flykt.

Det är en del av det som jag dagligen kämpar för. För mig och Centerpartiet är asylrätten okränkbar. Den som har rätt till asyl ska få stanna och få bästa tänkbara mottagande. En av grundbultarna i en fungerande migration och en långsiktigt hållbar integration utan utanförskap är att den som fått uppehållstillstånd får just bästa tänkbara möjligheter att etablera sig, få den första egna bostaden, komma in på arbetsmarknaden och lära sig det svenska språket.

En lika viktig grundbult i en fungerande migration och en långsiktigt hållbar integration utan utanförskap är att den som fått ett avslag på en asylansökan återvänder till sitt ursprungsland. Det är så vi får en långsiktigt hållbar och rättssäker migrationspolitik som kombinerar medmänsklighet och humanism med ordning och reda.

Förra sommaren fattade riksdagen beslut om en ny migrationspolitik. Den är i stora delar bra. Men utredningen lämnade två viktiga frågor obesvarade: Hur kan vi öka rättssäkerheten i asylprocessen ytterligare? Och hur kan vi kan få till ett sammanhållet, effektivt och mer rättssäkert återvändande?

Det är bra att riksdagen nu tar initiativ till att besvara en av frågorna. Och jag hoppas att det så småningom också kan finnas en majoritet i riksdagen för att besvara frågan om hur vi kan öka rättssäkerheten i asylprocessen ytterligare.

När det gäller återvändandefrågor tycker jag att det är viktigt att man tittar i sak på vad som blir bäst. Det är inte alltid det som låter bäst som blir bäst när det kommer till just återvändandefrågor. Förslag kan också få motsatt effekt. Därför tycker jag att det är bra att vi nu brett ska titta på dessa frågor, utreda det hela och sedan diskutera lagstiftningen vidare. Svaren och detaljerna är inte på plats och ska inte heller vara det i dag, utan nu behöver man titta brett på detta för att sedan kunna ta ställning. Det är något som jag önskar att vi kunde ha gjort inom ramen för den parlamentariska migrationskommittén. Men så var inte fallet.

Jag hoppas som sagt att detta är ett första steg till ett bättre och mer effektivt återvändande. Jag hoppas också att vi så småningom kan fatta liknande beslut om en mer rättssäker asylprocess framöver.
(Applåder)

Anf. 37 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Tack, Jonny Cato, för ditt anförande! Jag tackar med en klump i magen, men det förväntas ju ändå.

Centerpartiet efterfrågar ett resonemang om humanism här. Det tycker jag är bra. Samtidigt bor vi i ett land där Migrationsverkets processförelare pläderar för att kvinnor från Afghanistan ska anpassa sig till ett liv under talibanernas seder. Vi bor i ett land som vill utvisa kvinnor till Afghanistan. Jag ska inte gå in i detalj på vad som händer med kvinnor som deporteras till Afghanistan, men detta är ett resultat av den migrationspolitik som Centerpartiet är med och driver och står bakom.

Om den här kvinnan nu försöker gå under jorden för att inte bli utvisad vill Centerpartiet med detta förslag göra det till ett helvete för henne också i Sverige. Det är det vi röstar om i dag.

Min fråga till ledamoten är: Vad hade du gjort, Jonny Cato, om du som kvinna fått ett sådant utvisningsbeslut – att deporteras till ett av världens farligaste länder, där talibanerna styr?

Anf. 38 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att inte dua varandra i talarstolen.

Anf. 39 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet står givetvis bakom de definitioner som finns av alternativt skyddsbehövande, flyktingsstatus och så vidare. Det är de definitionerna som avgör om någon har rätt att vistas och stanna i Sverige eller inte.

Många människor tvingas på flykt av olika anledningar. Just nu ser vi hur Putins bomber i Ukraina påverkar människor så att de behöver fly. Vi ser även att situationen i Eritrea är fruktansvärd. Om vi på sikt ska klara av att vara en öppen famn för de människor som har skyddsstatus behöver också personer som har fått ett avslag lämna landet.

I min värld tror jag inte att det på sikt kommer att fungera för Sverige att vara en öppen famn för alla som har rätt till skydd om personer som har fått avslag av myndigheten och vidare genom hela rättskedjan också ska stanna. Då kommer varken integrationen eller migrationsprocessen att fungera på sikt.

Om man vill vara ett parti som på allvar vill hjälpa människor som har skyddsskäl och rätt att stanna måste man också kunna vara tydlig med att den som inte har skyddsskäl ska återvända.

Anf. 40 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jonny Cato är nog den ärligaste politiker i denna kammare. Han sa precis att han skickar kvinnor till Afghanistan – det var klart och tydligt – och att de då ska anpassa sig. Du verkar inte tycka att det är något fel. Du ser inte de här felen och bristerna i migrationslagstiftningen. Att Sverige vill skicka kvinnor till Afghanistan, som styrs av talibanerna, ser inte Centerpartiet som det stora problemet i det vi diskuterar här i dag. Men jag uppskattar ärligheten.

Centerpartiet har varit med och drivit Sverige till en migrationspolitik som är bland de hårdaste i hela Europa, som gör att människor dör på Medelhavet eller, som i det fall jag tog upp, vill skicka tillbaka kvinnor till talibanernas Afghanistan.

Jag tog upp kvinnors fri- och rättigheter för att det är dessa som kränks varje dag. Det är den nivån och den riktningen som Centerpartiet är med och utsätter människor för. Det är bara att beklaga härifrån.

Anf. 41 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag gillar inte när andra lägger ord i min mun, kanske särskilt inte när det är en vänsterpartist.

För mig kan vi ha en diskussion om vem som har rätt att stanna och inte. Det är en diskussion jag gärna tar, likaså på vilket sätt man ska få lov att stanna, hur länge uppehållstillstånden ska vara, vilken typ av mottagande vi ska ha och vilka som har skyddsskäl och inte. Den diskussionen tar jag gärna. Men när man har fått ett avslag tycker jag att man ska återvända. Det är den diskussionen vi tar här och nu.

Diskussionen handlar inte om vem som har skyddsskäl och inte, som ledamoten från Vänsterpartiet vill få den till att göra. Har man fått ett avslag tycker jag att det är rimligt att man återvänder till sitt ursprungsland, för att vi på sikt ska kunna klara av att vara en öppen famn för alla de människor som behöver skydd i vårt land.

(Applåder)

Anf. 42 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag blev lite nyfiken och konfunderad när jag lyssnade på Jonny Catos anförande. Han pratade om dessa förslag som att de var nya och inte hade debatterats och diskuterats tidigare. Det har de ju gjort, i alla möjliga sammanhang. I Migrationskommittén lyftes om inte alla så de allra flesta av dem upp av andra partier.

Vid det tillfället var Centerpartiet emot. Nu är man för. Min fråga är egentligen vad som har förändrats. Vad är det som gör att Centerpartiet nu är för dessa förslag?

Jonny Cato pratade om att en reglerad invandring förutsätter ett återvändande. Var det då så att Centerpartiet för ett år sedan inte stod för en reglerad invandring? Det är inte min bild. Jag står för en reglerad invandring, och min bild är att även Jonny Cato gjort det tidigare.

Min fråga är väldigt enkel, fru talman: Vad är det som gjort att Centerpartiet har ändrat sig på alla de här punkterna?

Anf. 43 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte riktigt har samma minnesbild som ledamoten Ling. Miljöpartiet var ju inte heller med i de forum där vi förhandlade kring just Migrationskommittén.

Man kan också titta på de följdmotioner som partierna väckte i samband med det betänkande som vi fattade beslut om förra sommaren. Centerpartiet var då det enda partiet som följdmotionerade om ett sammanhållet och effektivt återvändande, och det fick vi också ett tillkännagivande om. Vi har alltså inte svängt, utan vi tycker samma sak nu som vi tyckte för både ett och två år sedan.

Sedan kan man diskutera detaljer i de här olika förslagen. Jag tror inte att någon har svar på exakt hur detta ska utformas nu, och det hade vi inte i Migrationskommittén heller. Då lade vi inte så mycket tid på

vare sig återvändandefrågan eller rättssäkerheten – det är min bild och min uppfattning. Detta behöver man nu utreda, diskutera vidare och ta ställning till så småningom.

Anf. 44 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet var med i Migrationskommittén. Arbetet pågick i ett och ett halvt år, och det var under någon veckas tid som Centerpartiet stängde in sig med andra partier. Under den allra största delen av tiden var alla partier med och fick också lägga fram de förslag de ville. Det kom förslag från Moderaterna om att förlänga preskriptionstiden. Det fanns förslag om informationsutbyte mellan myndigheter. Dna-frågan var uppe. Vid det tillfället motsatte sig Centerpartiet de här förslagen.

Man har alltså uppenbarligen vänt. Jag noterar dock, fru talman, att Jonny Cato inte kan berätta varför man har vänt. Argumenten har jag hört fram och tillbaka. Jag delar inte ståndpunkten, och det kan vi diskutera. Men det faktum att man har vänt men inte vill berätta vad anledningen är tycker jag är märkligt.

Anf. 45 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet tyckte redan då att vi behövde titta på hur vi kan få till ett mer sammanhållet och effektivt återvändande i en bred utredning. Detta fanns det ingen majoritet för. Nu finns det i stället majoritet för att titta på en massa olika förslag som man hade tittat på i en sådan utredning. Det tycker jag är bra.

Som jag även sa i mitt anförande tidigare kommer Centerpartiet precis som alla andra partier att få ta slutgiltig ställning när vi har sett utredningen av de enskilda förslagen. Men att Centerpartiet under en längre tid har velat se ett bättre, effektivare och mer sammanhållet återvändande kan inte vara en nyhet för Miljöpartiet.

Anf. 46 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I denna debatt om skuggsamhället kan man ta avstamp på flera olika sätt. Jag tänkte bara konstatera att det är alldeles för enkelt att vistas och leva i Sverige under falsk identitet eller vid sidan av samhället.

Jag tänkte ta ett exempel för den som följer debatten; det gäller samordningsnummer. Det är en sorts tillfälligt personnummer som utfärdas till personer som är folkbokförda i vårt land. Polisen och Skatteverket bedömer att cirka hälften av de drygt 800 000 samordningsnumren, det vill säga 400 000, har getts till personer som inte styrkt sin identitet. Lägg till detta följande uttalande från gränspolis: ”Vi har ett parallellsamhälle som bara växer och vi har tappat kontrollen över vilka som är här.” Då tror jag att vi alla förstår att detta med skuggsamhället är ett de facto-problem som vi har och att vi måste göra något.

Då finns det olika åtgärder som kan vidtas. Vi kristdemokrater har exempelvis föreslagit att vi ska ha en nationell folkräkning – inte en katträkning, som en

majoritet här i riksdagen nyligen fattade beslut om. Vi vill makulera de samordningsnummer som utfärdats. Vi vill dessutom se till att samordningsnumren tidsbegränsas. Vi vill koppla dem till biometri. Och vi vill säkra en bättre fungerande folkbokföring. Detta är några åtgärder som kan vidtas för den som önskar få lite mer ordning och reda.

Jag skulle nog vilja hävda att det svenska skuggsamhället nu börjar närma sig bristningsgränsen. Då ställer sig någon, kanske alla i denna kammare, frågan: Hur många är det då som lever i detta skuggsamhälle?

Det normala i Sverige är att man har gissat, och det har man gjort länge. Det skulle kunna vara upp till 50 000 som befinner sig i vårt land olovligt. Men hur stor siffran egentligen är kan ingen säga. En journalist kom alldeles nyligen fram till 200 000.

Hur som helst, för mig som kristdemokrat är det mest avgörande inte hur många de är utan vad ett liv i skuggsamhället leder till. Med skuggsamhället tvingas människor att svartarbeta. Många människor blir utnyttjade. Kriminaliteten är utbredd. Arbetsmiljöerna är inte de bästa, och boendesituationerna är många gånger helt undermåliga. Mot bakgrund av detta finns det många skäl att stävja detta.

I sju och ett halvt år har den här regeringen nu styrt landet. Under sju och ett halvt år har skuggsamhällets utbredning inte minskat, tvärtom.

Fru talman! De som vistas här illegalt har laglig rätt att söka stöd och få sitt ärende prövat enligt socialtjänstlagen. Men att en kommun finansierar uppehållet för någon som fått sin sak prövad, både av migrationsverk och av domstol, och inte anses ha skyddsskäl och därför ingen rätt att stanna skickar naturligtvis helt motstridiga signaler.

Jag kan på ett mänskligt plan oerhört lätt sympatisera med att Sverige ska vara ett solidariskt och öppet samhälle där vi visar omtanke och empati. Ingen ska naturligtvis fara illa på våra gator. Alla ska ha rätt till akut vård och vård som inte kan anstå. Men någonstans tror jag att alla förstår att vi inte kan ha en ordning där Migrationsverket och migrationsdomstolar ska se till att vi upprätthåller asylrätten och där vi samtidigt tillåter att kommuner ekonomiskt stöder människor som väljer att inte följa de beslut som fattas.

Jag har inför dagens debatt prövat detta på några personer i min omgivning som inte håller på med politik utan befinner sig utanför politikens bubbla. De tror inte att det är sant när jag säger att det är på det här viset – att någon som fått ett nej och väljer att inte följa det beslutet utan väljer att vara här illegalt kan få ekonomiskt stöd för detta.

Fru talman! Under de här åren i Sveriges riksdag – det börjar närma sig en hel mandatperiod nu – handlade det första ärende jag stötte på om förvarsplatser. Detta är något som har förföljt oss i denna kammare. Även om vi alla tycks vara rörande överens om att förvarsplatserna inte räcker – vi har inte ens hälften av de platser som polisen och Migrationsverket tycker behövs för att vi ska kunna sköta den reglerade invandringen på ett bra sätt – händer inte speciellt mycket.

Nu har KD, M och SD en budget där vi ser till så att det tillförs lite mer pengar, men problemet med förvarsplatser är också att det tar tid att bygga dem. Det är inte gjort i en handvändning. Av det skälet är jag väldigt nöjd med att det i KD-M-SD-budgeten också finns höjd för detta med elektronisk övervakning. Det tycker jag är ett bra alternativ till förvarsplatser i avvaktn på att de byggs ut.

Detta är något som vi kristdemokrater argumenterat för jättelänge. Vi tycker att det är rimligt att när det gäller människor som man misstänker riskerar att avvika se till att ha lite koll för att underlätta så att utvisningen eller avvisningen kan genomföras. Jag tycker också att fotbojan är ett bra alternativ med tanke på att personen då kan förbereda sin egen hemresa med elektronisk övervakning.

Boendeskyldigheten är ytterligare ett sätt att försöka få lite kontroll på saker och ting. Den som har fått ett avvisnings- eller utvisningsbeslut ska då anmäla sig, vilket kan ske flera gånger per dag, eller vara på ett visst boende vid ett visst klockslag.

Fru talman! Jag tycker att detta är en bra dag, för vi får nu en majoritet som är villig att ta ett första steg. Vi för fram en rad åtgärder som på olika sätt kommer att medverka till att vi faktiskt börjar ta itu med skuggsamhället. Det är, menar jag, viktigt att detta beslut fattas här i dag, inte minst för att vi har enorma integrationsproblem i Sverige, som vi inte förmått att ta itu med.

Ett exempel som jag ofta återkommer till är att vi, trots att Sverige satsar stora ekonomiska summor på just integrationen och på att minska klyftorna, fortfarande har den största skillnaden inom EU i form av sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda. Var och en som antingen har bott utomlands, som jag har gjort, eller vet hur det fungerar förstår att när man inte förmår att skaffa ett jobb i det nya land man kommer till är det svårt att bryta det vi kallar för ekonomiskt utanförskap.

Vi kristdemokrater är inte bara intresserade av att säga välkommen hit, utan vi vill också kunna säga välkommen hem till de människor som har getts rätten att ha Sverige som en ny plats att vara på. Då måste vi se till att råda bot på skuggsamhället men också att få tid och kraft att se till att integrationen fungerar bättre. (Applåder)

Anf. 47 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag fick aldrig svar av Moderaterna på frågan om arbetsordningen hos de blåbruna – vilka som styr och ställer och vilka som sitter i baksätet av Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna.

En fråga jag vill ställa till Kristdemokraterna handlar om att Moderaterna i sin text skriver så här: "Det ska inte gå att leva i Sverige utan tillstånd." Det ska inte gå att leva – vill Kristdemokraterna ge sin syn på den bilden?

Sedan har jag en till fråga, om konvertiterna som ska utvisas. Man tror inte på dem. Exempelvis

människor som konverterat till kristendomen vet att de kommer att dö om de skickas tillbaka till sitt hemland. De har fått en rättsosäker prövning; det vet vi. Ska polisen kunna gå in i exempelvis de kyrkor som hjälper konvertiter? Ska polisen eller Migrationsverket betesig på det sättet? Ska man gå in i kyrkor och plocka ut konvertiter? Är det detta Kristdemokraterna vill?

Anf. 48 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Min partiledare sa en gång: Kalla mig inte blåbrun – jag är kristdemokrat. Jag tänker att riksdagsledamoten skulle kunna höja nivån på sina inlägg lite grann och lägga av med den typen av smetningar, som känns väldigt tramsiga.

(Applåder)

Jag är präst. Jag är inte avkragad för att jag sitter i riksdagen, utan jag är fortfarande präst, men tjänstledig. Som min allra första uppgift när jag som ny riksdagsledamot kände mig lite grann som Bambi på hal is – man möter väldigt mycket nytt i Sveriges riksdag – valde jag den fråga jag kände mig allra mest trygg med, nämligen den om konvertiter. Jag såg en brist, och jag säger inte att den är avhjälp, i själva processen kring hanteringen av konvertiter. Där såg jag tydliga brister, så jag valde att med stort engagemang involvera mig i just den frågan därför att jag kunde den. Det var en del av min verklighet.

Jag var väldigt glad när Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna var de två partier som faktiskt stödde ett utskottsinitiativ som syftade till att öka rättssäkerheten för konvertiter. Utskottsinitiativet föll, men jag vet – jag har fått det berättat för mig – att just att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna valde att ställa upp faktiskt gjorde att regeringen sedermera i mars 2019 såg till att återopande av religiös övertygelse skulle vägas in på ett bättre sätt.

Men som präst kan jag berätta för Tony Haddou att jag också har träffat människor som kommer till mig och som säger: Jag vill att du ska döpa mig. Då säger jag: Jaha, vad trevligt! Hur har det gått till? Ja, men då ska vi prata om den kristna tron först.

Det är man inte intresserad av. Man vill ha ett dopbevis för att kunna få stanna kvar i Sverige.

Anf. 49 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! I dag far dessa människor väldigt illa. De kommer att fara ännu mer illa av det här förslaget. Jag ställer inte frågan för att du är präst, utan jag ställer den för att kyrkorna i dag hjälper dessa människor. Du röstar för att polisen ska kunna komma in och ta dem. Men du svarade inte på frågan: Anser du att polisen ska kunna storma in i kyrkor, där människor har fått sin fristad? Det är frågan.

Kalla mig inte blåbrun – det får jag ändå svara på. Det är en rad förslag vi röstar om i dag. Ett av dem handlar om angiveri och kontrollsamhälle. Det är i den riktningen vi går. Totalitära stater sysslar med sådant. Ryssland sysslar med sådant. Jag kallar er blåbruna för att ni går i riktning mot en politik som vi har sett tidigare i världen. Det blev aldrig något bra. Det är därför

ni kallas blåbruna i varje debatt, och vi i Sverige kommer heller inte att vara tysta om det. Ni kommer att möta det hela valåret. Ni kommer att bli kallade blåbruna hela valåret, för vi har sett resultatet av denna politik. Vi har sett vad som händer med den politiken.

Här röstar ni för politik som är i riktning mot kontrollfunktioner och angiverisamhälle. Det är därför vi kallar er blåbruna.

Anf. 50 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det görs jämförelser mellan förslag. Förhoppningsvis kommer det initiativ som nu riksdagens majoritet står bakom att följas upp av olika verktyg för att säkerställa att den reglerade invandringen verkligen upprätthålls. Har du fått ett ja ska detta vara ett land som ger dig skydd, men det ska också vara ett land som ser till att du blir en del av den samhällsgemenskap som vi vet att många i dag förvägras på grund av de skuggsamhällen som breder ut sig. Men får du ett nej ska du lämna landet. Det är nämligen skyddsskäl som provas, ingenting annat. Jag vill verkligen inte ha en annan ordning, där något annat än skyddsskäl provas.

När det gäller konvertiter måste vi vara ärliga och säga att det finns människor som påstår att de konverterat, alltså att de bytt från en religion till en annan. De hoppas nämligen att det ska utgöra skäl som gör att de får stanna. Jag har i min roll som präst mött människor som inte har varit ett smack intresserade av att sätta sig ned och redogöra för sin kristna tro. De har varit intresserade av en sak, att få dopbeviset så snabbt som möjligt eftersom de då kan ha en chans att få stanna kvar. Jag kan förstå att de tänker så och att de gör detta, men jag kan varken som präst eller som politiker sanktionera det. Det är kanske det som är den största skillnaden mellan riksdagsledamoten och mig.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 20.)

§ 14 Upphävande av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU27

Upphävande av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen
(prop. 2021/22:137)

föredrogs.

Anf. 51 ACKO ANKARBERG

JOHANSSON (KD):

Fru talman! Pandemin och pandemins konsekvenser finns kvar. Men lagarna som ger regeringen långtgående befogenheter ska upphöra den 31 mars. Den bedömningen gjorde socialutskottet i januari, och när vi godkände en förlängning var det med det förbehållet.

Regeringen gjorde uppenbarligen samma bedömning som riksdagen och har tagit fram en proposition där det föreslås att covid-19-lagen och den tillfälliga serveringslagen ska upphöra den 31 mars. Vid samma tidpunkt upphör också covid-19 att klassas som en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom. Därmed återgår vi till normal lagstiftning. Men det var och är nödvändigt, menar vi kristdemokrater, att en regering kan vidta åtgärder och därmed ha befogenheter att handla vid en kris. Det tog lång tid innan pandemilagarna togs fram och kunde börja användas. Kanske påverkade det pandemins konsekvenser i det tidiga skedet.

Coronakommissionen har lämnat sitt slutbetänkande, och det är angeläget att det diskuteras brett och att vi därefter fattar nödvändiga beslut som gör oss bättre rustade. Min uppfattning är att kommissionen fångat många väsentligheter och att vi behöver arbeta vidare med deras förslag och överväganden.

Pandemin har medfört konsekvenser, fru talman. Folkhälsan har påverkats. Folkhälsomyndigheten visade nyligen i en rapport att de grupper som redan före pandemin hade en förhöjd risk för ohälsa har drabbats mest inom skolan, på arbetsmarknaden och i samhället i stort efter det första pandemiåret 2020. Likaså har fysisk aktivitet minskat och stillasittande ökat samtidigt som många folkhälsorelevanta insatser har ställts in och ersatts av andra alternativ under pandemin.

Kristdemokraterna menar därför att en genomlysning behövs. Den ska leda till ett brett folkhälsoprogram, baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Detta bör genomföras under en längre period i samverkan med relevanta aktörer, inklusive det civila samhället.

På liknande sätt bör regeringen göra en genomlysning av de kvarvarande konsekvenser som har drabbat enskilda, hushåll och företag i ett ekonomiskt avseende efter tillämpningen av pandemilagarna. Även denna genomlysning bör följas av konkreta förslag som syftar till att säkerställa att de drabbade aktörerna kan tillgodogöra sig en ändamålsenlig ekonomisk återhämtning efter att pandemilagarna har upphört.

Tyvärr har vi inte fått stöd för detta. Jag vill därför lyfta reservation 2, som handlar om dels behovet av åtgärder inom folkhälsan, dels åtgärder med tanke på de ekonomiska konsekvenser som pandemin medfört.

Pandemilagarna upphör. Kan vi därmed avstå från skyddsåtgärder eller vaccinering? Nej, inte alls. Det är fortsatt nödvändigt att äldreomsorgen har de resurser som krävs för att klara bemanning och god kvalitet. Det ekonomiska stöd om 4 miljarder årligen som riksdagen beslutat om efter ett initiativ från Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet måste användas fullt ut i varje kommun. De brister som finns måste vi gemensamt se till att åtgärda. Du ska nämligen kunna lita på äldreomsorgen.

Vaccinering är fortsatt lika viktigt. Att vaccin är ett bra skydd mot mässling eller influensa vet vi. Men numera vet vi också att överdödligheten sjönk när vaccineringen mot covid-19 kom igång. Vaccin ger liv och hälsa, och jag är glad att hela befolkningen erbjuds

vaccin mot covid-19, både som grundskydd och som påfyllnadsdoser.

Just nu är det viktigt att vi också erbjuder vaccin till dem som flytt undan kriget i Ukraina. Rysslands invasion medför att många människor är på flykt, mestadels i närområdet, men en del kommer också till Sverige. Att erbjuda dem vaccin är viktigt. Vi bör också erbjuda de barn som kommer det grundläggande vaccinskydd som finns i det svenska vaccinationsprogrammet för alla barn.

Anf. 52 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Den tillfälliga covid-19-lagen kan inte under några som helst omständigheter användas som grund för en mer allmän lagstiftning om extraordinära befogenheter och begränsningar vid kriser i fredstid. Nu har vi kommit till ett läge som är stabilt nog för att fortsätta avvecklingen av smittskyddsåtgärderna, och covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen kan nu upphävas. Vi är alla glada för att vi har hamnat i det läget.

Fru talman! Vaccinationerna gjorde och gör skillnad. Det är väldigt viktigt att information om vikten av att vaccinera sig når ut till samtliga delar av samhället för att främja en jämlik folkhälsa. I en pandemi krävs information och kommunikation på väldigt bred basis. Vi anser att regeringen ska intensifiera kommunikationen kring pandemibekämpningen och vikten av att vaccinera sig. Smittspridningen är fortfarande stor. Fler måste vaccinera sig, och antivaxxarna måste bemötas. Därför yrkar vi bifall till reservation 1. Vi kan inte släppa det här.

År 2020 kom nästan en miljon resenärer tillbaka till Sverige under sportlovsveckorna. De kom från Italien, Österrike, London, Paris, Barcelona och New York, ja, överallt ifrån. Det som hände var att Belgien, Nederländerna, Frankrike, Spanien och vi fick in väldigt mycket smitta från alla möjliga håll i världen. Smittan gick under radarn. Man hade ingen riktig koll på smittspridningen i dessa länder. Många kom tillbaka via flyg och landade på diverse flygplatser, satte sig hostande i taxibilarna och förde covid-19 vidare till taxichaufförer som förde det vidare hem. Det var en väldigt snabb utveckling.

Fru talman! Drygt 17 000 har avlidit med covid-19, och det är så många äldre och personer på äldreboenden som har drabbats. Det makabra var initialt – för oss alla, tror jag – att det ganska länge inte fanns tillräckligt med smittskyddsutrustning i ett land som Sverige. Dels fanns det inget nationellt lager, för det försvann när Apoteket AB såldes ut, dels fanns heller ingen smittskyddsutrustning i lager i regionerna – fast de skulle ha det. Det är beklämmande av regionpolitiker att bortse från detta faktum.

Äldreomsorgen har det skurits ned på länge i kommunerna. Det var så många timanställda under den här perioden, och bara 50 procent, fru talman, följde före pandemin de riktlinjer som finns för hygien inom äldreomsorgen. På grund av smittspridning och självklart även på grund av politisk underlåtenhet

nationellt, regionalt och kommunalt kunde inte de äldre skyddas.

Fru talman! Självklart handlar det här också om klass. Det gör allt; hälsa och klass hänger ihop. Vi kunde se en tydlig överdödlighet i områden med låg hälsa generellt. Hur funkade testningen? Exempelvis i Stockholmsregionen har testningen inte nått ut till alla befolkningsgrupper som verkligen hade behövt testa sig, detta samtidigt som erfarenheterna från 2020 visar att personer med kortare utbildning och låginkomsttagare löpte en större risk att bli allvarligt sjuka och dö av covid-19.

Ibland har partier på högersidan, som jag säger, lyft att det var ett senfärdigt hanterande från staten när det gäller skyddsutrustning. Men då vill jag återkomma till att det i Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens pandemiplaner sedan 2009 har funnits en tydlig uppmaning till regionerna att hålla ett lager av skyddsutrustning. Det var alltså regionernas ansvar att ha dessa lager, men de fanns inte. I Stockholm, som var epicentrum för smittspridningen, visade det sig drabba hårt. Det drabbade äldreomsorgen, som inte hade tillgång till skyddsutrustning, men det drabbade också sjukvården, som fick fixa det hemma själva.

Vem ansvarar för vad, undrar man, fru talman. Ibland kan det låta som om regeringen är ansvarig för allt. Så är det inte. Kommuner och regioner är ansvariga för testning, sjukvård, vaccinering och äldreomsorg.

Jag vill tacka alla inom vården och omsorgen, ni som räddat liv, tröstat och stått pall under en orimlig arbetsbörda. Det applåderades från balkongerna väldigt mycket i början, men det som krävs är precis det vi kommer att tala om senare i eftermiddag: bra löner, förkortad arbetstid med bibehållen lön och bra arbetstider.

En välfärd för alla kräver satsningar på vården och på äldreomsorgen. Det måste finnas mer medel till välfärden för att kunna göra de här personalsatsningarna. Det kommer inte att fungera med skattesänkningar, bidrag till att exempelvis skruva ihop möbler eller orimliga vinster i vård- och omsorgsbolag.

Fru talman! Nu när applåderna har tystnat och vi är inne i våren 2022 kan vi fortfarande se brutala nedskärningar av den offentliga vården runt om i landet. Under hela pandemin var det en sak som var glasklar: Det är den offentliga vården som har räddat liv. Det är inte marknaden och nätläkarna, utan det är exempelvis personalen på Stockholms akutsjukhus, där över tusen personer varslades förra året. Det är de som jobbade 12 timmar per dygn.

Vad vill man se om det kommer en ny pandemi, vilket det tyvärr kommer att göra, är en nationell styrning vid större pandemier och katastrofer och en referensgrupp från regionerna. Det behövs andra referensgrupper när det gäller forskare, och samtliga privata vårdföretag med avtal med regionerna ska enligt lag ingå i regionernas eller statens krisberedskap.

Det behövs tillräckligt många vårdplatser. Produktion av skyddsutrustning och förbrukningsmaterial för

vård och omsorg ska säkras också inom Sverige. Vi vill utreda förutsättningarna för offentligt ägd tillverkningsindustri av vaccin i Norden och att ett nationellt lager av medicinsk utrustning och relevanta läkemedel ska införas. Dessutom vill vi ha en lagstiftning om att regionerna ska ha pandemilager med skyddsutrustning för tre månaders förbrukning.

Som sagt: Håll nu i vaccinationerna, för det är livsviktigt! Vi vill inte gå in i en ny våg.

Anf. 53 ACKO ANKARBERG

JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag reagerade när Vänsterpartiets ledamot Karin Rågsjö gav sitt stöd till att regeringen inte behövde göra något under pandemin, trots att kommuner och regioner inte hade den beredskap de borde ha haft.

Det är helt korrekt att kommuner och regioner enligt lag skulle ha haft beredskap. Men när det visade sig att de inte hade det måste ju en regering, oavsett vilken, träda in och göra det man ska. Regeringen styr riket, och man måste ändå ha det yttersta skydds nätet.

Karin Rågsjö anser dock att man inte kan skylla på regeringen, utan det var okej att det inledningsvis inte skedde något från regeringen. Innebär det att ledamoten hade haft samma inriktning om det hade varit en vänsterpartistisk regering? En vänsterpartistisk regering hade inte heller agerat om kommuner och regioner hade brustit, utan man hade låtit det rulla på – är det så jag ska uppfatta det?

Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I mitt anförande sa jag tydligt: "På grund av smittspridning och självklart även på grund av politisk underlåtenhet nationellt, regionalt och kommunalt kunde inte de äldre skyddas."

När det gäller smittskyddsutrustning trodde vi nog alla att det fanns lager regionalt. Det trodde jag, för det står ju nedskrivet att man ska ha det. Då måste man i så fall ha något slags kontrollinstans som kollar: Har Värmland skyddsutrustning? Har Stockholm skyddsutrustning?

Jag tror att man exempelvis på statlig nivå trodde att det här löpte på alldeles smidigt.

Vi har haft en väldigt dålig pandemiberedskap i Sverige, både nationellt, regionalt och kommunalt. Det märktes när pandemin rullade in.

När det gäller skyddsutrustning försökte Socialstyrelsen att på olika sätt ta sitt ansvar genom att köpa in stora lager. Men jag menar att i ett välfärdsland ska det finnas så självklara saker som skyddsutrustning som räcker mer än bara några dagar. Det var en smärtsam situation som äldreomsorgen fick uppleva, nämligen att det inte fanns någon smittskyddsutrustning. Där har vi alla lärt oss något.

Jag hoppas att man till nästa pandemi har en annan krisberedskap och en annan krisstyrning. Det ska tydligt framgå att det är regeringen, den statliga nivån, som kör framåt i den typen av kriser. Man kan inte lägga ut ansvaret och hoppas att det blir superbra i de

21 regionerna – om man inte kan peka med hela handen. Man valde helt olika approach för exempelvis testning. Det var tråkigt. Man borde ha följt de rekommendationer som exempelvis Folkhälsomyndigheten gav.

Anf. 55 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för förtydligandet. I ledamotens tal fick vi höra att man inte kan anklaga regeringen för någonting eftersom kommuner och regioner hade ansvaret. Men nu säger ledamoten att regeringen faktiskt måste ta upp taktpinnen. Jag håller helt med om det.

Enligt lag hade man ansvar för att ordna fram den skyddsutrustning som krävs. Men när man inte har utrustningen – den saknades – kan inte en regering stå handfallen och säga att det är någon annans ansvar och hävda ansvarsprincipen. Det är ju en betydande del i diskussionen, och då måste en regering kliva fram och göra vad man kan när det har brustit. Sedan får man i det långa perspektivet diskutera hur beredskapen ska fixas. Det är precis den diskussion som pågår nu.

Jag återkommer till frågan: Om det hade varit en vänsterpartistisk regering, hade ni också lutat er tillbaka mot ansvarsprincipen, eller hade ni klivit fram och gjort det som saknades hos kommuner och regioner?

Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vad gjorde regeringen när det visade sig att 21 regioner inte hade smittskyddsutrustning och ni hade sålt ut Apoteket AB och inte återskapat en lagerhållning? Jo, man gav uppdraget till Socialstyrelsen att köpa in materialet – inte sant? Det var nog ganska svårt. Det var inte bara vi som ville ha skyddsutrustning, utan det var hela världen. Där hamnade vi i en enorm kris. Den krisen tycker jag att vi kan lyfta fram här och nu.

Det är därför vi vill lagstifta om att regioner ska ha skyddsutrustning. Det kan inte vara en fri verkstad, utan den ska bara finnas på plats.

Jag anser att regeringen i det här läget inte kunde ha vänt på kuttingen. Där håller jag inte med alla inblandade parter som har sagt att regeringen ska komma ut till de 21 regionerna och alla ska göra som man säger. Hade det funkat? Jag är tveksam.

Regionerna har ett ansvar; de hade sitt ansvar för skyddsutrustningen, och de hade sitt ansvar för testningen och vaccinationerna. Vi har inte tittat på hur vaccinationerna har fungerat. Det är lite hej och hå med vaccinationerna runt om i Sverige. Man har helt olika koncept utifrån ledning, tänk och vem som ska göra vad. Det är illa i en kris. I en kris av den här karaktären anser jag att man måste peka med hela handen. Ingen, inte ens SKR, ska kunna säga: Så gör vi inte.

Anf. 57 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! I dag debatterar vi upphävandet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Fru talman! Låt mig ta tillfället i akt och ta oss tillbaka till tiden då den tillfälliga lagen trädde i kraft – januari 2021. Vi har sett viruset svepa över världen och Sverige i över ett års tid. Det har varit veckovisa pressträffar med både regering och myndigheter. Restriktioner efter restriktioner infördes med devisen: Håll i och håll ut.

En kraftsamling i framtagandet av vaccinet gav resultat, och de första kunde vaccinera sig vid årsskiftet 2020/21. Det är helt fantastiskt!

Men vid den här tiden var personalen både i vården och i äldreomsorgen fullständigt utmattad. Stressen, tröttheten och stundtals rädslan var brutal. Svenska folket hade under lång tid tagit ansvar för att följa restriktionerna, men ännu en våg av smittspridning kom och människors uthållighet började tryta. Då blev det helt nödvändigt att få lagstiftningen på plats för att undvika en kollaps i omsorgsverksamheter och i sjukvården.

Fru talman! Låt mig påminna om att det övergripande syftet har varit att rädda liv och att minska den yttersta belastningen på sjukvård och omsorg. Framtagandet av lagen har skett just mot den bakgrunden.

Det är ett konststycke att göra de här fina avvägningarna mellan att göra vad som krävs och att göra så lite skada som möjligt, det vill säga att använda riksdagens och regeringens befogenheter utan att missbruka dem. Det handlar om att ta fram en välavvägd lagstiftning, och att göra det snabbt.

Pandemilagen är en ramlag som gett tillfällig möjlighet att ingripa för att minska smittspridningen genom att begränsa trängsel på exempelvis allmän plats. Det är viktigt att det har varit en ramlag för att aktuella myndigheter ska kunna vara både snabbfotade och flexibla.

Fru talman! Har alla avvägningar varit perfekta? Antagligen inte. Det är en fråga som kommer att satsas både oss här och andra utanför kammaren. Vi kommer att ha god hjälp av dem. Men en lärdom som vi relativt tidigt har dragit är att det bör finnas en författningsberedskap inför framtida pandemier. I september tillsattes en utredning med uppdraget att se över smittskyddslagen i just detta syfte. Utredningen ska spanna över såväl frågor om rena smittskyddsåtgärder som ekonomiska ersättningar och vaccinationsamordning. Det bör finnas väl förberedda bestämmelser som kan tas i bruk vid den typen av akuta hälsosituationer utan att det ska behövas en speciallagstiftning som ska hastas fram.

Fru talman! Om det är något jag har varit stolt över är det att vi inte har tvingat människor att vara instängda. Våra barn har fått lämna hemmet för att gå till skolan eller andra sociala sammanhang. Skolmatsalar har serverat mat även för de äldre barn som i perioder har haft hemundervisning och som kommer från familjer som inte har haft råd att servera en extra lunch hemma.

Fru talman! Jag vill ändå passa på att nämna de historiska ekonomiska krispaketen och de 14 ändringsbudgetar som har resulterat i att många har kvar sina jobb. Jag vill verkligen understryka hur viktigt det är ur ett folkhälsoperspektiv att känna sig behövd, att ha ett sammanhang och en egen försörjning.

Diskussionerna om pandemins effekter på arbetet har många gånger handlat om hemarbete. Där har stora grupper arbetare hamnat i skymundan. Det är grupper som har burit mycket av konsekvenserna av pandemin. Men jag är stolt över att vi ändå åtminstone har kunnat lindra och mildra konsekvenserna genom en aktiv ekonomisk politik, det vill säga att värna arbetstillfällen.

Fru talman! Det här betyder inte att vi står utan konsekvenser i pandemins spår. Den psykiska ohälsan är utbredd hos både yngre och äldre. Det har varit isolering och framtidsplaner som har gått i stöpet. Vi vet att barn och kvinnor fastnar i destruktiva familjeförhållanden, och det åligger nu samhället att fånga upp dem.

Vi kommer att leva länge med pandemins konsekvenser, men det är nog ännu för tidigt att riktigt överblicka dem.

Fru talman! Vi står fast vid att pandemilagen var nödvändig att införa, men vi ska visa insikt om när det är lika nödvändigt att upphäva lagen. Det har funnits en oro och debatt om huruvida regeringen har vidtagit för långtgående åtgärder. Det är en viktig diskussion, och vi behöver fortsätta att ha diskussionen i anslutning till arbetet med den författningsberedskap för framtida pandemier som jag nämnde tidigare.

Vi kommer nog inte att vara helt överens om nödvändigheten av den här lagen eller hur långtgående bestämmelserna ska vara. Men jag tror att vi är överens om en sak, och det är att vi inte ska normalisera den typen av ingrepp i människors fri- och rättigheter. Därför är det också viktigt för oss att avveckla denna lag när vi gör bedömningen att den inte längre behövs.

Det här betyder inte att vi kan andas ut för att pandemin är helt över. Vi ser att omikronvarianten fortfarande trycker upp smittspridningen. En hög vaccinationsgrad är även i fortsättningen vårt verktyg för att bekämpa pandemin. I förra veckan genomfördes den nationella vaccinationskampanjen, och mycket görs i regionerna för att fler ska vaccinera sig.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och passa på att säga: Äntligen! (Applåder)

Anf. 58 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag funderar. I och för sig hamnade vi i ett krig precis efter pandemin, men jag måste säga att den här vaccinationsveckan har jag haft lite svårt att se.

När det gäller information och kommunikation om vaccinationerna anser jag att det hade behövts en mer manifest statlig kommunikation som gick ut tydligt på olika sätt – lite mer folkligt, kanske. Det räcker kanske inte att Folkhälsomyndigheten informerar på torsdagar. Det är ju inte alla som tittar på det. Det hade behövts bättre, mer finmaskig kommunikation som trängde igenom.

Okej, det är regionerna som har ansvar för vaccinering. Det är jag fullt medveten om. Men kommunikationen, den här manifesta kommunikationen om vaccinationer, har jag saknat.

Det handlar också om förutsättningarna att bemöta antivaxxare. Jag var en av dem som fick 30 000 mysiga mejl före jul, fru talman. De hamnade i och för sig i min skräplåda, men går man in och tittar på deras sajter ser man att det här inte är någon liten organisation. Jag tycker att staten hade ett större ansvar att bemöta detta nationellt.

Jag undrar vad som kommer att ske, om Sofia Amloh och Socialdemokraterna har en aning om det, för jag tycker att det är viktigt. Vi kan inte släppa det här med vaccinationer. Det behövs en samfäll nationell informationsinsats, och den har jag saknat i stort sett hela tiden.

Anf. 59 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Vaccinationer är det som lett till att vi befinner oss där vi gör i dag – att vi kan stå här i dag och att vi kan ta oss vidare genom den här pandemin.

Jag tänker tillbaka till hur man verkligen kraftsamlade för att få till detta. Vi pratade om hur lång tid det skulle ta att få fram ett vaccin. Vi pratade flera år. Vi hoppades att det kunde göras tidigare. Sedan, på otroligt kort tid, kunde hela världen kraftsamla, och vi kunde få fram ett vaccin. Jag kommer ihåg att det var i mellandagarna de första väskorna med vaccin bars in på äldreboenden och att de första äldre fick dosen innan det hade blivit år 2021.

Vaccinationerna är otroligt viktiga. Vi måste fortsätta få fler att vaccinera sig, och jag tror att vi är många som ska bära ansvaret för att ständigt tala om vikten av det och visa på att det är det som tar oss genom pandemin.

Anf. 60 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I svaret hörde jag ingenting om att det behövs bättre kommunikation om vaccinationer.

Vi hurrade ju alla för vaccinationerna. Det finns väl ingen – kanske några – i det här huset som inte älskar vaccinationerna. Det var ett fantastiskt genombrott, och det är därför vi står här nu. Hade vi inte fått vaccinationerna hade vi legat oerhört risigt till, på ren svenska.

Men i en så här stor samhällelig kris kan man inte räkna med att 21 regioner ska köra fram sina egna små infoinsatser. Det behövs en annan statlig impact. Det saknas. Jag saknar det. Det hade varit så viktigt att berätta om vaccinationerna lite mer folkligt, och med folkligt menar jag så att man når fram.

Tittar man på vilka som har vaccinerat sig ser man väldigt stora skillnader mellan vissa områden. I alla fall i Stockholm, Västra Götaland och Skåne kan det skilja mellan 50 procent som vaccinerat sig i vissa områden och 90 till nästan 100 procent i andra. Det här måste man jobba med. Jag menar att den nationella nivån måste ta ett större ansvar för det, för det kan inte

21 regioner bära – eller vi alla genom att prata vaccinationer. Det behövs något annat.

Det hade också behövts ett bemötande av antivaxxarnas enorma myter, lögner och så vidare på sociala medier och någon sorts kommunikation runt det. Vad innehåller vaccinationerna? Dör man av vaccinationerna? Dör mitt barn av vaccinationerna? Det fanns massor av jättekonstiga påståenden som man kanske hade kunnat bemöta i en lite bättre riggad, kanske lite kostsam, informationsinsats som man kan återvända i och med att pandemin finns kvar. Det behövs information om detta som är bättre riggad, så att säga.

Anf. 61 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Självklart håller jag med om stora delar av det som ledamoten Rågsjö säger. Vi behöver hålla uppe det här.

Men vi vet också att det finns otroligt många goda exempel ute i våra regioner. Man har uppsökande verksamhet och informerar. Man gör en rad saker som har betydelse, som får fler att vaccinera sig. Man ställer också upp vaccinationsbussar i bostadsområden för att göra det så tillgängligt så möjligt.

Det var en nationell vaccinationskampanj hela förra veckan. Den kanske inte fick fullt genomslag, men jag tycker ändå att den gick ut ganska tydligt bland mycket annat. Jag tycker att det är bra att den är gjord, men det hindrar inte att man gör det igen. Vi har haft en nationell vaccinationskampanj. Jag ser gärna att den återkommer.

Anf. 62 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Jag är glad att ledamoten visar den ödmjukhet som man behöver ha inför om man verkligen vidtagit rätt åtgärder. Oavsett regering gör man det man tänker är sitt bästa, men i efterhand kommer man att se att allt kanske inte var riktigt bra. Jag uppskattar ödmjukheten – den behöver man ha när man sitter i ledningen.

Jag har två frågor till ledamoten.

Den ena handlar om Coronakommissionen, som lämnat sitt slutbetänkande. Vilka slutsatser drar ledamoten om vad som behöver göras framåt för att minska riskerna för att fel uppstår igen?

Den andra handlar om folkhälsan. Jag lyssnade noga och förstod att också ledamoten ser ett behov av folkhälsoinsatser. Det är möjligt att det yrkande Kristdemokraterna hade inte föll ledamoten i smaken, men vad gör regeringen i stället? Visst är det så att Socialdemokraterna är intresserade av folkhälsoåtgärder, så vad tänker regeringen göra för att återskapa en bättre folkhälsa?

Anf. 63 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Ankarberg Johansson för frågorna.

Folkhälsoarbetet är oerhört viktigt. Även före pandemin fanns det ett stort behov att lyfta upp folkhälsoarbetet. Pandemin har synliggjort det ännu mer, och vi

behöver definitivt göra ett arbete efter pandemin för att lyfta detta arbete högre upp på dagordningen. Det ser jag att vi socialdemokrater kan och ska göra, och jag ser fram emot att vi kommer att skapa de förutsättningarna i ännu högre grad.

En hel värld kommer någonstans att vara intresserad av att utvärdera, forska kring och se på jämförelserna av den här pandemins konsekvenser och effekter. Jag är helt övertygad om att vi kommer att vara djupt intresserade av att ta del av det mesta som kommer att finnas, se vilka behov som finns och titta på jämförbara länder. Sådant har redan gjorts, men vi kan se på det här under en längre tid.

Vilka konsekvenser och effekter detta har fått samt exakt vilka folkhälsoinsatser och vilket arbete som behöver göras för att få den största effekten kommer vi att debattera flera gånger om och lägga förslag på.

Anf. 64 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Att vi debatterar här förändrar ingenting, kan jag berätta. Världen står inte still; den kommer att fortsätta göra vad den vill oavsett vad vi debatterar. Det som påverkar något är att man fattar beslut.

I och med att vi i dag fattar beslut om att pandemi-lagarna upphör behöver vi också ta ansvar för konsekvenserna av de lagar vi använt oss av. Därför föreslår mitt parti att vi faktiskt tar itu med folkhälsan. Detta är en del som Kristdemokraterna menar är oerhört angelägen, för detta har fått konsekvenser för folkhälsan.

Ledamoten svarade att detta är viktigt, att vi behöver göra något och att man ska göra det, men hon sa inget konkret. Var och när kommer det att ske? Kommer det att ske om 20 år, eller kommer det att hända något i närtid? Jag tror att vi behöver konkreta förslag.

Jag har också en annan fråga efter att ha lyssnat på ledamotens synpunkt. Vad från Coronakommissionen behöver göras nu, så att vi inte bara har haft en utredning utan att det också leder fram till åtgärder? Det är gott och väl att tala och debattera i kammaren, för man förstår ideologiska skillnader, men åtgärder och beslut är det som räknas.

Jag lyssnar gärna till vad ledamoten anser om detta.

Anf. 65 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Självklart kommer vi att fortsätta med detta arbete. Regeringen har definitivt gjort det. Regeringen har ju till och med tillsatt en coronakommission av anledningen att man vill se det här och ha de här förslagen. Det är inte jättelänge sedan Coronakommissionens slutbetänkande lades fram. Det har också varit en rad hektiska veckor efter att dessa förslag lades på bordet, eller efter att Coronakommissionens utvärdering kom.

Vi kommer att återkomma utifrån vad utvärderingen säger. Vi har behövt invänta den och se vad den visar på. Vi är ödmjuka inför många av de delar som presenteras där. Jag tror att alla representanter i den här

kammaren behöver ta ansvar för detta och ta det vidare.

Vi välkomnar detta, och vi kommer att titta på det. Coronakommissionen har haft ett viktigt syfte. (Applåder)

Anf. 66 CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Dagens debatt är i grunden oerhört glädjande. De tillfälliga lagarna – covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen – upphört att gälla i och med mars månads utgång.

Vi har levt med just dessa lagar sedan den 10 januari förra året. De är extraordinära lagar som har begränsat människor och som har möjliggjort begränsningar i vår rörlighet och i våra grundläggande fri- och rättigheter.

Fru talman! Med Rysslands hänsynslösa invasion av och brutalitet i Ukraina samt de lagar man infört i Ryssland för att kontrollera och kuva protester mot kriget som inte får nämnas blir dessa frågor än mer aktuella. Kampen för demokrati måste alltid föras, och demokratin får aldrig tas för given.

Åsiktsfrihet och yttrandefrihet är en del. Rätten att utöva denna åsiktsfrihet eller yttrandefrihet genom demonstrationer och folksamlingar är en annan.

Sverige är en av världens starkaste demokratier och ska så förbli, men behovet av dessa lagar i ett land som vårt säger verkligen en hel del om pandemin. Medan åsikts- och yttrandefriheten inte hotats var behovet av att kunna stoppa smittspridningen stort.

Vi moderater ser dock mycket allvarligt på alla slags inskränkningar i demokratin. Det var därför vi föreslog den underställandemekanism som sedan också arbetades in. Den innebar att riksdagen kunde häva en lag som regeringen infört om riksdagen ansåg att den inte var motiverad. Med facit i hand skulle denna underställandemekanism ha varit än mer långtgående.

Fru talman! Virusets som för alltid förändrade världen har tvingats tillbaka med hjälp av vaccin, en fantastisk sjukvård och människor som under lång tid levt isolerade från varandra. Betydelsen av att tvätta händerna har sannerligen blivit inpräntad, och digitala möten är här för att stanna.

Läget i Sverige bedöms nu vara så stabilt att smittskyddsåtgärderna avvecklas och dessa särskilda och tillfälliga lagar avskaffas. Vi konstaterar samtidigt att riksdagens krav på regeringen att lagarna endast skulle gälla till utgången av mars var ett viktigt krav och något Moderaterna drev i socialutskottet.

Covid-19 upphör också att betraktas som en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom enligt smittskyddslagen. Det innebär att vi nu hanterar detta virus mer som en säsongsinfluensa. Detta innebär dock inte att vi inte ska ha den största respekt för dess utveckling i framtiden. Vi ser till exempel hur smittalen ökar på ett oroväckande sätt i delar av Kina, och vi har sett virusets förmåga att mutera.

Behovet av att vaccineras är oförändrat. För att undvika att viruset hittar nya vägar att mutera och för att hindra allvarlig sjukdom måste vi fortfarande vaccinera oss. Inte minst den som fortfarande är helt ovaccinerad behöver ta sitt ansvar. Bara då undviker vi en ny höst med högre och allvarlig smittspridning och tragiska dödsfall som hade kunnat undvikas.

Fru talman! När pandemin slog till uppenbarades många brister. En sådan var lagar vid civila kriser.

Norge hade vid pandemins start ungefär samma brist, men i april hade den norska regeringen en sådan lag på plats.

I Sverige gjorde regeringen däremot en halvmesyr som aldrig användes under våren och försommaren 2020 innan den nuvarande covid-19-lagen kom på plats den 10 januari 2021. Då hade regeringen tagit absurt lång tid på sig för att arbeta fram denna lag, för vilket man också fick rättmätig kritik från Coronakommissionen. Smittan hann till följd av regeringens senfärdighet få stor spridning när en andra våg drabbade Sverige.

Fru talman! Regeringen har brustit i ledarskap och krishantering. Coronakommissionens dom över regeringens brist på krisledning är mycket hård. Enligt kommissionen har regeringen inte tagit ledningen i alla delar av krishantering, och man har brustit i sitt ledarskap. Trots att det fanns ett uppenbart behov av ett tydligt nationellt ledarskap valde regeringen aktivt att sätta sig i baksätet.

Regeringens brist på beslutsförmåga och ovilja att styra i kris är extra allvarlig i en tid då vi står inför en ny stor kris i vår omvärld.

Regeringen vidtog inte tillräckligt kraftfulla åtgärder under våren 2020. Cirka 17 000 personer har dött i pandemin. Situationen var som mest allvarlig under 2020.

Kommissionen pekar på att regeringen, liksom våra grannländers regeringar, borde ha tillämpat en försiktighetsprincip. Mer kraftfulla och ingripande åtgärder i februari–mars 2020 hade bromsat den allmänna smittspridningen. Ansvaret faller tungt på regeringen.

Därför blev det nästan absurt när man i januari i år tog i med storsläggan med restriktioner, dessutom utan att dessförinnan ha fört en diskussion med riksdagens partier.

Fru talman! Regeringen har dessutom mörkat för kommissionen. Kommissionen pekar uttryckligen på att det på grund av Regeringskansliets ovilja att dela med sig har varit svårt att ta del av dokumentation. Det är minst sagt ett oansvarigt sätt att hantera en oberoende granskningskommission vars huvuduppgift är att se till att vi kan lära av vad som hänt för att stärka Sveriges förmåga att hantera kriser i framtiden.

När vi moderater kallade socialministern till utskottet sa ministern på en uttrycklig fråga att alla handlingar lämnats till kommissionen. Märkligt nog berättade regeringen några dagar senare att man nu skulle samarbeta och lämna de dokument som kommissionen

begärde. Möjligen var det ett antal dokument som socialministern inte kände till.

Fru talman! Det är också tack vare Moderaterna som de ekonomiska stödpaketen kommit på plats. Kommissionens slutomdöme är att de ekonomiska krisåtgärderna överlag varit lyckade och i stort sett goda resultat. Det beror i hög utsträckning på att Moderaterna varit pådrivande i just dessa frågor alltsedan krisen startade. Utan Moderaternas arbete i riksdagen i denna fråga hade flera av stöden över huvud taget inte kommit på plats.

Sverige saknar i dag lagstiftning om civila kriser. För att möta de problem och utmaningar som covid-19 innebar fanns det därför ett rättmätigt behov av att komplettera lagstiftningen för att nödvändiga åtgärder skulle kunna sättas in i rätt tid.

Vi moderater har också konsekvent lyft upp behovet av att när aktuell kris är över under lugna och genomarbetade former ta fram en lagstiftning som går att använda vid civila kriser, på samma sätt som det finns lagstöd i samband med höjd beredskap eller väpnad konflikt.

Sammanfattningsvis: Coronakommissionen har slagit fast att regeringen styr riket och att regeringen inte tog sitt krisledningsansvar utan lade alltför mycket på Folkhälsomyndigheten. Det finns åtskilliga exempel på att regeringen inte har tagit det ansvar man borde ha tagit, inte minst kommunikativt.

Fru talman! Men detta är ändå en glädjens dag. I eftermiddag beslutar Sveriges parlament att den 31 mars i år avskaffa de tillfälliga lagarna med anledning av pandemin.

Jag yrkar bifall till det.
(Applåder)

Anf. 67 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag sitter inte i regeringen men har ändå lite frågor.

Ödmjukhet är en dygd, tycker jag. Det låter på ledamoten som att utan Moderaterna hade vi alla i snabb takt hamnat på intensiven.

Fru talman! Man måste se det delade ansvaret. Hade regionerna inget ansvar? Hade Region Stockholm inget ansvar för att man inte hade skyddsutrustning och för att man skötte testning och vaccinering absolut sämst i landet? Det är inte Magdalena Andersson som räddar runt med testning, vaccinationer med mera i regionerna. I Region Stockholm är det Irene Svenonius, och hon är moderat – om jag inte är helt ute och cyklar.

När vi gick in i pandemin hade vi en ganska trasig välfärd eftersom det satsats för lite resurser på vård och omsorg. Det är också en del av pandemin och något vi kan lära oss av. Men många boende i äldreomsorgen avled självklart på grund av den höga smittspridningen.

Vi hade ett sämre läge än våra nordiska grannar eftersom vi inte hade koll på den miljon människor som kom in från andra länder. Jag hoppas förstås att vi får

en bättre pandemibevakning i världen och i Sverige så att vi vet på ett ungefär var smittan har landat.

Jag tycker att man alltid ska försöka ta ansvar. Regeringen styr riket, men det var inte den som rustade ned i de 13 regioner som styrs av högern. SKR styrs inte heller av Magdalena Andersson utan av högerpartierna.

Anf. 68 CAMILLA WALTERSSON

GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Rågsjö säger att hon inte sitter i regeringen. Nä, det gör inte jag och tyvärr inte Moderaterna heller. Men det har inte hindrat oss moderater från att ta ett stort ansvar under pandemin.

Framför mig i kammaren sitter ett gäng som har arbetat väldigt bra tillsammans. Oavsett parti har vi i socialutskottet verkligen samarbetat.

Ledamoten kan undersöka detta i riksdagens handlingar om hon inte tror mig, men kollegorna i finansutskottet förtjänar att nämnas för det stora lass de drog i hanteringen av de olika ekonomiska stöden.

Under de första kritiska månaderna var det två utskott som befann sig i riksdagens lokaler precis hela tiden. Det var socialutskottet och finansutskottet, och det var helt naturligt att dessa slet extra hårt de första månaderna. Vi har i och för sig slitit hårt i två års tid, men jag tror att ingen av oss i socialutskottet någonsin kommer att glömma de första månaderna.

Fru talman! Ledamoten Rågsjö har en patologisk fixering vid Region Stockholm. Kanske är det dags för ledamoten att kandidera till regionfullmäktige, för det går på tomgång om vi ständigt ska diskutera och debattera just Region Stockholm. Jag tror att det finns en annan plats och en annan tid att göra detta på.

Jag återkommer gärna i nästa replik och utvecklar detta ytterligare, men jag tycker att ledamoten Rågsjö får höja blicken.

Anf. 69 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är inte ofta man anser att jag är patologisk. Det kanske är det nya. I stället för att jag får kommunistkortet slängt på mig är jag nu patologiskt intresserad av något. Det är i alla fall en utveckling inom den moderata politiken, måste jag säga.

Jag kan nämna Västra Götaland och Skåne också. Där är ni också med och rör i grytorna, inte sant?

Vad det handlar om är att det när man går in i en pandemi alltid är bättre att ha exempelvis fler anställda – där är vi överens nu för tiden – och att man har en äldreomsorg där inte 50 procent är timanställda.

Jag nämner Stockholm för att det var epicentrum. Ingen annanstans i Sverige blev så många smittade, och ingen annanstans saknades det så påtagligt skyddsutrustning. En överläkare på SÖS kom i princip till jobbet i sin dykarutrustning eftersom det saknades skyddsutrustning. Det var makabert, och ansvaret för det hade de regionala politikerna.

Det har varit en otrolig resa, och socialutskottet och finansutskottet har verkligen jobbat. Jag satt också med på samtliga partiledarmöten med Jonas och

också givit oss möjlighet att analysera och behandla det på ett mer korrekt sätt. Vi hade haft större transparens.

Fru talman! Fler partier fick upp ögonen för detta förslag i elfte timmen. Enligt oss är det synd att det inte skedde tidigare i processen. Då tror jag vi haft en bättre politisk dialog, inte minst kring frågan om vaccinationsbeviset, där inga partier förutom regeringspartierna hade utrymme att påverka eller uttala sig i sak. Detta var också dåligt för Sverige.

Nåväl, nu ska jag raljera lite. Vi brukar ha rätt. Det har vi haft i många politiska frågor genom åren. Detta är jag både glad och stolt över, även om det ibland har kostat på att vara sverigedemokrat. Ibland är det tufft att kratta manegen åt andra, fru talman, men så är vi också ett gäng alldeles vanliga knegare i mitt parti.

Fru talman! I dag är vi nog i denna kammare eniga om att vi gärna ser slutet på pandemin, att Sverige kan lägga den bakom sig och att vi på riktigt kan leva igen, umgås, ta del av kulturella utbud, njuta av restaurangverksamheternas fantastiska utbud och resa och uppleva igen.

Vi har trots allt också lärt oss en del positivt av dessa år. Den digitala utvecklingen, inte minst med digitala möten, har varit snabb och positiv, och vi kommer nog i stort att ta del av den även framöver, vilket effektiviserar och möjliggör möten som tidigare varit svåra att få till.

Fru talman! Sverige har dock en mycket svår nöt att knäcka när det kommer till bemanningen inom sjukvården. Det var tufft redan före pandemin, men nu är det om möjligt ännu mer ansträngt. Personal inom flera yrkesgrupper väljer att lämna vården, och landets vårdköer fortsätter att växa.

Fru talman! Sverige har mycket att arbeta med, och vi är givetvis beredda att axla ett större ansvar i dessa frågor. Vi har fortfarande ett stort arbete att göra inom socialutskottet, och det ser jag fram emot.

Anf. 72 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! Redan våren 2020 lyfte Centerpartiet, som första parti, fram behovet av att snabbt ta fram en tillfällig pandemilag för att kunna begränsa smittspridningen. Det behövdes för att på ett effektivt sätt kunna hantera restriktioner, begränsa smittspridningen, ställa om samhället samt kompensera företag och branscher som drabbats hårt av införda restriktioner.

De verktyg som då stod till regeringens förfogande, det vill säga alkohol- och ordningslagstiftningen, var inte tillräckligt effektiva och träffsäkra och garanterade inte kompensation till drabbade.

Regeringen svarade efter några månader att en tillfällig lag kunde vara på plats först efter ett år. Det var efter att Centerpartiet samlade en majoritet i riksdagen och pressade regeringen som arbetet intensifierades. Efter ett intensivt arbete julen 2020 kunde vi här i kammaren fatta beslut om den första pandemilagen som sedan har förlängts.

Denna lagstiftning har gett regeringen extraordinära befogenheter att inskränka människors frihet. Det

har varit klart redan från början att den skulle vara tillfällig. Även om covid-19-viruset fortfarande orsakar sjukdom och även skördar liv finns det inte längre behov av den typen av kraftfulla verktyg. Det är därför helt rätt att besluta om att lagen ska upphöra.

I betänkandet finns två reservationer. Vänsterpartiet föreslår att riksdagen ska uttala att regeringen ska ta initiativ till en omfattande vaccinationskampanj.

Fru talman! Folkhälsomyndigheten har redan detta uppdrag, och samtliga regioner arbetar intensivt med frågan.

Kristdemokraterna har föreslagit en uppföljning av pandemilagens konsekvenser för folkhälsan. Pandemin och även pandemilagen har haft omfattande påverkan på det svenska samhället. Hur det påverkas kommer att följas av såväl Folkhälsomyndigheten som ett stort antal forskningsprojekt. Vi ser därför inget behov av ytterligare riksdagsbeslut i frågan.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Anders W Jonsson (C).

Anf. 73 LINÅ NORDQUIST (L):

Fru talman! Enligt förslaget upphör pandemilagarna antligen att gälla den 1 april, och vi får friheten tillbaka. Jag yrkar bifall till förslaget.

Blir det som vanligt nu? Jag hoppas det. Men det blir ett nytt "som vanligt". Vi behöver nämligen ta till vara allt det som vi lärt oss under dessa år. Allt det som vi kunde göra bättre behöver vi göra bättre nästa gång, för det kommer en nästa gång.

Allt det som vi påmint om behöver vi nu rista in i minnet. Det handlar om vikten av att vara förberedd och att kunna agera snabbt när det gäller. Det handlar om värdet av vacciner som dramatiskt förbättrade våra odds mot detta virus, precis som vacciner så många gånger har skyddat oss under modern historia. Det handlar också om vikten av en stark sjukvård som finns där och tar emot oss när allt rasar samman.

Men det handlar också om faran i att glömma seniora personer och människor med risksjukdomar. Den faran får vi inte glömma och inte heller den lika stora faran i att som kompensation överbeskydda dessa människor och göra dem så ensamma och kanske så isolerade att de till slut inte vill leva. Det får vi aldrig göra igen.

När det gäller flera av dessa punkter tycker jag att vi kan vara stolta över oss själva. När det gäller andra punkter tycker jag att vi verkligen måste minnas och ha med oss Coronakommissionens hårda dom över det vi inte gjorde och över det som vi som land borde ha gjort bättre.

Framför allt hoppas jag naturligtvis, nu när vi får våra friheter tillbaka, att vi alla bär med oss dessa saker, inte minst i ljuset av det som händer i Europa här och nu och att vi bär med oss värdet av våra friheter – vår rörelsefrihet, vår näringsfrihet, vår mötesfrihet. Låt oss ta väl vara på dem framöver.

Sveriges makthavare behöver verkligen hantera det som varit med stor respekt. En uppföljningskommission är något som vi liberaler har krävt för att se över hur människors framtid har påverkats, framför allt unga människors framtid. Hur har deras liv förändrats på ett sätt som inte kommer att kunna göras om? Vi behöver där göra det bästa vi kan.

Vi behöver naturligtvis noga ta vara på alla forskningsresultat som kommer att komma under de år som följer – all den kunskap som vi kan få om hur vi kan göra saker så bra det bara går.

Fru talman! Det behövs stora insatser för att mota den ensamhet och den utsatthet för våld och sjukdom som barn och vuxna har tvingats leva med under dessa år. Det gäller även den ekonomiska utsattheten när småföretagare och kulturutövare inte ens har kunnat betala för sina barns fritis utan en klump i magen.

Sjukvårdens överbelastning och oerhört tunga villkor är ett allvarligt problem. Detta är inte över, fru talman. Sjukvården måste stärkas. Det måste till långsiktiga statliga satsningar, strategiska decenniesatsningar, på fler vårdplatser och bättre arbetsvillkor.

Men i allt detta som vi behöver göra – allt detta skottande som vi tillsammans behöver ägna oss åt under många år framöver – för att bygga ett starkt samhälle med en starkt beredskap är det ändå fantastiskt att det nu ser ut som att pandemin är slut.

Nu när allt går in i ett nytt ”som vanligt” ser jag fram emot att tillsammans med er arbeta för detta nya och bättre ”som vanligt” och för en stark beredskap för framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU20
Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten (skr. 2021/22:38)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 16 Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU21
Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel (skr. 2021/22:43)
föredrogs.

Anf. 74 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! I skrivelsen som vi ska debattera redovisar regeringen sin bedömning med anledning av

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer i sin rapport *Mesta möjliga hälsa för skattepengarna*.

Jag ska först ge en kort bakgrund. Läkemedel som skrivs ut på recept ingår i läkemedelsförmånerna. Dessa läkemedel subventioneras med skattemedel och omfattas av patienternas högkostnadsskydd. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, har i uppdrag att välja bland de läkemedel som läkemedelsföretagen vill ska ingå i läkemedelsförmånerna.

TLV använder olika modeller och kalkyler och utgår från en etisk plattform för att bedöma om nya läkemedel uppfyller behoven, exempelvis kostnaden i relation till hälsovinster för olika behandlingar.

I och med den allt snabbare utvecklingen av nya och innovativa läkemedel och att nya behandlingar godkänns i en allt tidigare fas av läkemedlens utveckling ställs TLV inför stora utmaningar att kunna värdera nyttan i förhållande till kostnaden. Här lyfter Riksrevisionen, men även andra aktörer, fram svåra problemställningar som måste förbättras.

Vi har alla kunnat följa debatten kring ny läkemedelsbehandling av cystisk fibros, där berörda har olika uppfattningar om rätt värdering har gjorts.

Naturligtvis är det glädjande att nya och effektiva läkemedel tas fram och ska komma patienterna till del oavsett var i landet de bor. Men det måste ske under ordnade former och resurseffektivt.

Det är expertmyndigheten TLV som har mandatet att värdera vilka mediciner som ska ingå i förmånerna.

I rapporten föreslås ett antal förbättringsåtgärder. Jag tänker koncentrera mig på några få av förslagen, fru talman.

Riksrevisionen pekar på att samarbetet och kommunikationen behöver utökas. Regeringens bedömning är att det redan finns plattformar för dialog och samarbete. Det finns också överenskommelser med SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, och sedan tidigare finns även den nationella läkemedelsstrategin att luta sig mot. Naturligtvis kan organisation alltid utvecklas och dialog alltid förbättras.

Riksrevisionen pekar också på att grunderna för prissättning och subventionering av olika typer av läkemedel måste utvecklas. Det handlar om exempelvis nya, dyra läkemedel som riktar sig till små patientgrupper. Det var bland annat därför Läkemedelsutredningen tillsattes en gång i tiden.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om en särskild strategi och en särskild finansiering rörande läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser. Vi socialdemokrater anser att det inte bör göras något tillkännagivande, och jag vill gärna kommentera vårt skriftliga ställningstagande ytterligare, fru talman.

En kvällstidning har nyligen uppmärksammat hur livet kan se ut för personer med svåra diagnoser. Det handlade om Kasper och hans familj. Kasper lider av en allvarlig hjärnsjukdom som begränsar hans liv betydligt. Reportaget beskrev svårigheterna för Kasper och hans familj att få tillgång till rätt sjukvård och rätt behandling.

Detta var en berättelse som berörde mig djupt, och jag har även personlig erfarenhet av detta. Därför kan jag inte nog understryka hur viktigt det är att människor får tillgång till bra behandling på ett jämlikt sätt i hela landet, fru talman.

Regeringens mål är att alla patienter ska erbjudas god vård på lika villkor, och regeringen har därför kraftigt ökat anslagen till läkemedelsförmånerna. På fem år har man ökat dem från 25,9 miljarder till dagens nivå 34,4 miljarder, fru talman. Syftet med ökningen är att möta den snabba utvecklingen av nya läkemedel.

Även Socialstyrelsen tar upp i sin prognos att detta kommer att öka kraftigt. Det är glädjande att det snabbt kommer nya, effektiva läkemedel och att det finns ett brett engagemang i riksdagen, men det måste bli en bra lösning i alla delar.

Fru talman! Som jag har anfört är detta en komplicerad fråga, men vi är i grunden överens. Jag kan meddela riksdagen att Socialdepartementet i dag, via Lena Hallengren, har skickat en inbjudan till dialogmöte med TLV, SKR och Lif – de forskande läkemedelsföretagen i syfte att tillgängliggöra behandlingen för patienter med sällsynta sjukdomar. Även intresseorganisationerna kommer att bjudas in. Förhoppningsvis är detta en början på lösningen på problemet. Ett ytterligare steg skulle vara en översyn av dagens system.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag kommentera möjligheten till god tillgång till hälsodata, vilket lyfts i rapporten. Det är en viktig fråga bland annat för de forskande läkemedelsföretagen att på ett snabbt och effektivt sätt kunna komma åt det unika registersystem vi har i vårt land. Det skulle bidra till viljan att utöka kliniska studier inom vården, vilket skulle vara patienterna till gagn. Det var ett av skälen till att life science-strategin togs fram. Det är en prioriterad fråga för oss.

Fru talman! Här har regeringen en palett av åtgärder som syftar till att öka och förenkla tillgången till data. E-hälsomyndigheten har ett spännande uppdrag att titta på en nationell digital infrastruktur för svenska register. Uppdraget har nyligen redovisats.

Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 4.
(Applåder)

Anf. 75 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi en viktig rapport från Riksrevisionen, nämligen *Mesta möjliga hälsa för skattepengarna – statens subventionering av läkemedel*. Riksrevisionen har i sin rapport granskat Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets arbete med att bedöma vilka läkemedel som ska subventioneras och ingå i högkostnadsskyddet samt regeringens arbete med att ge förutsättningar för detta arbete.

Moderaterna välkomnar Riksrevisionens rapport och anser att regeringen ska genomföra de rekommendationer som Riksrevisionen föreslår. Det är glädjande att utskottet föreslår ett tillkännagivande om en särskild nationell strategi och en särskild finansiering rörande läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser.

Revisionens övergripande slutsats är att regeringen och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, kan göra mer för att få ut mesta möjliga hälsa för de skattepengar som det offentliga satsar på läkemedel. Riksrevisionen anser till exempel att regeringen behöver skapa förutsättningar för en eller flera överenskommelser med industrin och regionerna om bland annat nya kriterier för prissättning och subventionering som är anpassade efter läkemedelsmarknadens utveckling.

Överenskommelserna behöver följas av kompletterande författningsregleringar inom området. Därutöver behöver regeringen underlätta för regionerna att styra och följa upp läkemedelsförskrivningen. Regeringen behöver därtill ge TLV förutsättningar att systematiskt följa upp fattade beslut.

Fru talman! Regeringen skriver att man välkomnar Riksrevisionens granskning och att man delvis instämmer i de övergripande iakttagelserna. Regeringen skriver därutöver att Riksrevisionens granskningsrapport utgör ett värdefullt underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet avseende bland annat subventionering på läkemedelsområdet.

I själva verket konstaterar dock regeringen att den kritik som Riksrevisionen för fram i form av slutsatser och rekommendationer är onödig eftersom allt nödvändigt arbete redan pågår i Regeringskansliet. Regeringen drar heller inga konkreta slutsatser gällande det övergripande budskapet från Riksrevisionen avseende behovet av att mer metodiskt åstadkomma mesta möjliga hälsa för skattepengarna. Det är djupt beklagligt.

De medicinska framstegen ställer nya krav på gamla system och strukturer, som behöver utvecklas och förändras. Det är helt nödvändigt, och för oss moderater är detta en viktig och prioriterad fråga. Det är ett viktigt politiskt ansvar att se till att nya, mer effektiva läkemedel kommer alla behövande patienter till handa på ett snabbt och jämlikt sätt i hela landet.

Medicinska genombrott har genom historien haft stort genomslag på människors livskvalitet och livslängd. Moderaterna föreslår att regeringen ska ge i uppdrag att skyndsamt förnya och uppdatera den gällande nationella läkemedelsstrategin i syfte att lyfta fram att jämlik och god tillgång till nya, mer effektiva läkemedelsbehandlingar ska vara ett högt prioriterat område inom strategin.

Den nationella läkemedelsstrategin behöver uppdateras oftare. Detta ligger helt i linje med Riksrevisionens rekommendation till regeringen att systematisera arbetet rörande mesta möjliga hälsa för skattepengarna. Strategin måste tas fram brett i samarbete mellan alla relevanta aktörer inom läkemedel och medicinteknik, inte enbart genom de överenskommelser mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner som sluts i början av varje ny mandatperiod.

Moderaterna föreslår att den nationella läkemedelsstrategin ska ha ett särskilt fokus på och prioritera åtgärder som kan underlätta ett snabbt införande av nya, effektivare och säkra läkemedelsbehandlingar. Högst prioritet i den delen av den nya uppdaterade

läkemedelsstrategin ska ligga på frågan hur nya läkemedelsbehandlingar för att bekämpa barncancer kan införas snabbare, jämnt och på ett systematiskt sätt. Det händer så mycket så snabbt inom läkemedel och medicinteknik att regeringen snabbt måste förändra sin attityd att allt väsentligt arbete redan är påbörjat i Regeringskansliet.

Fru talman! Vi moderater arbetar alltid konstruktivt för att få bästa verkan för skattepengarna. Detta borde också regeringen göra, och i detta fall innebär det att följa Riksrevisionens rekommendationer.

Avslutningsvis, fru talman, ställer vi oss givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till vår reservation 1. (Applåder)

Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag brukar stå här i talarstolen i riksdagen och berömma den svenska sjukvården och säga hur stolt jag är över den. Men det finns några områden där jag inte är stolt. Jag kan säga att jag till och med skäms när jag träffar människor som lider av sjukdomen cystisk fibros.

Cystisk fibros är en medfödd sjukdom, och det är ungefär 700 personer i Sverige som har den. Det är en otroligt svår sjukdom som beror på att slemhinnorna tillverkar ett segt slem som ger problem både från luftvägar och från mag-tarmkanalen.

Det brukar vara lungskadorna som orsakar de största problemen. De som lider av den här sjukdomen får använda timmar varje dag åt andningsgymnastik och åt att inhalera. De får antibiotikakurer som avlöser varandra, men trots det får många så svåra lungskador att transplantation är sista utvägen. Många dör tyvärr alldeles för unga.

Till helt nyligen har det inte funnits någon riktigt effektiv, botande behandling, trots att man sedan några decennier tillbaka vet precis på molekylnivå vad som är felet. Men för några år sedan kom ett helt fantastiskt genombrott i och med en effektiv, botande behandling med ett nytt läkemedel som har fått namnet Kaftrio. Det är en tablett som man tar tre gånger per dag. Effekten är många gånger helt dramatisk.

Jag har äntligen fått en frisk mamma, sa dottern till en kvinna som har cystisk fibros.

Nyligen träffade jag en ung man som sa: Min lungfunktion har gått från FEV1 23 procent till 64 procent. FEV1 är ett väldigt bra mått på lungfunktionen där vi som är friska ligger på runt 90 procent.

Fru talman! Här kommer anledningen till att jag skäms över reglerna i svensk sjukvård. Trots att det nu i princip finns en botande behandling på en sjukdom som kan vara dödlig, och som mycket få svenskar är drabbade av men där de som är drabbade har drabbats desto mer, tillhandahålls inte det här läkemedlet i Sverige. I USA har det varit tillgängligt sedan 2019. De flesta andra EU-länder, fränsett Malta tror jag, ser till att de här patienterna får Kaftrio. 30 länder har i dag tagit in det här i subventionssystemet – men så inte Sverige.

Det görs inte i Sverige därför att vi, som faktiskt är ett av världens rikaste länder, tycker att det här är för dyrt. Ja, ni hörde rätt: I Sverige anses det här vara för dyrt. Som om lungtransplantation vore billigare. Som om ett liv med svår lungsjukdom vore enklare. Som om ett förkortat liv skulle kunna värderas i pengar.

Hur hänger det här ihop? Jo, den modell som vi i Sverige använder när nya läkemedel ska prissättas utgår från att nya läkemedel ska användas av väldigt många människor. Det kostar nämligen 10–15 miljarder att ta fram ett nytt läkemedel. Kan man då slå ut den kostnaden på tusentals eller hundratusentals människor blir priset lågt. Men den modellen fungerar inte, fru talman, med ett läkemedel som ska användas för en patientgrupp som är mycket liten. Då slår det fel. Då blir kostnaden för hög enligt det svenska sättet att räkna, men inte enligt hur man räknar i andra länder.

De lung- och barnläkare som sköter patienter med cystisk fibros är i dag helt förtvivlade över att inte kunna erbjuda en revolutionerande, närmast botande medicin till sina patienter. Det är en grupp patienter som utan Kaftrio långsamt går döden till mötes på grund av sin sjukdom.

Jag har fått ett brev där man skriver: Det är närmast obegripligt att Sverige inte snabbt tillhandahåller en sådan innovation. I Polen gratulerade deras hälso- och vårdminister sina CF-patienter till att de nu fick en effektiv medicin. Vi hade, skriver de vidare, sett fram emot våren då vi skulle kunna förskriva tabletter till våra CF-patienter och därmed dramatiskt förbättra deras liv.

För de hundratals patienter som har den här sjukdomen har dråpslaget blivit ännu värre, och de börjar hitta egna lösningar.

Myra, 38 år, har flyttat till Danmark. Där tillhandahålls medicinen inom högkostnadsskyddet. Myra säger: Danmark har tagit emot mig med öppna armar!

I Östersunds-Posten i morse berättade Daniel, sjuksköterska från Ytterån, som har CF: Jag är förtvivlad, jätteledsen och går med en klump i halsen. Jag känner mig förrädd. Jag betalade mer i skatt i fjol än vad det här läkemedlet skulle kosta. Jag har sagt upp mig från jobbet och sagt upp hyreskontraktet. Flyttlassen till Köpenhamn går den 1 juni. Där är jag välkommen, både som sjuksköterska och som CF-patient i behov av Kaftrio.

En annan patient berättade att hon med kapital från sina föräldrar som sålt sitt hus åkt till Argentina – och hon är inte ensam – för där kan man köpa preparatet på öppen marknad. 500 000 kronor, säger hon, räcker till ett års behandling.

Fru talman! Det skulle inte behöva vara så här. Att så kallade sällsynta läkemedel, det vill säga nya läkemedel som används av få patienter, så sent kommer till användning i Sverige är inget nytt problem. Jag har valt att berätta här i kammaren om Kaftrio och cystisk fibros men kunde ha valt bland ett antal andra exempel. Att det är så illa i Sverige beror på politiska beslut, eller mer rätt är att säga att det beror på avsaknaden av politiska beslut.

Regeringen har gång på gång fått rapporter och genomgångar som lyft problemet men inte åtgärdat roten till det onda. Passiviteten har varit påfallande. Det blir en sådan kontrast för mig när regeringen nu med blixstens hastighet ska ta fram ett lagförslag som försvårar för de arbetsgivare som väljer att teckna privata sjukvårdsförsäkringar åt sina anställda metallare och byggjobbare. Då går det fort att ta fram ett förslag som kan användas i valrörelsen men som inte på något sätt kommer att förbättra sjukvården i det här landet. Men när det har att göra med att göra det möjligt för svårt sjuka patienter att få tillgång till moderna läkemedel skjuts problemet på framtiden.

Orsaken till att vi har den här debatten är att Riksdagen har kommit med kritik mot regeringens senfärdighet. Den rapporten har gjort att vi i socialutskottet nu har en majoritet för en skarp beställning till regeringen.

Det finns, fru talman, ett parti och en person som kan välja att göra skillnad för den här patientgruppen. Jag håller inte med socialdemokraten som stod tidigare här i talarstolen – vi är inte överens. Jag vill därför från riksdagens kammare uppmana er socialdemokrater och framför allt socialminister Lena Hallengren: Se till att åtgärda problemet! Se till att människor med cystisk fibros kan få sitt Kafrio och inte behöver sälja huset för att köpa läkemedlet på marknaden i Argentina, flytta till Danmark, tvingas till en lungtransplantation eller i värsta fall möta en alltför tidig död.

Jag yrkar på Centerpartiets vägnar bifall till utskottets förslag i betänkandet men också till reservation 3 där vi tyvärr inte har fått majoritet. Den berör ett område som ytterligare späder på den här problematiken, nämligen att om man är i behov av precisionsmedicin handlar det inte om att några hundra patienter behöver läkemedlet, utan då är det en eller två, och det är precis samma problem.

Anf. 77 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Jonsson tar upp ett av problemområdena som jag också tog upp i mitt anförande, nämligen det om läkemedel, specialläkemedel, och deras fantastiska utveckling men också deras kostnader för samhället. Med dagens system värderar TLV som bekant, fru talman, nyttan kontra kostnaden.

Däremot håller jag inte med om ledamotens beskrivning av regeringens passiva förhållningssätt, som han uttrycker det, eller utskottets socialdemokratiska ledamöters förhållningssätt. För oss är det här en lika viktig fråga. Är det något parti som i detta land år efter år har slagits för alla människors lika värde är det Socialdemokraterna.

Fru talman! I den här frågan handlar det i första hand om lagstiftning. TLV har en lag att följa som vi i den här kammaren har sagt okej till tillsammans. Ingen minister kan gå in och styra i den frågan på fem minuter. Då blir man anmäld till KU. Därför vill jag understryka att regeringens initiativ via socialminister Lena Hallengren beror på att man vill lösa just det här

problemet. Nu bjuds berörda parter inte till dialog, för att se över hur vi ska hantera den här komplexa frågan.

Vi måste också komma ihåg baksidan av det här myntet. Det är väldigt svårbedömd materia. I det enskilda fallet har jag ingen åsikt, för jag kan inte fråga. Jag konstaterar bara att det finns olika uppfattningar. Med hjärtat säger jag precis det som du säger i ditt anförande, Anders W Jonsson, att patienterna naturligtvis ska ha det här.

Fru talman! Min fråga till Anders W Jonsson är följande: Du har fram till nyligen suttit med i regeringen. Hur har Centerpartiet agerat i den här frågan?

Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kanske önskar att Centerpartiet hade ingått i regeringen, men det har vi inte gjort. Vi har haft ett budgetsamarbete och därtill ett januariavtal.

Mikael Dahlqvist sätter fingret precis på problemet; det här handlar om lagstiftning. Det handlar inte om att TLV fattar elaka beslut. Och jag begär absolut inte att ministern ska gå in och styra myndighetens beslut. Men något måste göras åt det som har varit uppenbart under ett stort antal år, att den modell vi har för att värdera läkemedel och diskutera prissättning inte fungerar vad gäller läkemedel.

Det enda parti och den enda person som kan ta initiativ till en sådan ganska omfattande lagändring, som skulle kunna rätta till problemet vad gäller både läkemedel och kanske än värre precisionsmedicin, är Socialdemokraterna och socialminister Lena Hallengren. Jag begär absolut inte att hon ska gå in och försöka göra något som strider mot regeringsformen, men det är bara hon som kan ändra på förhållandet genom att se till att vi får en ny lagstiftning.

Det är jättebra att en majoritet i socialutskottet står bakom förslaget om ett tillkännagivande. Men det kommer tyvärr inte att ändra verkligheten i dag för de människor som drabbas av det här.

Cystisk fibros och Kafrio är ett exempel. Men det finns ett antal andra exempel på att den modell vi har för att beräkna priset på läkemedel är utdaterad vad gäller den här typen av läkemedel. Här säger vi att det är för dyrt; det kostar 1 ½ miljon. Men samtidigt kan man fråga sig vad en lungtransplantation kostar.

Här måste man få fram en lagstiftning, och de enda som kan göra det är Socialdemokraterna och socialminister Lena Hallengren. Se till att göra det!

Anf. 79 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för ditt svar, ledamoten Jonsson! Jag konstaterar att vi i grunden är överens. Jag tror att vi har samma ambition och mål: att alla patienter ska få ta del av de nya läkemedlen.

Men jag konstaterar också att Centerpartiet fram till nyligen var en del av regeringen, visserligen när det gäller budgetsamarbetet. Men i en hel del frågor som behandlas i vårt utskott har Centerpartiet haft framgång i många förhandlingar och har även lyft upp

andra frågor. Ibland känns det alltså lite som att ledamoten skjuter över målet, fru talman.

Min avslutande fråga till Anders W Jonsson kvarstår. Varför agerade inte du i den här frågan när du fram till nyligen satt i regeringen? Frågan har inte dykt upp i dag eller i går. Den har varit aktuell minst ett till två år tillbaka.

Anf. 80 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag måste återigen korrigera Mikael Dahlqvists uppfattning att Centerpartiet eller jag skulle ha suttit i regeringen. Så har det inte varit.

Jag kan dock ge honom rätt i att problemet var delvis känt också under alliansregeringens tid. Det var då man började upptäcka det. Men det fråntar inte Socialdemokraterna och framför allt statsrådet Lena Hallengren ansvaret i dag. Den enda som skulle kunna ta initiativ till att lösa problemet är statsrådet. Då räcker det inte att ha en gemensam ambition, och det räcker inte att ge uppdrag till diverse myndigheter och försöka ha samråd.

Det som behövs i frågan är en lagändring, så att vi får en modell för att värdera läkemedel och än mer precisionsmedicin. Kostnaden för att ta fram ett nytt läkemedel ligger på 10–15 miljarder kronor. Om det sedan bara är 100 personer som ska använda det läkemedlet i Sverige och motsvarande i andra länder kommer det såklart att bli ett väldigt dyrt läkemedel. Men det är ändå billigare i förhållande till alternativen.

Vi är ett av världens rikaste länder. Det är självklart att vi ska kunna bekosta den här delen.

Det räcker inte att Socialdemokraterna säger att vi har en gemensam ambition och att vi är överens. Nu är det dags att det blir verkstad. Det är ni som kan se till att de här patienterna får tillgång till läkemedel, Mikael Dahlqvist.

Jag är väldigt glad över att vi senare i dag kommer att kunna fatta beslut om att riksdagen riktar en skarp uppmaning om detta. Men till syvende och sist är det ändå Socialdemokraterna och Lena Hallengren som sitter på nyckeln och som har möjlighet att verkligen göra någonting åt att de stackars människor som nu har fått ett dråpslag med cystisk fibros tvingas åka till Argentina för att köpa läkemedel eller sälja huset och flytta till Köpenhamn. Så ska det inte behöva vara i ett av världens rikaste länder, fru talman.

Anf. 81 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jämlik vård förutsätter jämlik mediciner. I den fråga vi nu diskuterar behöver det bli lite hands on. Jag riktar mig till Socialdemokraterna.

För dyra och specialdesignade läkemedel och långvariga behandlingar riktade mot små patientgrupper saknas i dag fungerande kostnadsmodeller. Därför behöver vi nya finansieringslösningar för den typen av läkemedel. Som situationen är nu riskerar människor med svåra och allvarliga sjukdomar att bli utan behandling då dessa inte anses vara tillräckligt kostnadseffektiva.

Fru talman! Nya mediciner kan i stället för att ge ”bara” symtomlindring göra patienter friskare på riktigt. Det ska vi försöka värna.

För dem med cystisk fibros medför de regler som finns att patientgruppen ibland väljer att betala ur egen ficka eller att flytta till Danmark för att få medicin och få chansen att se sina barn växa upp. I våra grannländer och övriga Europa ser situationen nämligen annorlunda ut när det gäller tillgången till dessa läkemedel, fru talman. Vi blir lite udda i sammanhanget. Det känns minst sagt ganska ovärdigt, oerhört ovärdigt.

Nyligen lämnade man in en ny ansökan till Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket – jag kommer fortsättningsvis att prata om TLV – om subvention för ett läkemedel för dem som har cystisk fibros.

Vid bedömning av vilka läkemedel som ska ingå i förmånerna ska hänsyn tas till behov och solidaritet, människors lika värde samt kostnadseffektivitet. Men det är viktigt att kostnadseffektiviteten ska vara underordnad de två andra principerna. Svåra sjukdomar med tydliga försämringar i livskvalitet ska alltså prioriteras. Men så ser det inte ut i dag. Det gäller liksom att ha rätt sjukdom.

För Vänsterpartiet är det viktigt att alla ska ha rätt till en jämlik och bra sjukvård. Den grundläggande principen är att vården ska ges utifrån människors behov. Det ska inte vara beroende av om man har till exempel en privat försäkring eller egna medel som möjliggör privata lösningar eller utlandsflytt. Men vi kanske också måste, i en annan debatt, lyfta upp att läkemedelsbolagen borde se över sina oskäligen vinster i vissa sammanhang.

Enligt förmånslagen ska TLV ha ett samhällsekonomiskt perspektiv vid bedömningen av om ett läkemedel ska ingå i förmånerna eller inte. Hur TLV bedömer sjukdomens svårighetsgrad har fått större betydelse för betalningsviljan för nya läkemedel i takt med att fler läkemedel lanseras mot svåra och ovanliga sjukdomstillstånd. Vi måste nu se över systemet. Det klarar helt enkelt inte av de här nya preparaten som kommer in på marknaden.

Därför är det viktigt att TLV har tydliga principer för hur bedömningen ska göras. Det finns en rad delvis olösta frågor som relaterar till bedömningen av hur svår en sjukdom ska anses vara. Hur ska man hantera sjukdomar som kommer i skov? Hur ska man väga fortida död i förhållande till ett långt liv med dålig hälsa? Ska man räkna förkortad livslängd i antalet förlorade år eller som procent av återstående förväntad tid i livet? Hur ska man se på behandlingar som förebygger svåra sjukdomstillstånd? Ska påverkan på anhöriga räknas in? Det finns ganska många frågor vi måste ta hänsyn till.

Alla ska kunna lita på sjukvården i Sverige. Vänsterpartiet vill som parti satsa mer pengar för att få en bättre sjukvård och har föreslagit att regeringen ska utreda förutsättningarna för att staten ska ha ett särskilt stöd till regioner för de behandlingsmetoder och mediciner som är extra kostsamma.

En jämlik vård förutsätter att vi har en jämlik ekonomisk styrning. Oavsett var man bor och vem man är ska man få den bästa vården och den bästa behandlingen. Bedömningarna av behandlingar som förlänger livet måste ses över och bli mer transparenta, tydliga och rättvisa.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 3.

Anf. 82 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! För en vecka sedan stod jag här i talarstolen och var väldigt glad över att en majoritet i riksdagen äntligen hade gett stöd till Kristdemokraternas förslag som kunde rädda den personliga assistansen. Jag är tacksam över att fler partier äntligen har insett att det enda värdiga är att personlig assistans ska ges till människor med omfattande funktionsnedsättning under ett helt toalettbesök, inte som i dag bara den tid det tar att torka rumpen, och för att ta på alla kläder, inte som i dag enbart kläderna närmast kroppen.

För en vecka sedan var jag också glad över att en majoritet här i riksdagen hade gett stöd till Kristdemokraternas och Moderaternas förslag om att det bör utarbetas nationella riktlinjer när det gäller rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. Det är ett viktigt steg på vägen mot en jämlik hälso- och sjukvård där rehabilitering och habilitering håller hög kvalitet och ses som en naturlig del i behandlingskedjan.

I dag, fru talman, är jag glad igen, den här gången över att en majoritet i socialutskottet har gett stöd till ett förslag som har lagts fram av oss kristdemokrater och av Liberalerna som enda partier. Det är ett förslag som när det blir verklighet kan vara livsavgörande för människor som lever med en sällsynt sjukdom.

Jag vill därför helhjärtat yrka bifall till utskottets förslag till tillkännagivande. Jag vill också rikta ett varmt tack till de partier – Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och inte minst Centerpartiet – som ställt sig bakom förslaget från Kristdemokraterna och Liberalerna. Jag vill faktiskt också läsa upp hela det ställningstagande som ni ställt er bakom, för det är väldigt tydligt.

”Patienter i hela landet behöver få tillgång till bästa tillgängliga vård på ett jämlikt sätt. När det gäller sådana läkemedel som generellt sett når mycket små patientgrupper och produceras i mindre mängder vill utskottet understryka att det är av stor vikt att de aktuella patienterna får tillgång till dessa läkemedel. Konkreta åtgärder behövs på området. Enligt utskottet behövs en särskild nationell strategi och en särskild finansiering för att patienter i hela landet ska få tillgång till läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser.”

Fru talman! Sverige är ett av få länder som inte har en nationell strategi för sällsynta sjukdomar. Dagens ställningstagande från socialutskottet är efterlängtat för många familjer och för föräldrar som i dag inte får tillgång till läkemedel som bokstavligt talat kan förlänga deras barns liv.

Men, fru talman, precis som i frågorna angående assistansen och rehabiliteringen kommer

Socialdemokraterna att rösta nej till detta förslag. Det är därför osäkert om regeringen kommer att förverkliga riksdagens vilja och se till att få de här viktiga besluten på plats.

Socialdemokraternas agerande är beklagligt. Att leva med en sällsynt diagnos innebär ofta komplicerad vård och stort stödbehov under hela livet. Sällsynta sjukdomar kan också vara förenade med en allvarlig svårighetsgrad som innebär förkortad livslängd och försämrad livskvalitet. Jag kan därför bara föreställa mig hur det känns för de drabbade familjerna när Socialdemokraterna inte är villiga att agera för att säkerställa att alla patienter i hela landet ska få tillgång till bästa tillgängliga läkemedel för behandling av sällsynta sjukdomar och diagnoser.

Fru talman! Vi kristdemokrater menar att det inte duger att Socialdemokraterna hänvisar till att man inte vill föregripa det arbete och den beredning som sker i Regeringskansliet med anledning av Läkemedelsutredningens förslag. Läkemedelsutredningens slutbetänkande presenterades i januari 2019, fru talman. Det har alltså gått mer än tre år utan att regeringen gått vidare med utredningens förslag. Det visar tydligt att denna fråga inte är prioriterad för regeringen.

Men de drabbade familjerna kan inte vänta längre. I desperation känner sig många till och med tvingade att flytta utomlands för att få tillgång till sällsynta läkemedel. Jag som kristdemokrat anser att det är en ovärdig situation. Socialdemokraternas agerande visar återigen att de inte prioriterar frågor som berör människor med funktionsnedsättning eller svåra sjukdomar tillräckligt högt. Det behövs därför en ny regering med ett starkt kristdemokratiskt inflytande.

Fru talman! De drabbade familjerna trasas sönder här och nu. De kan inte vänta till valet i september. Jag förutsätter därför att Socialdemokraterna tänker om och skyndsamt verkställer det beslut som vi kommer att fatta här i kammaren senare i dag.

Fru talman! Jag skulle också vilja yrka bifall till reservation nummer 3. Det är ett förslag från oss i Kristdemokraterna som enda parti. Förslaget handlar om finansieringen av precisionsmedicin. Dessa innovativa behandlingsmetoder bär höga kostnader, men kan också innebära att patienter kan tillfriskna efter endast ett eller ett fåtal behandlingstillfällen. Vi måste därför hitta former för betalningsmodeller för precisionsmedicin där de initialt höga kostnaderna relateras och tar hänsyn till det totala samhällsekonomiska perspektivet utifrån att patienter kan få en avsevärt förbättrad livskvalitet efter behandlingen.

Avslutningsvis, fru talman, anser jag och Kristdemokraterna att regeringen omgående ska agera för att säkerställa att de rekommendationer som Riksrevisionen presenterat i sin aktuella rapport genomförs. När livet ställs på sin spets och människor drabbas av svår sjukdom måste det offentliga skyddsnätet vara starkt. Att patienter ska kunna få tillgång till den bästa behandlingen till en rimlig kostnad oavsett var i landet de bor är en grundförutsättning. För att det ska bli verklighet måste regeringen agera.

Anf. 83 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag var väldigt tydlig i mitt anförande om varför vi säger nej till tillkännagivandet. Vi har också skrivit ett särskilt yttrande där vi förklarar varför vi tycker att man inte ska driva frågan via detta verktyg, som riksdagen och utskottet har möjlighet till. Pia Steensland vet mycket väl att tillkännagivanden är ett verktyg som framför allt används när oppositionen vill driva på regeringen i någon fråga. Det har fungerat så i alla år. Men under den senaste mandatperioden har väl detta verktyg använts lite väl mycket. Det handlar inte alla gånger om att man i tillkännagivandet har en avvikande uppfattning gentemot regeringen, utan det kan handla om att regeringen hanterar frågan på ett annat sätt än vad oppositionen föreslår, fru talman.

Regeringen har varit väldigt tydlig när det handlat om att säkerställa sjukvården under pandemin. Som jag sa i mitt anförande har man också skjutit till miljardbelopp för att säkerställa tillgången på nya läkemedel. Man har gått från drygt 25 miljarder för fem år sedan till nästan 35 miljarder i dagsläget. Man har också en hel del uppdrag och diskussioner. Sist men inte minst har socialministern i dag meddelat att hon har en särskild dialog med de berörda parterna för att hitta en väg för hur vi ska kunna finansiera de här nya läkemedlen, som i dag kanske inte beräknas på rätt sätt av TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

Min fråga, fru talman, till ledamoten Steensland är följande: På vilket sätt tror Pia Steensland att ett tillkännagivande kommer att påskynda den här frågan i mars månad?

Anf. 84 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för frågan!

Det är ju jättetydligt. Tillkännagivandet har tvingat regeringen att göra något för att inte stå helt tomt i debatten i dag. Den dialog som man tog initiativ till i dag är ett gott första steg. Det är vackert så, men det behövs mer. När regeringen inte levererar tillräckligt kraftfullt och snabbt och när människor far illa och inte får de läkemedel som de behöver för att kunna leva är det vår skyldighet som opposition att agera.

I den reservation som ledamoten Dahlqvist hänvisar till står det att man inte vill agera nu för att frågan bereds i Regeringskansliet. Det har den gjort i tre år, fru talman. Tre år är väldigt lång tid när ett liv hänger på en skör tråd och då det handlar om att få de läkemedel som behövs för att man ska överleva. Det duger inte att regeringen drar frågan i långbänk. Man måste agera.

Jag är väldigt tacksam över att Liberalerna är med och ställer krav på en nationell strategi och översyn av finansieringen. Jag är också tacksam mot övriga partier att de stöder detta. Men jag är väldigt besviken på Socialdemokraterna. Kan ni inte se att det finns en möjlighet här att hitta en enighet i riksdagen så att vi på bästa sätt och på stark front kan komma vidare i frågan?

Anf. 85 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, Pia Steensland, för svaret!

Regeringen har agerat kraftfullt, även om ledamoten har en annan uppfattning. Jag redovisade nyss hur mycket mer resurser som har tillförts.

I fråga om den läkemedelsutredning som ledamoten syftar på, fru talman, stämmer det att den fortfarande bereds, och det har gått några år. Det beror dock också på att det finns starka krafter som går emot utredningen, bland annat Sveriges Kommuner och Regioner. Där ingår Kristdemokraterna som också har synpunkter på utredningen. Där har man tyvärr inte kommit fram till konsensus ännu. Det finns alltså en historia bakom varför vissa frågor tar längre tid, fru talman.

Jag vill också understryka att vi socialdemokrater inte är hjärtlösa. Som jag sa är vi garanter för patienter som har det jobbigt, och vi är garanter för att de som behöver samhällets skyddsnät också får det. Men i denna fråga som framför allt är av teknisk karaktär och bedömningskaraktär anser vi att den ska hanteras korrekt.

Ett korrekt sätt är inte ett tillkännagivande. Ett tillkännagivande innebär bara att regeringen ska påbörja en ny utredning, men regeringen hanterar redan denna problematik i departementet. Det visar också statsrådet Hallengrens uttalande i dag när hon särskilt kallar till sig parterna. Det här beror inte på att ni i oppositionen har drivit på i frågan. Det finns också socialdemokrater utanför Regeringskansliet som jobbar med olika frågor i partiet.

Avslutningsvis kvarstår min fråga. Hur tror du att ett tillkännagivande kommer att ge snabbare verkstad än det som regeringen redan håller på med?

Anf. 86 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för frågan! Ett tillkännagivande till regeringen från en majoritet i riksdagen som har satt ned foten kan inte minst ge hopp till de familjer som nu har det så svårt för att deras barn eller andra anhöriga inte får de läkemedel som de behöver.

Kanske är det lite av en slump, fru talman, att initiativet från regeringen kom just i dag. Jag välkomnar det. Det är bra. Men det är otroligt viktigt att vi i riksdagen är tydliga. Det måste göras mer. Det finns en läkemedelsutredning som har tre år på nacken utan att det har kommit något konkret resultat.

Genom att riksdagen betonar vikten av frågorna hoppas jag att regeringen får lite mer fart under fötterna och kommer vidare i frågan. Man behöver inte ta alla förslag från Läkemedelsutredningen och hantera dem på en gång. Man kan lyfta ut vissa delar för att tillgodose riksdagens vilja om att vi på ett visst område behöver agera skyndsamt.

Det handlar om familjer, fru talman. Människors liv trasas sönder. Så kan vi inte ha det. Vi måste hitta ett sätt. Sverige är ett av väldigt få länder i världen som saknar en nationell strategi för hur vi ska hantera sällsynta sjukdomar och finansieringen av dem. Jag tycker att det är väldigt viktigt att riksdagen nu säger att detta

är en prioriterad fråga och att regeringen bör verkställa den.

Anf. 87 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! I dag tar vi ett väldigt viktigt beslut för människor med sällsynta sjukdomar. Det är en fråga om mänskliga rättigheter, som Liberalerna faktiskt har arbetet med i 20 år. Men som ni alla vet tar politik tid i en demokrati. Å andra sidan har man då ett gediget underlag för de ställningstaganden man gör.

I dag föreslår vi ett tillkännagivande till regeringen om en särskild strategi och särskild finansiering för läkemedel mot sällsynta sjukdomar eller diagnoser. Varför är detta så viktigt? Det är en fråga om mänskliga rättigheter att människor med sällsynta diagnoser ska ha samma rätt som människor med vanliga diagnoser att få tillgång till den behandling som har godkänts. I detta fall gäller det läkemedel som har godkänts av den europeiska läkemedelskontrollen och den svenska läkemedelskontrollen men då man inte får tillgång till medlen för att de anses vara för dyra.

Det är inte så att vi i vårt samhälle saknar pengar för läkemedel. Om vi förskrev läkemedel till människor med vanliga sjukdomar mer effektivt skulle vi ha pengar för människor med mer sällsynta diagnoser.

Hur har det blivit så här? De läkemedel som togs fram på 1900-talet gällde folksjukdomar och stora patientgrupper. Men i slutet av 1900-talet började den här orättvisan krypa fram. Människor med sällsynta diagnoser hade inte någon behandling alls annat än symptomatisk behandling. Då ryckte EU ut och satsade forskningsmedel för att vi skulle få fram medel också mot sällsyntheterna.

Den europeiska läkemedelskontrollen fick särskilda medel för att effektivisera de kliniska prövningarna av dessa medel. Det handlar nämligen om kliniska prövningar som sträcker sig globalt. Patienterna är så få. Ska man få ihop ett tillräckligt antal måste man söka patienter i olika länder, och det fordrar ett särskilt tänkande vad gäller tekniken för jämförbarheten. Sedan rationaliserade man också bedömningsprocessen för nytta och risk med dessa läkemedel. Det har man haft god nytta när man skulle bedöma covid-19-vaccinerna i närtid. Detta är vad man har kommit fram till.

Samtidigt började man fundera över hur de här läkemedlen skulle komma patienterna till del. Man tyckte att EU skulle skapa Centers of Excellence, för det behövs specialistcentrum, dels för kliniska prövningar, dels för en korrekt behandling och uppföljning av de här patienterna. Vi har delvis drivit detta i Sverige, och här kommer just den här strategin in.

Det som i dag oroar EU och den europeiska läkemedelskontrollen är just finansieringen, som EU inte kan lägga sig i då den är subsidiär. Men kommer de höga priserna att leda till att det inte lönar sig att ta fram läkemedel mot de här sjukdomarna, när man ändå inte får ut dem på marknaden? Här växer nu fram ett tänkande och en diskussion om hur vi ska garantera – det gäller också precisionsmedicin – att man inte får lovande forskningsresultat som sedan inte kommer

patienterna till del. Då är det inte någon som intresserar sig för att forska fram medicinerna. Det skulle få allvarliga konsekvenser. Därför hoppas jag verkligen att det här nu blir ett startskott. Den dialog som regeringen påbörjar får inte bli någon långbänk. Vi måste akut lösa problemen för de patienter som flyttar till annat EU-land eller som köper medlen långt bortifrån. Vi måste också få ett stabilt finansieringssystem som bygger på en kunskapsbaserad strategi för att garantera att det blir en jämlik vård i Sverige värd namnet.

Jag vill avrunda med att säga att jag för länge sedan gick en verkschefskurs, där det fanns inslag av etik. Som beslutsfattare skulle man alltid byta plats i tankarna med den man hade framför sig. Hur känns det, i det här fallet för en patient med spinal muskelfatrofi eller någon annan sällsynt sjukdom, att få veta att du inte är värd att få leva, att samhället inte har råd med dig? Hur känns det för vederbörandes föräldrar, syskon, arbetskamrater eller klasskamrater att också få höra att somliga människor har vi inte råd med i Sverige? Det som vi som verkschefer då fick veta var att om vi kände att så här kan man inte handla och säga skulle vi gå till regeringen och säga: Vi måste ändra lagstiftningen. Och det är precis det som vi behöver göra för de här patienternas skull.

Jag är väldigt glad över att det är en klar majoritet för detta verkligen avgörande beslut som vi ska ta i dag för människor som känner: Jag är inte värd något. Samhället vill inte satsa på mig. Från och med i dag ska de känna att vi alla – för jag tror att också Socialdemokraterna är på gång – tycker att alla är värda att satsa på.

Anf. 88 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! I Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel lyfts många viktiga och relevanta aspekter och synpunkter fram.

Sverigedemokraterna delar Riksrevisionens slutsats att både regeringen och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket kan göra mer för att få ut mesta möjliga hälsa för de skattemedel som satsas på läkemedel.

I skrivelsen redogör regeringen för ett antal åtgärder med anledning av Riksrevisionens framlagda iakttagelser och rekommendationer. Enligt regeringen handlar dessa åtgärder bland annat om överläggningar mellan staten och SKR och likaså med aktörer inom ramen för arbetet med den nationella läkemedelsstrategin.

Arbetet med Läkemedelsutredningens förslag är förvisso pågående. Det pågår likväl en ny utredning om långsiktig och hållbar rättslig reglering gällande utlämnande av försäljningsstatistik som avser läkemedel och utöver det en rad myndighetsuppdrag till TLV, Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten. Dock räcker inte detta. Det faktum att pandemin har inneburit att arbetet med den nationella läkemedelsstrategin inte har kunnat genomföras på ett önskvärt sätt är givetvis beklagligt, men det är trots allt något som vi kan ha en viss förståelse för.

Dock är det viktigt att poängtera att vi räknar med att arbetet med strategin nu kommer att ta fart och att många synpunkter som framkommit i Riksrevisionens granskning också tas hänsyn till i det fortsatta arbetet. Med detta sagt kommer vi att följa regeringens fortsatta arbete utifrån de problembeskrivningar som vi har tagit del av. Och vi är absolut inte främmande för att återkomma i den här frågan, om det finns skäl för det.

Fru talman! På grund av de enskilda diagnosernas sällsynthet och att antalet sällsynta diagnoser är stort blir det omöjligt för enskilda läkare att ha kunskap om alla diagnoser som finns. Av den anledningen får patienter med sällsynta sjukdomar vänta lång tid på diagnos, om de över huvud taget får en diagnos. Faktum är att det förutom detta också saknas riktade behandlingar för många av dessa diagnoser.

Vår uppfattning är att patienter med sällsynta diagnoser och sjukdomar i hela landet ska få tillgång till bästa möjliga tillgängliga vård som finns att få i Sverige på ett jämlikt sätt. Målet måste vara att skapa förutsättningar för ett bättre omhändertagande av alla barn, ungdomar och vuxna med sällsynta diagnoser.

Likaså behöver vi arbeta för att säkerställa tillgången till sär läkemedel. Sär läkemedel produceras i mindre mängder och är läkemedel som generellt sett når små patientgrupper. Därför är det otroligt viktigt att den aktuella patientgruppen ges likvärdiga möjligheter till läkemedelsbehandling. Vi ser därför problematiskt på det faktum att TLV:s regelverk enligt uppgift försvårar för patienter som är i behov av sär läkemedel.

På europeisk nivå har den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA tagit till åtgärder som reducerade avgifter och en mer effektiv handläggning för att nya sär läkemedel snabbare ska godkännas. Läkemedelsverket i Sverige arbetar likaså effektivt med att godkänna nya substanser. TLV är dessvärre bromsklossen i det här avseendet.

En förbättrad tillgång till sär läkemedel kan innebära både minskat lidande och ett längre liv. Vi ser därför allvarligt på att den här patientgruppen hamnar i kläm på det här sättet.

Den 8 juni 2009 utfärdade Europeiska unionens råd en rekommendation avseende sällsynta sjukdomar, i vilken man uppmanade medlemsstaterna att snarast möjligt, senast i slutet av 2013, utarbeta och anta en plan eller en strategi för styrning och strukturering av alla relevanta åtgärder inom området inom ramen för medlemsstaternas hälsovårds- och sociala trygghetssystem. Rekommendationen syftar bland annat till att säkerställa att patienter med sällsynta sjukdomar ska få tillgång till vård av hög kvalitet, diagnostik, behandling och likaså handledning för att lära sig att leva med sin sjukdom och inte minst, om möjligt, säkerställa att patienterna får tillgång till ändamålsenliga sär läkemedel.

Det är därför glädjande att en majoritet i utskottet nu föreslår ett tillkännagivande till regeringen om en särskild nationell strategi och en särskild finansiering

rörande läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser. Sverigedemokraterna ställer sig därmed bakom utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 89 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Just när vi debatterar dessa viktiga frågor pågår en familjevistelse på Ågrenska för familjer som har barn med epidermolysis bullosa, förkortat EB. Det är ett samlingsnamn för ett trettiotal olika ärftliga sjukdomar som ger blåsbildningar i huden och ibland även i slemhinnor. I Sverige finns 400–500 personer med sjukdomen. Men lindriga former blir sannolikt inte alltid diagnostiserade, så antalet kan vara betydligt högre.

Om det finns åhörare som inte riktigt vet vad Ågrenska är kan jag informera om att det är en idéburen organisation som verkar för kompetensutveckling och utbyte av erfarenheter mellan barn, unga och vuxna med sällsynta diagnoser och funktionsnedsättningar, deras familjer och personalen som de möter.

Att leva med en sällsynt diagnos innebär många gånger att man har både en funktionsnedsättning och en ytterligare problematik på grund av att sjukdomen inte är helt känd.

Det kan ibland vara väldigt tufft att både ha en funktionsnedsättning och dessutom behöva agera som sin egen advokat eller att ha nära och kära som hjälper till och agerar som språkrör.

Man kan till exempel få tillbringa en stor del av mötet med vårdprofessionen med att bara informera om sjukdomen. De stuprör vi har i dag inom hälso- och sjukvården är inte helt anpassade för den typ av samverkan som dessa individer behöver. Det kan också vara svårigheter med kontinuitet när vi har hög personalomsättning. Då får man träffa olika individer hela tiden. I vissa fall kan det vara svårt att hitta rätt expertis i landet, och ibland känner man sig väldigt ensam.

Man har också många gånger ett stort behov av flera olika samverkande aktörer inom hälso- och sjukvården, hos myndigheter och hos kommunerna med de olika stöd som finns där. Här vill jag passa på att lyfta fram Miljöpartiets förslag. Vi tycker att man själv borde kunna få kalla till en SIP och inte behöva vänta på att regionen eller kommunen kallar.

Sedan en förordning i EU kom till för lite mer än 20 år sedan har drivkraften ökat för läkemedelsföretag att ta fram läkemedel. Trots att drivkraften har ökat saknar många diagnoser i dag en godkänd behandling. Jag kan passa på att rikta ett tack till Barbro Westerholm som gav oss en väldigt gedigen bakgrundsbeskrivning angående läkemedel.

I dag har vi en situation i vårt land där vi accepterar en hög kostnad för läkemedel då patientgruppen är liten. Men det finns patienter som inte får tillgång till behandling eftersom behandlingen inte anses tillräckligt kostnadseffektiv för de minst sjuka i en grupp. Det gäller förvisso om nu inte patienten betalar själv. Men den kostnaden är väldigt hög. För gruppen med sällsynta diagnoser är kostnaden för läkemedel sällsynt hög.

Jag anser att vi behöver ha ett system där alla som behöver läkemedlet också ska få det. Patienter i hela landet behöver få tillgång till bästa tillgängliga vård på ett jämlikt sätt. Därför delar jag Kristdemokraternas och Liberalernas utgångspunkt att det behövs en särskild nationell strategi och finansiering för att patienter i hela landet ska få tillgång till läkemedel vid sällsynta sjukdomar och diagnoser.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.33 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet i cirka tio minuter för att ge finansutskottet möjlighet att sammanträda.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.44.

§ 17 Vårdfrågor

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU36
Vårdfrågor
föredrogs.

Anf. 90 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Målet med svensk hälso- och sjukvård är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, och den som har störst behov av vård, hälso- och sjukvård ska ges företräde.

Hälso- och sjukvårdslagen är också tydlig i en annan fråga, fru talman: Det är regionerna och kommunerna som ansvarar för hälso- och sjukvården i Sverige. I det ingår naturligtvis att säkra tillgången till ett ändamålsenligt antal vårdplatser och att säkerställa en tillräcklig bemanning, en god arbetsmiljö och företagshälsovård.

Trots det låter det ofta från stora delar av oppositionen, som ju styr majoriteten av alla regioner i Sverige, som att det är den socialdemokratiska regeringen som ensam står ansvarig för den personalkris som nu råder inom svensk hälso- och sjukvård. Det är en felaktig bild men naturligtvis en alldeles medveten strategi.

För det kan inte vara helt enkelt, fru talman, att som riksdagspolitiker med ansvar för hälso- och sjukvårdsfrågorna här i kammaren kämpa för fler vårdplatser, bättre personalsituation och kortare väntetider när partikamraterna som styr regionerna utfärdar stora besparingskrav på sjukhusen samtidigt som de går med stora överskott.

Det är därför, fru talman, debatten i dag med all sannolikhet kan uppfattas som något förvirrande för den som lyssnar. Debatten bygger på ett så kallat utskottsinitiativ, alltså en uppmaning från riksdagen till regeringen, att öka antalet vårdplatser, att korta väntetider, att arbetsmiljön måste bli bättre och att företagshälsovården ska förebygga och åtgärda fysisk och psykisk ohälsa. Det vill säga: Regeringen ska göra det som deras partikamrater i regionerna själva inte förmår att göra.

Jag vill ändå poängtera, fru talman, att jag tycker att det är oerhört viktigt och bra att sjukvården och dess viktiga personal är en högt prioriterad fråga för ledamöterna i riksdagen, från alla partier. Och, fru talman, även om ansvaret för den uppkomna personalkrisen i sjukvården främst vilar på regionerna har regeringen naturligtvis ett övergripande ansvar. Just därför har regeringen, inte minst under hela pandemin, tillfört regionerna historiskt stora ekonomiska tillskott – faktiskt så stora att flera regioner inte ens har använt alla extra medel utan i stället gått med stora överskott.

Men vi ser en kris inom svensk hälso- och sjukvård. Det handlar framför allt om en personalkris, och trots att den blivit alltmer tydlig under pandemin har den byggts upp under lång tid.

Det står därav alldeles klart att Sverige behöver fler vårdplatser och en mer utbyggd primärvård, att personalen behöver bättre arbetsförhållanden, att de behöver fler kollegor och att väntetider behöver kortas. Det är ett viktigt och ett minst sagt högt prioriterat arbete från regeringens sida.

Förutom de historiskt stora tillskotten till regionerna har regeringen också inlett en oerhört viktig reformering av primärvården. En stark primärvård ökar möjligheten att förebygga svår sjukdom och förhindrar därmed onödiga sjukhusinläggningar.

Vidare har Socialstyrelsen fått i uppdrag att betala ut över 400 miljoner till regionerna för att öka antalet vårdplatser.

Regeringen bidrar även genom flera åtgärder för att öka attraktiviteten att bli specialistsjuksköterska och skapa fler karriärvägar. Vi vet att detta är oerhört viktigt och efterfrågat och alldeles avgörande för att behålla befintlig personal.

Bland annat avsätts årligen 500 miljoner kronor för att fler sjuksköterskor ska vilja vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska. Därutöver avsätts 100 miljoner kronor årligen till regionernas viktiga arbete med att skapa utvecklings- och karriärmöjligheter för specialistsjuksköterskor med fördjupad kompetens inom centrala områden.

Det var också regeringen, fru talman, som inrättade Nationella vårdkompetensrådet, just i syfte att främja det strategiska arbetet med kompetensförsörjningen. Regeringen har även utökat antalet utbildningsplatser och avsatt medel för fler platser för verksamhetsförlagd utbildning, så kallad VFU.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att bland annat analysera och föreslå mål- och riktvärden avseende

antalet vårdplatser och beläggningsgraden, inklusive särskilda mål för den hårt ansträngda intensivvården.

E-hälsomyndigheten har fått i uppdrag att genomföra en förstudie om hur ett nationellt vårdsöksystem kan tas fram i syfte att öka tillgängligheten och nyttja befintlig kapacitet optimalt. Därigenom kan också väntetiderna för patienterna kortas och arbetsmiljön för personalen förbättras.

Regeringen vill också göra det enklare för patienter att lista sig på en vårdcentral och att alla ska få samma möjligheter att lista sig hos den vårdcentral man själv vill.

Ambitionsnivån på arbetslivsområdet har också höjts under de senaste åren, och Arbetsmiljöverket har fått ökade resurser som har lett till att fler inspektioner kunnat genomföras. De har också, helt i enlighet med sitt uppdrag från regeringen, genomfört en riktad tillsynsinsats med fokus på branscher som är utsatta för risk för smittspridning av covid-19.

Avslutningsvis har Myndigheten för arbetsmiljö-kunskap fått i uppdrag att inhämta och sammanställa kunskap om arbetsmiljörisker och riskfaktorer bland hälso- och sjukvårdspersonal.

Som ni hör, fru talman, gör alltså regeringen ett oerhört digert arbete inom många av de olika områden som de partier som i dag står bakom det föreslagna tillkännagivandet lyfter, trots att ansvaret till största delen i de flesta punkterna faktiskt ligger hos deras egna kamrater i regionerna. Vi är också tydliga med att detta arbete är, och måste vara, högt prioriterat – i regionerna, i riksdagen och i regeringen.

Fru talman! Vi ser också en risk för att den svenska hälso- och sjukvården blir mer ojämlik om förslagen i utskottsinitiativet går igenom. Exempelvis konstaterades det alldeles nyligen i en rapport från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att valfriheten är uppskattad men också riskerar att leda till en mer ojämlik vård. Enligt rapporten bör regionerna beakta risken för de målkonflikter som kan uppstå vid valfrihet när de organiserar och styr vården.

Vi tror att det är oerhört viktigt att alla beslut vi tar tas utifrån att göra den svenska hälso- och sjukvården mer jämlik, inte tvärtom. Då är det särskilt viktigt att ta i beaktande den kunskap som finns om hur vården blir mer jämlik, att vi alla har olika förutsättningar och att vård ska finnas till för var och en av oss efter behov, oavsett var du bor, vilka förutsättningar du har eller hur stor din plånbok är.

Med anledning av detta, fru talman, vill jag yrka bifall till vår reservation nummer 1.
(Applåder)

Anf. 91 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Regeringen styr riket och har det övergripande ansvaret. Men regionerna styr vården. Det ska vi inte glömma. Och i regionerna styr Moderaterna och KD i 13 regioner, om jag har räknat rätt. Centern styr i 19 regioner. Det är alltså inte Magdalena Andersson som rusar runt i regionerna och riggar, utan det är politiker av andra kulörer.

Fru talman! När vi har kontaktat våra regionpolitiker ute i landet – och vi har kontaktat samtliga – säger de att det är nedskärningar på g överallt, detta trots att regionerna har lagt pengar på hög. Det kan man fundera på.

Vi ska heller inte glömma bort Sveriges Kommuner och Regioner, som inte är en myndighet utan en arbetsgivarorganisation. Just nu styr högerpartierna där.

Vi lämnade in ett förslag till utskottsinitiativ för några månader sedan, när vi såg att den stora åderlåtningen av offentlig vård bara fortsatte och att personalen tog stryk och därigenom också patienterna.

Den kris vi nu ser inom sjukvården är en tydlig personalkris. Situationen har varit ansträngd i decennier, vill jag påstå.

Det handlar om den åderlåtning som skett just i den offentliga vården. Det handlar om brist på vårdplatser på grund av brist på personal, exempelvis inom iva, intensivvården.

Det handlar om att regionerna inte lyckats lösa den här personalkrisen. Det krävs högre löner, fler anställda och bättre arbetstider i form av förkortad arbetstid för dem som jobbar jour.

Det behövs att staten tar ett större ansvar för utbildning gällande samtliga vårddyrken. Det krävs en jämlik nationell ekonomisk styrning inom vården. Det behövs en reglering av hela sjukvårdsmarknaden för att exempelvis nätläkarna inte ska kunna sko sig mer på regionernas bekostnad.

Det behövs översyn och uppföljning så att regionerna inte kan lägga pengar på hög av de medel som erhållits från staten. Personal inom sjukvården måste få se att de satsningar som görs är långsiktiga, inte bara kortsiktiga. Jag tycker att alla partier får ta på sig ansvaret för att det har varit väldigt kortsiktiga satsningar genom åren.

Det krävs också att utrymme och möjlighet skapas för att hitta lösningar här och nu i syfte att få in mer personal, till exempel att höja lönerna och strukturera om för att förbättra arbetsvillkoren. Det är oerhört viktigt när vi ser att många lämnar den offentliga vården i regionerna.

Det behövs en nationell plan och analys av behovet av antalet vårdplatser. Det behövs också en långsiktig ekonomisk nationell plan för grundutbildning, vidareutbildning och fortbildning för sjukvårdspersonal, till exempel att erbjuda sjuksköterskor möjlighet till betalda specialistutbildningar i hela landet.

Och så vidare.

Vi vill också gärna titta på vårdkonsumtionen, om man får säga så, och jämföra lite mellan regionerna och se vem som gör vad och varför.

I det förslag till utskottsinitiativ som Vänstern lämnade in, några dagar innan det andra gänget lämnade in sitt, ville vi

- att regeringen omgående tillsätter en nationell kris-kommission för bättre arbetsmiljö inom hälso- och sjukvården som tar hänsyn till ovanstående punkter

- att regeringen i närtid tar fram en plan för hur bristen på vårdplatser ska åtgärdas
- att regeringen i närtid tillser att medel till sjukvården går till verksamheten och inte till överskott
- att regeringen i närtid ser över arbetsmiljön inom vården.

Så gjorde vi. Många av de här punkterna matchade det andra förslaget till utskottsinitiativ, som kom från de andra partierna. Dock fanns det delar i det som vi inte kunde ställa oss bakom, och därför har vi också reserverat oss. Jag återkommer till det.

Nu läser jag upp lite ur de här punkterna.

Utskottets förslag punkt 1: "Regeringens övergripande målsättning bör vara att antalet vårdplatser ska öka. Regeringen ska därför ta fram en nationell plan för hur bristen på vårdplatser ska åtgärdas." Det tyckte vi var jättebra.

Utskottets förslag punkt 2: "Regeringen ska se över frågan om samordning av vårddköerna. Onödigt administration bör undvikas, och enkel lättillgänglig information till patienter och deras anhöriga bör prioriteras för att utnyttja ledig kapacitet i vården." Bra!

Utskottets förslag punkt 4: "Regeringen ska ge Nationella vårdkompetensrådet i uppdrag att ta fram en plan med förslag på åtgärder för att dimensionera antalet utbildningsplatser till behovet av personal. Behovet av specialistsjuksköterskor, biomedicinska analytiker, röntgensjuksköterskor och specialistläkare i allmänmedicin bör beaktas särskilt." Väldigt bra!

Utskottets förslag punkt 6: "Regeringen ska se över frågan om arbetsmiljön inom vården. En lämplig myndighet bör få i uppdrag att genomföra en tillsyn över arbetsmiljön inom vården. Regeringen bör därefter vidta åtgärder." Bra!

Utskottets förslag punkt 7: "Regeringen ska se över frågan om att stärka företagshälsovården i syfte att förebygga och åtgärda fysisk och psykisk ohälsa." Bra!

Det låter som om jag håller med om allt, men jag kommer snart till det vi inte håller med om. Det är likasom essensen i detta.

Utskottets förslag punkt 8: "Regeringen ska återkomma till riksdagen med skrivelser som innehåller återrapporter om hur arbetet bedrivs med att genomföra ovanstående åtgärder." Bra! Där matchade vi helt och hållet.

Men så fanns det frågor där vi inte matchade. Det handlade, inte förvånande, om den privata vården. Och valfriheten skulle vi kunna ägna en dag åt, tycker jag. Vad är valfrihet? Vems valfrihet talar vi om, företagens eller patienternas?

Jag instämmer alltså inte i utskottets förslag till tillkännagivande till regeringen avseende punkten om en rätt för patienten att fritt söka såväl öppen som sluten specialistvård i hela landet. Vi har tittat lite på detta, och det finns enligt vår mening en uppenbar risk för ökad ojämlikhet med förslaget. Den vård som en person har rätt till ska finnas där han eller hon bor, i regionen eller den egna landsändan. I detta sammanhang

bör också nämnas att olika personer har olika förutsättningar att hitta rätt inom vården.

Jag instämmer inte heller i utskottets förslag till tillkännagivande till regeringen avseende punkt 5 om fler möjligheter för vårdens medarbetare att arbeta för olika huvudmän samt att förbättra möjligheterna för privata vårdgivare att använda ledig operations- och behandlingskapacitet vid sjukhus och andra vårdinrättningar. Detta kan ju låta som hoppsan, men jag tror inte att det blir det i slutändan. Denna typ av kombinationstjänster kommer enligt min mening inte att öka den offentliga vårdens bärkraft, och det är där det sviktat. När krisen slog till vägrade regionerna att ställa krav på privata aktörer att bidra med personal till den offentliga akutsjukvården, vilket sannolikt har bidragit till att vårddköerna nu blivit ännu längre.

Jag anser också att de privata vinstdrivande aktörerna inte ska få förutsättningar att göra nya inbrytningar inom offentligt finansierad sjukvård och välfärd. Detta anser vi förstås som vänsterparti eftersom vi vill reglera den privata vårdmarknaden. De privata aktörernas allt större makt går på tvärs mot jämlik vård; det kan man se.

Vi hade senast Vårdanalys hos oss, som pratade om de privata nätläkarna. Ger de en mer jämlik vård? Nej, det gör de ju inte. Man sitter inte i Hälsinglands inland och ringer nätläkarna. Man bor på Fleminggatan. Ursäkta att jag raljerar, men jag tycker att man ska lyssna lite på de myndigheter som tar fram olika utredningar och så vidare och inte gå vidare och säga att detta är jättebra och kommer att vara fantastiskt. Det kommer det inte att vara, för det drabbar jämlikheten.

Jag är förvånad över att den högra sidan här fortfarande har dessa lösningar – nätläkare, privata vårdgivare – fast man ser att skillnaden i hälsa ökar. Vad ska vi gå på? Jag tycker att vi ska gå på behoven. Jag tycker att vi ska gå på den lag vi har i dag – sjukast först. Det vore väl självklart.

Vi anser att den fria etableringsrätten gynnar bolagen och inte de patienter som behöver vården mest. Jag är som sagt oerhört förvånad över era ständiga ställningstaganden om att aldrig någonsin reglera exempelvis nätläkarna.

Jag yrkar därför avslag på detta och lyfter fram vår egen fina reservation, nummer 2.

Anf. 92 MARGARETA FRANSSON (MP):

Fru talman! Jag tänkte ta tillfället i akt att få tänka lite högt i kammaren när vi debatterar vårdfrågor. Jag önskar att jag hade många av svaren, men jag har nog mest frågor att ställa.

Jag tänkte börja med att hylla en person som har påverkat vårt sätt att styra Sverige som ingen annan. Jag tänker såklart på Axel Oxenstierna, som skapade den länsdelning vi har i dag. Det är 400 år sedan.

Väldigt mycket har hänt sedan dess. I dag hanterar vi till exempel fler frågor som löper horisontellt och inte alls tar hänsyn till våra länsgränser. Det regionala utvecklingsansvaret har i stort sett flyttat från den statliga nivån till den regionala.

Själv beklagar jag att vi inte lyckades enas om större regioner. Varför pratar jag om större regioner här? Jo, en av tankarna med större regioner var att skapa organisationer som var bättre rustade att möta framtidens utmaningar och behov av investeringar inom hälso- och sjukvården. Det handlar om de ökade vårdbehov vi ser, liksom om behov av ökad specialisering, upprustning av lokaler och digitalisering, för att nämna några exempel.

Det är såklart svårt för mig att leda i bevis att vi om vi haft större regioner inte hade haft denna typ av debatt i dag utan kanske hade diskuterat något annat. Men jag är ändå fast förvissad om att en regionförstoring hade kunnat ge bättre förutsättningar för ökad utvecklingskraft än dagens system med olika storlekar och olika befolkningsunderlag.

I dag har vi förvisso våra sex sjukvårdsregioner, som spelar en stor roll när det gäller att samverka kring gemensamma resurser inom hälso- och sjukvården. Och kanske kommer dessa ju längre tiden går att utvecklas till större regioner, så som förslagen var från Indelningskommittén.

Men ibland undrar jag om vi vågar göra större förändringar. Vad är det egentligen som ska till för att förändringar, stora som små, verkligen ska ske? Och är vi villiga att lära av varandra?

När jag till exempel tittar på utvecklingen av den nära vården, som syftar till ett personcentrerat, sammanhållet och förebyggande arbetssätt, kan jag i en utvärdering från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys konstatera att regeringen har avsatt 15,5 miljarder i form av stimulansbidrag till regioner och kommuner. Myndigheten konstaterar även: "Det finns få indikationer på att omställningen så här långt har lett till måluppfyllelse."

Ett annat exempel, som ligger mig varmt om hjärtat, är patientlagen. Samma myndighet konstaterade 2017: "Resultatet är dystert. Lagen har inte nått sitt mål."

Detta är två exempel som inte ska ses som inlägg i debatten om olika regeringars ledning och styrning utan snarare som exempel på stora reformer med väldigt stort stöd, även över partigränser, som ändå inte riktigt har fått det genomslag som var tänkt. Jag funderar på varför det är så. Ställer vi oss frågan "varför?" tillräckligt många gånger för att verkligen komma in till pudelns kärna? Vilka likheter och skillnader finns det mellan dessa reformer? Jag tror att det finns fler exempel man skulle kunna lyfta upp, men jag har valt dessa två.

Ett tredje exempel jag skulle vilja titta lite grann på är det preventiva arbetet. Det innebär en vinst för individen, vården och samhället, men ändå går en väldigt liten andel av hälso- och sjukvårdens resurser till preventiva åtgärder. Skulle vi arbeta mer med prevention skulle det innebära att individer i vårt samhälle slapp drabbas av sjukdomar som faktiskt går att undvika. Varför gör vi egentligen på detta sätt?

Fler frågor skulle också behöva ställas när det gäller arbetsmiljön och villkoren inom hälso- och

sjukvården. En stor del av bristerna i fråga om arbetsmiljön och kanske i tidigare exempel kan handla om brist på tid. Man hinner liksom inte med att fokusera på förändring och vad som ska till för att det ska bli en förändring, för det är så mycket att göra hela tiden.

Ibland tänker jag att vi kanske borde tillåta oss att göra en sak i taget. Skulle jag själv välja en av dessa saker skulle jag nog välja kompetensförsörjning, för att få fler personer i hälso- och sjukvården och också fler personer med rätt kompetens. Här skulle jag vilja lyfta fram det nationella kompetensrådet, som jag tror är på väg mot något väldigt spännande. Man har rollen som spindel i nätet och samverkar med många aktörer.

Man jag är också helt övertygad om att om kompetensrådet ska klara av sitt uppdrag och också de tilläggsuppdrag som kommer att bli resultatet av det vi debatterar i dag behövs mer resurser. Det behövs också mer resurser för att klara av att stötta de kompetensråd som finns i våra sex hälso- och sjukvårdsregioner.

Avslutningsvis tror jag att en del av svaren kan ha att göra med att vi jobbar med att förändra alldeles för många delar i systemet samtidigt. Vi skruvar lite här och lite där. Men inom hälso- och sjukvården brukar förändringarna dugga tätt, och man är ganska förändringstrött.

Många förändringar kan också påverka arbetsmiljön. Införandet av nya arbetsmetoder kan stressa både medarbetare och chefer. Dessutom visar forskning och erfarenhet att det kan vara svårt att ändra människors beteende. Kanske är det så att vi har glömt bort människan i systemet. Kanske måste vi våga prioritera mellan förändringarna? Hur vällovliga förändringarna och reformerna än är, och hur stora behoven än är, tror jag att man inom vår hälso- och sjukvård just nu behöver skapa en känsla av lugn, ro och framtidstro. Jag önskar att vi skulle ha större fokus på människan och inte på allt som finns i våra system.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till vår reservation.

Anf. 93 ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Fru talman! Vårdförbundet och Läkarförbundet skriver i en debattartikel att det krävs en kriskommission för vården. De skriver så här den 14 januari i år: "Vården är extremt pressad. Pandemin bara fortsätter och fortsätter. Varningstecknen är många och tydliga. Just nu väntar minst 171 000 svenskar på operation. På flera av landets akutmottagningar brister det i arbetsmiljön; bristerna är så pass allvarliga att akuta åtgärder krävs för att kunna bedriva verksamheten."

Det som dessa båda förbund skriver får instämmande från flera andra professionsföreträdare. Det är inte enskilda problem det handlar om, utan det är ett nationellt problem, något som måste hanteras på annat sätt än bara i den egna regionen.

Vi kristdemokrater menar att detta är ett nationellt problem som kräver åtgärder – åtgärder från såväl staten som regionerna. Det är skälet till att vi gick samman med Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna

och skrev ett förslag till utskottsinitiativ. Det förslaget arbetades igenom av utskottet, och det fick en majoritet bakom sig. Därför står vi här i dag med en uppmaning till regeringen att agera.

Fru talman! Utskottet konstaterar att hälso- och sjukvården befinner sig i en kris. Det beror på pandemin, och det beror på de brister som fanns före pandemin.

Vårdens medarbetare ställde blixtnabbt om när pandemin var ett faktum och gjorde stora insatser för att klara covidvården. Det krävde givetvis att de operationer som kunde anstå utan fara för liv fick skjutas upp. Att detta behövde ske var nödvändigt, men det innebär ändå stora påfrestningar för dem som får vänta ännu längre på vård. Att köerna växer innebär också en etisk stress för vårdens medarbetare.

Men problemet med vårdköer är inget nytt. Vi har under en längre tid haft olagligt långa vårdköer. När regeringens utredare Gunilla Gunnarsson gästade utskottet häromveckan kunde hon visa att vi faktiskt aldrig har klarat av att leva upp till vårdgarantin, inte något enda år sedan den infördes.

Detta är alltså inte enbart en fråga om pandemi- eller coronaköer. Det är brister som har funnits länge och nu behöver åtgärdas.

Fru talman! Vi har för få vårdplatser i Sverige. Vi ligger i botten när andelen vårdplatser jämförs mellan de europeiska länderna.

Ganska länge har det uppfattats som ett mått på medicinsk utveckling hur många vårdplatser man kan ta bort. Man har tänkt ungefär: Vi är mer framgångsrika om vi kan minska antalet vårdplatser. Men så är det ju inte.

Det är självklart att när läkemedelsbehandling kunde ersätta inläggning vid vissa sjukdomar är det en framgång. Att alltmer dagkirurgi kan genomföras är alldeles utmärkt, liksom att fler äldre kan få ett gott medicinskt omhändertagande i den egna bostaden. Det är alldeles utmärkt att den utvecklingen sker, och detta ska fortsätta.

Men vi måste få fler vårdplatser för att klara en god patientsäkerhet och en god arbetsmiljö. Att behöva ägna alltmer tid åt att prioritera och sortera patienter i stället för att vårda patienter är symptom på en felaktig utveckling. Vi behöver öka antalet vårdplatser. Ska vi lyckas med detta krävs mer personal, och ska vi lyckas med det krävs bättre arbetsmiljö och bättre arbetsvillkor. Börja med arbetsmiljön och arbetsvillkoren, och se till att vårdpersonalen får fler kollegor! Då kan vi ta steg i rätt riktning.

Fru talman! Riksdagen slog i höstens budget fast att det behövs fler vårdplatser och anslog särskilda medel för detta. Det som vi nu tydliggör från utskottet är att regeringen måste ta fram en nationell plan och hålla i takt pinnen, så att hela landet får fler vårdplatser och att arbetsmiljön förbättras.

Vilka vårdplatser som ska byggas ut kan regionerna och sjukhusen bestämma bäst själva. Dessutom behöver man göra det i samverkan med omkringliggande kommuner, så att det formar en helhet som

fungerar på platsen. *Hur* det ska göras bestämmer man alltså lokalt, men *att* det ska göras bestämmer riksdagen.

För att säkerställa att det sker en utveckling åt rätt håll ska regeringen redovisa till riksdagen vid tre tillfällen under året. Kanske är detta den viktigaste delen i detta beslut – inte bara att vi är överens om att det ska göras något utan att vi följer upp att det blir så. Genom att regeringen ska återkomma till riksdagen kan vi transparent och öppet se hur det går med utvecklingen. Då kan vi också komma med åtgärder under året om det skulle visa sig att inriktning och pengar hamnar fel. Därför är utskottsinitiativet synnerligen angeläget. Det handlar om att visa handlingskraft när vårdens medarbetare talar om att det är kris.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 94 CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Nyss utkomna ur en pandemi finns det först anledning att konstatera att vi tack vare den fantastiska personalen och den fantastiska vården i Sverige kom så väl ut ur pandemin. Men trots att vi sett till medicinsk kvalitet är ett av världens ledande länder är det mycket inom hälso- och sjukvården som dras med stora problem. Pandemin har också blottlagt dessa brister.

Fru talman! Detta betänkande utgår från ett utskottsinitiativ som väcktes den 1 februari av oss moderater tillsammans med Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. Flera av de punkter som finns i initiativet återfinns också som prioriterade områden i den budget som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna arbetade fram och som i budgetomröstningen fick majoritet, vilket innebär att den nu är Sveriges statsbudget, som S styr utifrån.

Vi lade i utskottsinitiativet in punkter som vi anser att regeringen måste ta ett starkare nationellt ansvar för, och vi anser att man skyndsamt måste vidta åtgärder för att komma till rätta med detta. Alla, såväl stat som regioner, måste ta ett samlat grepp. Men vi menar att regeringen måste ta ett nationellt samlat ansvar. En nationell plan måste tas fram, och där är det regeringen som måste agera.

Detta fick vi genom sedvanligt gott samarbetsklimat stöd för av en majoritet i socialutskottet.

Förslagen i detta utskottsinitiativ kom efter en diskussion mellan dessa fyra partier, då vi hade haft ett gemensamt möte med Vårdförbundet och Läkarförbundet och hört deras önskan om en kriskommission för vården, som precis nämdes från talarstolen. Vi såg samma problem, men vi har också tidigare erfarenheter av hur regeringen gömmer och drar ut på brådskande frågor i långdragna kommissioner och har i stället valt att göra på detta sätt.

Vi tror att detta är ett betydligt bättre sätt att se till att regeringen tar ett nationellt ansvar. Riksdagen tvingar nu regeringen att agera här och nu. Regeringen ska återrapportera till riksdagen genom skrivelser om

utvecklingen vid tre tidpunkter i år. Första gången är den 31 maj i år, vilket inte är speciellt långt framåt.

Socialutskottet vill se åtgärder för en förbättrad vård, där vårddköerna och vårdplatserna står i särskilt fokus. Det handlar om att öka antalet vårdplatser, att se över frågan om samordning av vårddköerna, att se över frågan om hur patienter fritt kan söka öppen och slutet specialistvård i hela landet, att se till att utbildningsplatserna anpassas till behovet av personal, att se över frågan om att införa fler möjligheter för personal att arbeta för olika huvudmän, att se över frågan om arbetsmiljön i vården och att se över frågan om att stärka företagshälsovården.

Jag ska specifikt återkomma till några av dessa delar.

Fru talman! En av de delar som pandemin satte blyxtbelysning på var bristen på vårdplatser. Iva-platserna skalades upp genom fantastiska insatser av vårdpersonalen när det behövdes för covidsjuka patienter. Men bristen på vårdplatser är stor i stora delar av landet nu när den elektiva vården behöver skalas upp för att man ska kunna hantera alla människor som står i kö. Och det är väldigt många människor som står i kö. Det får inte glömmas bort att Sverige redan före pandemin hade bland Europas längsta vårddköer, med fördubblade köer från 2014 och tredubblade köer till BUP.

Det måste till en samordning av dessa vårddköer. Redan nu kan en hel del göras för att använda ledig kapacitet i vården. Särskilda resurser finns avsatta i den statsbudget som antagits av riksdagen, och de kan medverka till att en ändamålsenlig funktion tas fram som på ett lättillgängligt sätt visar patienterna var den lediga kapaciteten finns.

Administrativa överbyggnader vill vi undvika, och det ska vara enkel och lättillgänglig information för patienterna och deras anhöriga för att man just ska kunna prioritera den lediga kapaciteten. Det finns dessutom medel i denna budget för reseersättning till patienter som behöver resa en längre sträcka.

Ja, sedan en längre tid tillbaka har Sverige färre vårdplatser än resten av Europa. Vi ligger till och med i botten när antalet vårdplatser jämförs mellan länderna. Vi vet att mätningar kan göras på olika sätt. Och vi vet att patienter i högre grad behandlas med dagkirurgi och med hjälp av mer avancerade läkemedel, vilket har inneburit att antalet nödvändiga inläggningar på sjukhus successivt har kunnat minskas.

Likaså vill vi peka på den digitalisering som naturligtvis har medfört att fler vårdas hemma. Den kommunala hemsjukvården har försiktigt byggts ut, men än så länge är det i blygsam skala. Mer behöver göras.

Det är en väldigt god utveckling. Det är positiva delar. Men det räcker inte till. Utvecklingen behöver accelerera.

Detta medför inte att antalet vårdplatser kan minskas i den omfattning som har skett de senaste åren. Oavsett vilka skälen till detta är krävs det nu en kraftsamling där alla regioner och nationella myndigheter medverkar till att öka Sveriges totala antal vårdplatser.

Jag vill särskilt lyfta fram de punkter som handlar om ökad valfrihet.

För oss moderater är det naturligtvis en hjärtefråga att man kan öka valfriheten för patienter, så att de också kan söka slutenvård, och inte bara öppenvård, fritt över hela landet.

Det är också viktigt för oss att vårdpersonal kan arbeta inom såväl offentlig som privat vård. Vi vet att det kommer att vara viktigt att i högre utsträckning använda alla goda krafter för att komma till rätta med vårddköerna, och där är de privata vårdgivarna oerhört viktiga.

Vi vet också att operationslokaler i våra offentliga vårdinrättningar, sjukhus, ofta står tomma före klockan 9 och efter klockan 15.

Det finns mycket att göra just nu. Vi behöver samla krafterna i stället för att öka konflikterna. Jag är personligen orolig när jag lyssnar till hur inte minst regeringspartiet pratar om de privata vårdgivarna. De är väldigt viktiga för oss och kommer också fortsatt att vara det.

I övrigt måste jag kommentera något som en av kollegorna sa. Jag tror att det var MP:s ledamot som i stor utsträckning vurmade för mindre regioner. Jag konstaterar, mot bakgrund av att det faktiskt är Gotland, Halland och Kronoberg som har de kortaste vårddköerna, att det kanske behöver tänkas om lite där. Det är knappast de tre regionerna som är störst i Sverige. Dessutom kan jag som av en händelse nämna att de alla tre styrs av moderater.

Slutligen, fru talman, är det viktigt att de 3,4 miljarder som M:s, KD:s och SD:s budget nu har inneburit i tillskott de kommande tre åren koncentreras till att just korta vårddköerna. Varje patient ska kunna känna sig trygg i att den vård som ges är patientsäker och tillgänglig när den behövs.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 95 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Jag ska börja med en berättelse från verkligheten.

Tänk dig att du sitter en försommardag hos din doktor, eftersom du har haft diffusa obehagssymtom en längre tid! Du har genomgått en mängd undersökningar, och doktorn säger till dig: Tyvärr har vi kommit fram till att du har drabbats av cancer i bukspottkörteln. Den enda chansen till bot är operation, men tyvärr kan vi inte operera dig förrän i augusti månad eftersom vi saknar personal.

Vad skulle du tänka och känna? Hur skulle du och dina anhöriga må denna sommar?

Fru talman! Nu har augusti kommit. Patienten som fick denna diagnos har hamnat på operationsbordet, som utlovats. Efter mer än en timmes operation inser kirurgen att något inte står rätt till. Efter en snabbanalys av vävnaden framgår det att buken är full av små metastaser. Det enda läkaren kan göra är att sy ihop buken, och någon mer operation är inte längre aktuell.

Tyvärr är inte denna berättelse unik. Det finns gott om liknande händelser runt om i landet. Det är bedrövligt att detta får ske i ett välfärdssamhälle som Sverige.

Fru talman! Vi brukar höra att Sverige har en fantastisk cancervård, bland den bästa i världen. Det stämmer till viss del. Vi har en fantastisk personal och bra medicinska resultat. Men vad hjälper det när väntetiderna är så långa att det riskerar patientsäkerheten? Alla regioner har mål för hur snabbt behandling ska sättas in vid misstänkt cancer, de så kallade standardiserade vårdförloppen. Men de flesta regioner är inte i närheten av att klara den här maximala ledtiden.

För de två vanligaste cancerformerna, bröstcancer och prostatacancer, är resultatet skrämmande. Bara 34 procent av bröstcancerpatienterna får behandling inom medicinskt rimlig tid. Situationen är ännu värre för dem som drabbas av prostatacancer. I den här gruppen är det bara 23 procent som får behandling inom maximal ledtid. Ser man på samtliga cancersjukdomar når man inte ens upp till 40 procent som får vård inom medicinskt rimlig tid inom de standardiserade vårdförloppen.

Långa väntetider är dock ingen nyhet. Man kan inte bara hänvisa till pandemin som orsak, för väntetiderna till behandling och operation var långa även före pandemin. Pandemin har bara försämrat ett redan dåligt utgångsläge.

Fru talman! Sverige har 2,1 vårdplatser per 1 000 invånare, vilket är lägst i Europa. Samtidigt ökar befolkningen, framför allt andelen äldre och kroniskt sjuka. Brist på vårdplatser, överbeläggning och utlokalisering av patienter är numera ett normaltillstånd på många håll i landet. Detta utgör en fara och riskerar patientsäkerheten, men det innebär också en ohållbar arbetssituation för personalen med följder som sjukskrivning, utbrändhet och uppsägningar på grund av allt för hög arbetsbelastning.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan vi konstatera att svensk sjukvård befinner sig i en djup kris, och det kommer att behövas ett batteri av åtgärder för att vända den här negativa utvecklingen. Jag är därför glad att vi i socialutskottet nu kan rikta ett tillkännagivande med ett antal uppmaningar till regeringen, bland annat fler vårdplatser och samordning av vårdköerna i landet, men också att patienter ska kunna söka fritt såväl öppen som slutet specialistvård i hela landet. Detta kan på sikt bidra till att korta väntetiderna. Fritt sjukhusval är något som man har i Danmark, vilket har varit en framgångsfaktor där.

Fru talman! Det kommer att behövas ännu fler åtgärder för att bryta den negativa spiral som svensk sjukvård befinner sig i. Patienternas rättsliga ställning måste stärkas betydligt, för svenska patients rättsliga ställning är fortfarande svag jämfört med i våra nordiska grannländer. Men det kanske allra viktigaste är att förbättra vårdpersonalens arbetsvillkor och arbetsmiljö och det rejält.

Vi ska komma ihåg, fru talman, att sjukvården är en av grundpelarna i ett välfärdssamhälle. De kroniskt långa vårdköer som vi har i Sverige är ett politiskt

misslyckande som tär på tilliten i samhället. Det främsta ansvaret för detta misslyckande har den socialdemokratiska regeringen, som har haft åtta år på sig att vända utvecklingen utan att lyckas. Vårdköer och väntetider har blivit längre år för år, och patienter och vårdpersonal är de som har fått betala priset.

Det här duger inte. Här måste vi sätta in rätt åtgärder på rätt plats och det snarast. Det går att lösa; det kan man se inte minst i våra nordiska grannländer, som tidigare har haft liknande problem men som har lyckats vända den negativa utvecklingen och numera inte har några längre väntetider inom vården.

Fru talman! Kan de så kan vi! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 96 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! I svensk sjukvård har vi ett antal strukturella problem. Det är inte akuta problem, utan det är sådant som sjukvården har dragits med under en längre tid. Jag skulle vilja peka på några av dem.

Ett har nämnts flera gånger härifrån talarstolen, och det handlar om vårdplatssituationen. Jag ska vara ärlig och säga att det som oroar mig är inte att Sverige ligger lågt i tabeller över antal vårdplatser per 100 000 invånare. I den statistiken finns det en del ganska stora tveksamheter, inte minst hur man registrerar äldreomsorg och annat. Jag skulle inte vara oroad över den siffra som finns om det inte vore så att det får medicinska konsekvenser och om det inte vore så att det leder till att man äventyrar patientsäkerheten. I stället för att tala om vårdplatser borde vi tala om konsekvenserna av ett för litet antal vårdplatser.

Konsekvenserna är väldigt tydliga. Patienter som ska in i slutenvården blir kvar på akutmottagningarna alldeles för länge, vilket är en tydlig medicinsk risk. Patienter som skulle läggas in på en urologavdelning hamnar i stället på en lungavdelning, vad man kallar för uteliggare. Det är en betydande medicinsk risk när man inte vårdas av personal som kan området.

Ett annat problem är överbeläggningar, även detta en betydande medicinsk risk. Ska vi komma till rätta med det här handlar det om flera olika delar. Det handlar om att se till att vi får en bättre fungerande äldreomsorg och att vi på ett effektivare sätt kan ta hand om de patienter som är utskrivningsklara. Sedan behövs också fler vårdplatser, fru talman.

Det tredje problemet är känt och har lyfts här i talarstolen, och det är den bristande tillgängligheten med långa köer för att komma fram, för att få den första läkarbedömningen av en specialistläkare och sedan för att få behandling. Det här innebär också medicinska risker, men inte minst är detta en av förklaringarna till att den som är utlandsfödd, den som saknar utbildning och den som befinner sig i utanförskap får betydligt sämre vård. Om man ska göra den svenska sjukvården mer rättvis och mer jämlikt fördelad är tillgängligheten en oerhört viktig del.

Vi har också stora problem med kompetensbrist. Vi har förhållandevis många läkare per 100 000 invånare och även förhållandevis många sjuksköterskor. Men vi

har dem inte på rätt plats, och framför allt saknar de den rätta specialistkompetensen. Där har vi ett stort problem, och pandemin har gjort det betydligt värre. Vi uppmärksammades på detta av de två stora fackförbunden på vårdsidan, Läkarförbundet och Vårdförbundet, som sa att nu är situationen akut. Nu måste man göra någonting.

Det är det som är bakgrunden till detta utskottsinitiativ från Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna. Jag är därför väldigt glad över att vi sannolikt får en majoritet i riksdagen när vi voterar om det här så att vi kan sätta press på regeringen.

Fru talman! Jag måste säga att jag är genuint trött på den pajkastning som utbryter. Från regeringspartiet säger man att sjukvården är regionernas ansvar och att Centerpartiet styr i 19 av 21 regioner. Andra försöker att lägga hela ansvaret på regeringen.

Detta är ett delat ansvar mellan å ena sidan staten, som står för ansvaret kring lagstiftning och tillsyn och dessutom för att se till att regioner och kommuner har tillräckliga ekonomiska resurser, och å andra sidan kommuner och regioner. Det är viktigt att även nämna kommunerna, för de har ett ganska stort sjukvårdsansvar i Sverige.

Det här är alltså ett delat ansvar. Vad borde då staten göra som staten inte gör? När det handlar om bristen på vårdplatser, det vill säga konsekvenser i form av överbeläggningar, uteliggare och långa väntetider på akutmottagningarna, kan staten göra det som är gjort, nämligen att tillföra ekonomiska resurser och säga att de ska användas till att öka antalet vårdplatser. Där är det viktigt att vi får en uppföljning, men det är kanske ännu viktigare att se till att Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, får resurser och dessutom skarpa verktyg att kunna tillsyna på det sätt som man nu exempelvis har gjort gentemot Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Där har vi en otroligt skarp metod från statens sida, och där måste staten ta sitt ansvar. Det ligger i tillkännagivandet.

Det andra området handlar förstås om de långa köerna. Där händer det alldeles för lite beroende på att regeringen inte vill genomföra de strukturförändringar som krävs. Här skulle man, precis som en tidigare talare har lyft fram, kunna titta på exemplet Danmark och ge patienten makt. Det skulle man kunna göra genom att redovisningen av väntetider och kvalitetsskillnader blir offentlig och lättillgänglig för varje enskild patient.

Här finns sådana förslag, och allianspartierna har drivit dem sedan en lång tid tillbaka. Men det finns ett genuint motstånd. Det märkte vi inte minst när vi hörde regeringens utredare i utskottet häromdagen. Utredaren sa att informationen är till för regionerna, inte primärt för patienterna. Dessutom skulle patienterna ges rätt att välja från dag ett, även om det handlar om slutenvård. Den stora effekten skulle inte vara att patienter börjar söka sig vård runt om i landet. Det skulle vara en liten effekt. Utan det här skulle skapa ett tryck i systemet gentemot regionerna att se till att patienterna

kan få vård här och inte behöva resa till Kiruna eller Ystad för att få vård.

Det tredje området är att staten måste utöva ett större ansvar. Det handlar om kompetensförsörjning.

I dag är staten ansvarig för dimensionering av den högre utbildningen, men specialistutbildningen är ett ansvar för regionerna. Det är där ekvationen inte går ihop, och det är där staten måste kliva fram och ta ett större ansvar. I ett läge där en region säger att det inte råder brist på en viss kategori och att det därför inte behövs någon utbildning, är det för grannregionen där det finns ett stort behov angeläget att använda den utbildningskapacitet som finns i exempelvis i Halland eller Stockholm för att tillgodose landet. Här finns ett mycket tydligt statligt ansvar, och här måste staten kliva fram på ett helt annat sätt än vad regeringen har gjort.

Fru talman! Jag tror att det beslut vi ska fatta senare i dag om ett tillkännagivande på dessa punkter där det finns uppenbara svagheter i den svenska sjukvården kommer att vara ett bra steg. Det gäller dels gentemot vårdens personal, att vi lyssnar på dem, dels för att gå mot en bättre och effektivare svensk sjukvård.

Anf. 97 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Att behöva färre vårdplatser är fantastiskt, det vill säga att inte behöva ligga en vecka på sjukhus när man har fött barn eller att kunna åka hem till och med samma dag fast man har fått en protes. Det är helt fantastiskt. Samtidigt har det under många år funnits en svårbotad utvecklingsoptimism i Sverige tillsammans med en alldeles för hög personalomsättning. Det har inneburit att Sverige nu har för få vårdplatser. Vi har balanserat på marginalerna under lång tid. Så småningom var det inga marginaler kvar. Det var då en flera år lång pandemi uppstod.

Där hade fler vårdplatser och absolut fler intensivvårdplatser varit till fantastiskt stor hjälp. Tack och lov lyckades sjukvårdens yrkesgrupper med att ställa om operationsresurser till intensivvård och livsuppehållande vård. Det var en makalös bedrift, som kom till ett högt pris.

Priset måste naturligtvis bli lägre vid nästa pandemi. För nästa pandemi kommer, och då får utgångsläget inte vara detsamma som denna gång. Dessutom pågår i vårt närområde ett fullskaligt krig där vi har lovat att ge hjälp. Vi har lovat att ta emot Herkulesplan med svårt skadade människor – om det behövs. Det går inte att ställa om från operationsresurser till intensivvård för att uppfylla det löftet. Så mycket kan vi vara på det klara med. Då kommer vi att behöva både operationer och intensivvård. Alltså måste vi skala upp.

När tiden har gått har allt fler partier insett att svensk beredskap måste stärkas omedelbart. Då finns en tredje anledning till att vi måste skala upp. Svensk beredskap är naturligtvis så mycket mer än kamoufla-geklädda människor. I kris och i krig, precis som i vardag, är det den vanliga sjukvården vi måste lita på. Vi måste skala upp.

Mycket av det här handlar naturligtvis om att behålla de kunnigaste människorna, att anställa fler, få människor att trivas, utvecklas och vilja stanna kvar i sjukvården. Det kräver stärkta arbetsvillkor och starkt företagshälsovård. Det är Liberalernas åsikt därför att vårdplatssatsningen måste fortgå under många år. Tillfälliga satsningar duger inte. Det går inte att anställa en enda människa med tvååriga medel.

Fast det där är väl ändå regionernas ansvar, säger en del. Nej, det håller jag inte med om. Detta är en nationell kris. En nationell kris måste lösas även nationellt. Det handlar om svensk pandemiberedskap, om svensk kris- och krigsberedskap, om Sveriges styrka och förmåga att ta sig igenom svårigheter som land. Där måste stat och regioner samarbeta. Så enkelt är det.

Jag lämnade själv, fru talman, mitt regionala förtroendeuppdrag just för att jag var vansinnigt frustrerad över att jag i regionen där jag borde kunna styra sjukvården var helt bakbunden av staten.

Utredning efter utredning visar att svensk sjukvårdspersonal tvingas ägna sig åt statens papper mer än vad de kan ägna sig åt patienter. Nu har staten bak-säteskört sjukvården ned i diket. Då är det min uppfattning att när man har gjort det med sin dubbeladministration, byråkrati, tillfälliga pengar, återrapporteringskrav och enorma mängder toppadministratörer, får staten ta sitt ansvar och hjälpa till och dra oss upp på vägen igen. Det är inte svårare än så.

Det är vad vi säger med detta besked. Jag ställer mig för Liberalernas räkning i dag bakom förslaget till utskottsinitiativ, och jag yrkar bifall till utskottets förslag på den punkten. Sverige ska vara starkt i vardagen och i kris, och Sverige ska vara starkt när andra länder eller i värsta fall vi själva drabbas av krig. Det kräver riktigt goda arbetsvillkor i sjukvården, och det kräver tillräckligt många vårdplatser för att man inte ska behöva skala upp när man redan står mitt i elden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 18 Minoritetsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU32
Minoritetsfrågor
föredrogs.

Anf. 98 ANNICKA ENGBLOM (M):

Fru talman! Minoritetslagstiftningen, som omfattar Sveriges i lag fem erkända minoritetsgrupper, judar, samer – som har en särställning som ursprungsbefolkning – finnar, romer och meänkielitalande, ilandsattes 2009 av den dåvarande alliansregeringen, och lagen har utvecklats med tiden. I konstitutionsutskottets betänkande 32, som debatteras nu, finns bra mycket bra tankegodis från olika partier som kan bidra till denna fortsatta utveckling.

Moderaterna har motioner till betänkandet om att bland annat synliggöra behandlingen av romer och

resande under svenskt 1900-tal. Det finns en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet med romsk inkludering. Det ska vara samråd, dialog, delaktighet och inflytande för de nationella minoriteterna med tyngdpunkt på bevarande av det samiska språket och den samiska kulturen.

Moderaterna understryker vidare vikten av det ansvar de kommuner har som ingår i förvaltningsområdena. Det är ett mycket viktigt arbete, men när rapporter visar att inte alla kommuner lever upp till sina åtaganden framför vi förslag till åtgärder för detta.

I betänkandet står vi moderater bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nummer 1.

Fru talman! Sametingets och Länsstyrelsen i Stockholms läns senaste rapport *Nationella minoriteter och minoritetsspråk – Minoritetspolitikens utveckling år 2020* visar tyvärr på en negativ utveckling. I rapporten framgår tydligt att de nationella minoriteterna upplever att de utsätts för en ökad diskriminering och utsatthet. Det har under åren blivit vanligare med en negativ attityd gentemot nationella minoriteter. Särskilt unga upplever att pandemin har förstärkt oron för att bli diskriminerad på arbetsmarknaden eller i skolan. Samtidigt framgår det i rapporten att kommunernas och regionernas arbete med diskrimineringsfrågor som omfattar nationella minoriteter har minskat sedan 2019, såväl inom som utom förvaltningsområdena. Det är två rörelser i samhällsutvecklingen som egentligen borde byta plats.

Fru talman! Låt mig för en stund uppehålla mig vid antisemitismen – eller judehatet.

Moderaterna har under många år motionerat om vikten av att regeringen med kraft motverkar alla ytringar av antisemitism för att klargöra att vårt land inte accepterar att våld eller kränkande behandling riktas mot judar eller andra befolkningsgrupper i vårt samhälle och för att tydligt stå upp mot antisemitism och andra former av extremism.

Under de senaste åren har det hänt saker. En nationell plan mot rasism har presenterats med ökat stöd och fördjupad dialog med civilsamhället och ett mer aktivt rättsväsen. Ett internationellt forum för högkomst av Förintelsen har genomförts. Förintelsemuseet i Malmö invigs i sommar. Ökade resurser för utbildning och forskning har tillförts Skolverket och Vetenskapsrådet. Säkerhetsbidrag till trossamfund har förstärkts, och med M-KD-SD-budgeten från december tillförs ytterligare 10 miljoner kronor till det arbetet.

Allt detta är bra, men räcker det? Antisemitismen går långt tillbaka i tiden. Dess rötter når djupt och brett, högt och lågt i samhället. Gör vi tillräckligt för att motverka antisemitismen med alla dessa åtgärder? När vi medborgarna från dyra adresser till byvägar? Från akademier till verkstäder? Från unga till gamla? Jag ställer frågorna öppet, och jag ställer dem även till mig själv.

Fru talman! Låt mig exemplifiera mina tankar. För en tid sedan satt jag på en buss på väg till ett besök i

en av landets större städer. Tankarna svävade kring förberedelser inför besöket men skärptes plötsligt. Anledningen var ett ordval. ”Judejävél”, ett av mig avskytt tillmäle som fullkomligt överrumplade mig och sände kalla kårar utmed ryggraden. Yttrat av ett par unga tonårstjejer på stolsraden framför mig, inte bara en gång utan flera, som ett epitett på en annan tjej som de inte verkade tycka särskilt mycket om. Jag kände att jag blev helt ställd. Det kom så oväntat. Oblygt. Fult. Historielöst.

Vad lever hon i för skyddad tillvaro? kanske några tänker nu. Välkommen till verkligheten och till flöden på sociala medier fyllda med hatspråk! Upptäck att det här är vardag, där ”judejävél”, ”samejävél”, ”arabjävél” och liknande ständigt används!

Jo, jag och vi alla här i kammaren är fullt medvetna om det här språkbruket. Vi är alla fullt medvetna om det hat och de hot som förekommer, både fysiskt och digitalt, och som ökar i vårt samhälle – en utveckling i helt fel riktning. Medvetenhet är viktig, men vad vi alla gör aktivt är desto viktigare.

Fru talman! För mig som barn till den generation som både upplevde och omfattades av judedeportationerna under andra världskriget känns allt det här väldigt nära, både emotionellt och i tiden.

Sommaren 1944, när kriget hade vänt och nazisterna blev alltmer desperata, trycktes över 400 000 judiska ungrare in i boskapsvagnar och sändes iväg mot det som för de flesta kom att bli den eviga slutstationen – förintelselägren.

Som legationssekreterare vid den svenska ambassaden i Budapest arbetade vid den här tiden Raoul Wallenberg. Han kunde inte stillatigande se på när Förintelsens hantlangare slog sina klor i alla dessa oskyldiga människor och forslade bort dem. Wallenbergs enträgna arbete med att utfärda svenska skyddspass räddade tusentals ungerska judar från att bli placerade på dödens tåg.

Att det här känns nära just mig beror på den 15-åring som vid samma tid bodde i Budapest och med egna ögon bevittnade bortforslingarna av vänner och familjer som han kände väl. Han vars ansikte mörknade, vars ögon fylldes av den djupaste smärta och som helst inte ville prata om det hela när hans dotter ställde frågor om den här tiden och judeförföljelserna. Min far.

Därför överrumplades jag av att tjejerna framför mig på bussen, som såg ut som vilka vanliga tonårstjejer som helst, använde sig av ett uttryck som jag aldrig skulle ta i min mun.

Fru talman! Det fick mig att till fullo inse hur mycket arbete vi alla har att göra. I vardagen. Varje dag. Raoul Wallenbergs medkänsla, engagemang, civilturage och gärning måste hållas högt och föras vidare till efterföljande generationer. Den berättelsen får aldrig tystna. Tolerans, öppenhet och frihet är den bärande kraften i ett samhälle. Medvetenhet är viktig. Vad vi alla gör aktivt är desto viktigare.
(Applåder)

Anf. 99 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservation 17.

Lagen om nationella minoriteter gäller i hela Sverige och beskriver de rättigheter som minoriteterna har såväl i hela landet som i de särskilda förvaltningsområden som finns för samiska, meänkieli och finska.

I Sverigedemokraternas ideologiska grund finns en generell assimileringssprincipp där nyckeln till nationell sammanhållning är gemenskap och samhörighet. Den lagstadgade särställning som de nationella minoriteterna har och den historiska hävd som finns att ta i beaktning gör dock dessa till undantag i fråga om assimilering.

Rätten till sitt nationella minoritetsspråk är en väsentlig del av förutsättningarna att vårda och förvalta sin kulturella identitet. I de områden i landet som inte har förvaltningsuppdrag är det dock svårt att tillgå språkliga alternativ inom välfärdssektorn. Det gäller även de språk som inte har förvaltningsområden över huvud taget. Därför vill vi i Sverigedemokraterna utreda möjligheterna att på ett alternativt sätt tillgå minoritetsspråk inom välfärdens områden.

Fru talman! Nationella minoriteters språk har förtryckts, försumrats och övergivits över hela världen genom historien. Den socialdemokratiska regeringen lagstiftade under 1900-talet om bland annat ett förbud mot att tala andra modersmål än svenska. I praktiken innebar det till exempel att samiska barn inte fick tala samiska i skolan, inte ens utanför lektionstid. Naturligtvis bidrog detta starkt till att talandet av de samiska språken minskade och att den nya generationen inte fick möjligheten att lära sig språket ordentligt då det uteblev genom hela undervisningen.

Språk kan dock återfå kraft i nya generationer där det finns intresse för kulturarv och rötter. Därför vill Sverigedemokraterna stärka förutsättningarna för bland annat det sydsamiska kulturcentret i Östersund samt inrätta ett gemensamt samiskt språkcentrum med Finland och Norge.

Meänkieli har varit ett officiellt nationellt minoritetsspråk i Sverige ända sedan 1999. Detta till trots är språket utrotningshotat likt många andra minoritetsspråk över hela världen, däribland de fem samiska språken. Nyligen släpptes en rapport som visar att de samiska språken fortfarande, trots insatser, är klassificerade som hotade av Unesco. Bristen på läromedel är ett exempel på faktorer som har en negativ inverkan på bevarandet av språken.

De nationella minoritetsspråkens situation har också påverkats väldigt negativt av pandemin. Restriktioner har medfört stängda gränser mellan de nordiska länderna, vilket naturligtvis påverkar sociala kontakter inom familjer som bor i exempelvis både Sverige och Norge. I sin tur innebär det bland annat att kunskapsutbytet av språkkunskaper begränsas som ett resultat av att den äldre generationen har begränsad möjlighet till kontakt med barn och barnbarn. Den äldre generationen behärskar ofta de samiska språken i större utsträckning och är många gånger en

förutsättning för att de yngre generationerna ska ha möjlighet till språklig kunskapsinhämtning, särskilt i de fall då utbildningen i de nationella minoritetsspråken i skolan är begränsad.

Såväl de nationella minoriteternas kulturer som den svenska kulturen utgör tillsammans Sveriges samlade kulturella grund, vilken Sverigedemokraterna värnar. Vårt lands kulturarv och historia är två viktiga grundpelare för samhällets identitet, och identiteten är ledstjärnan i fråga om ett sammanhållet land.

Anf. 100 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 14 under punkt 7.

Ingen människa i Sverige ska bli diskriminerad eller utsatt till följd av sitt ursprung. Alla människor som bor i vårt land ska ha samma möjligheter till inflytande och till delaktighet i samhällslivet. Var och en av oss har rätt till sitt språk och sin kulturella identitet. Det här utgör kärnan i den minoritetspolitik som riksdagen har antagit.

Sedan 20 år tillbaka har vi i Sverige en samlad politik för att stärka våra nationella minoriteter och för att stödja våra nationella minoritetsspråk. Målet för den politiken är att ge dessa minoriteter skydd och stärka deras möjligheter till inflytande. Samtidigt ska vi se till att våra historiska minoritetsspråk kan hållas levande.

Arbetet med minoritetsfrågor har under de senaste 20 åren visserligen rört sig framåt, men det finns en hel del kvar att göra för att nå upp till de mål som vi tillsammans antagit.

I ett betänkande som kom häromåret, *Högre växel i minoritetspolitiken*, konstaterades flera brister, såsom otydliga uppdrag och svaga mandat för de myndigheter som är satta att följa upp arbetet med minoriteters rättigheter samt brister i att skydda minoritetsspråken som levande språk. Vi i Centerpartiet välkomnar utredningen och dess slutsatser, men det vi framför allt efterfrågar är att de ambitioner som satts upp för länge sedan faktiskt efterlevs i praktiken. För detta krävs ett systematiskt arbete som sker med både långsiktighet och uthållighet.

Fru talman! Ansvar för att följa upp hur Sveriges minoritetspolitik genomförs ute i landets kommuner ligger på Länsstyrelsen i Stockholm tillsammans med Sametinget. Dessa myndigheter ska utbilda och informera i minoritetsfrågor, och de ska ge det stöd som kommuner och andra myndigheter behöver.

Det är förstås viktigt att minoritetspolitiken samordnas, men för att den ska få genomslag i praktiken är det helt centralt att involvera civilsamhället. Utan de idéburna organisationer som samlar minoriteterna och det arbete som dessa föreningar gör finns det risk för att det inte blir mycket till verkstad. Utan exempelvis Svenska Tornedalings Riksförbunds arbete skulle minoritetsspråket meänkieli knappast ha den plats det har i Sverige i dag. Centerpartiet anser därför att dessa organisationer ska ges en avgörande betydelse för att vårda, värna och utveckla de nationella minoriteterna.

Invånare som talar samiska, finska eller meänkieli och bor i ett förvaltningsområde har rätt att ha kontakt med myndigheter på ett minoritetsspråk. De har även rätt till tillgång till äldreomsorg på sitt minoritetsspråk och till att träffa personal där som behärskar språket.

Men en kartläggning som Socialstyrelsen genomförde för ett par år sedan visar tyvärr att det varierar stort mellan de olika förvaltningskommunerna när det gäller hur de lever upp till sitt uppdrag. Kartläggningen visar även att det i kommunerna brister i kunskaper avseende minoriteternas språk och kultur.

Det här medför svårigheter att leva upp till kraven på en vård som utgår från individens behov. Här önskar Centerpartiet att regeringen ser över hur det kan säkerställas att personer med ett annat modersmål än svenska kan få personcenterad vård och omsorg i enlighet med de nationella riktlinjerna oberoende av var i landet de bor.

Fru talman! För egen del kan jag inte tala något av de fem minoritetsspråk som vi har erkänt i Sverige, alltså samiska, meänkieli, finska, jiddisch och romani. Tyvärr klarar jag heller inte att uttrycka en mening på älvdalska, så som min centerpartistiske kollega Peter Helander gjorde i en debatt här i kammaren förra året. Han fick då påpekat för sig av talmannen att vi här i kammaren pratar svenska. Det påpekandet blev ju något av en paradox, eftersom älvdalskan förvägras status som minoritetsspråk och i stället betraktas som en dialekt. Den anses alltså vara en variant av svenska språket, och dialekter är förstås inte fel att använda i debatter här i kammaren.

En rad språkexperter som granskat älvdalskan har funnit att dess struktur gör att det är fråga om ett eget språk. Älvdalskan, som har sina rötter i fornnordiskan på 1300-talet, utmärker sig bland annat genom ett äldre kasussystem och genom att den bevarat olika ljud i uttalet, däribland nasala vokaler.

Det finns likheter mellan situationen för älvdalskan och situationen för andra små och utrotningshotade språk i världen. Att en grupp garanteras sina språkliga rättigheter är en grundläggande mänsklig rättighet som finns förankrad i FN-konventionen om mänskliga rättigheter.

I dag har barn med älvdalska som modersmål ingen rätt till skolundervisning vare sig på eller i älvdalska. Älvdalskan, som enbart talas i Sverige, är också en betydelsefull del av det svenska kulturarvet.

Centerpartiet anser att det vore ett historiskt missstag om älvdalskan – Sveriges äldsta bevarade språk – skulle dö ut. Därför vill Centerpartiet att regeringen utreder möjligheterna att erkänna älvdalskan som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige.

Anf. 101 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Jag vill börja med att göra någonting som är lite ovanligt för mig. Jag vill yrka bifall till både reservation 5 och reservation 6. Så var det också ett historiskt viktigt beslut som fattades i går, precis som näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson sa. Enligt mig var det ett historiskt dåligt beslut.

Regeringens beslut att säga ja till en gruva i Kallak, eller Gállok, är tondövt, provocerande och taktlöst. Det är rent av ett hån. Jag vill därför vara väldigt tydlig med vad som är Vänsterpartiets ståndpunkt.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är emot en gruva i Kallak. För oss är samers rättigheter och status som urfolk inte bara någonting lite vagt i teorin som man kan prata om när det passar och så länge det inte inkräktar på något annat intresse. För oss är samers rättigheter verkliga och på riktigt. Det innebär att andra intressen ibland ska och måste stå tillbaka för de samiska intressena. I detta fall borde gruvnäringen ha fått stå tillbaka.

Helt ärligt: Jag skäms å regeringens och Socialdemokraternas vägnar. Ni står på fel sida av historien i denna fråga – ännu en gång.

Särskilt sorgligt blir det att detta besked kommer mindre än en månad efter att konsultationsordningen i frågor som rör det samiska folket börjat att galla. Men jag antar att det blir så när man älskar gruvor över allt annat. Då är man tydligen oförmögen att ta in den återkommande kritik som Sverige får från FN när det gäller att tillgodose samers rättigheter. Då bortser man från folkrätten. Då ignorerar man Högsta domstolens prejudikat i Girjasdomen.

För knappt två månader sedan stod vi den här kamraren och debatterade konsultationsordningen. Jag oroade mig då över att den riskerade att bli ytterligare en oförrätt mot samerna som begås av staten. Jag konstaterar att jag inte behöver oro mig längre – regeringens beslut i går talar sitt tydliga språk. Man väljer att gå emot samebyarna, Sametinget, länsstyrelsen, Unesco, FN:s experter, Amnesty, Svenska kyrkan och miljöorganisationer. Listan är ganska lång.

Det här är en gruva där man har tänkt bryta järnmalm, som inte ens är en bristmetall. Inte heller är det äkta järnmalm, eftersom det behöver vara en järnoxidhalt på mer än 30 procent för att det ska klassas som järnmalm. Detta uppfyller inte området i Kallak. Det är alltså så kallad järnmalm med sämre kvalitet än den som bryts i exempelvis Kiruna.

Gruvan beräknas dessutom ha en så kort livslängd som mellan 15 och 25 år. Det är en oerhört kort tid för att göra ett oåterkalleligt ingrepp i natur och miljö, särskilt när det riskerar att påverka världsarvet Laponia negativt. Men framför allt kommer det allvarligt att hota renskötseln i området, som är ett riksintresse.

Vänsterpartiet är inte emot alla gruvor, och flera mineraler behövs i klimatomställningen, men det innebär inte att man kan anlägga gruvor var som helst. Det måste göras med förstånd och eftertanke, något som regeringen uppenbarligen saknar.

Fru talman! Jag gissar att det härmed har tydliggjorts vad Vänsterpartiet har för ståndpunkt om en eventuell gruva i Kallak samt vilka värderingar vi utgår från när det gäller samers rättigheter.

Vi har återkommande motionerat om att ratificera ILO 169, konventionen om ursprungsfolkens rättigheter. Men oavsett det erkände Sverige samerna som urfolk redan 1977. Med det följer särskilda rättigheter,

bland annat när det gäller självbestämmande och inflytande.

Detta är särskilt viktigt med tanke på att statens samopolitik är en oerhört mörk historia. Samerna har utsatts för otaliga oförrätter och kränkningar, historiskt men även till dags dato – så sent som i går, och säkert också i dag. Vänsterpartiet har lagt, och lägger, fram många förslag för att stärka urfolket samernas och de nationella minoriteternas ställning.

I vår motion om samers rättigheter har vi många förslag. Bland annat anser vi att man bör separera Sametingets roller som parlament och myndighet, prioritera hatbrott mot samer högre, ge tydligare direktiv om repatriering av samiska kvarlevor och heliga föremål, inrätta ett kunskapscentrum för samisk hälsa och satsa mycket mer på de samiska språken, som under lång tid varit akut hotade. Det finns mycket att göra, och klockan tickar.

Fru talman! Jag var en ganska duktig elev i skolan. Trots det har jag de senaste åren fått inse att jag har stora blindade fläckar i min utbildning, särskilt när det gäller urfolks- och minoritetsfrågor. I vuxen ålder har jag försökt lära mig mer, förstå och råda bot på dessa blindade fläckar, men det är bara att inse att jag aldrig fullt ut kommer att lyckas med det.

Hittills har jag främst pratat om samers rättigheter, men det är tydligt att det behövs många åtgärder för att stärka samtliga nationella minoriteters inflytande i Sverige. Särskilt frågan om att bevara och utveckla de nationella minoriteternas språk är akut.

En annan nationell minoritet jag vill lyfta fram särskilt i dagens debatt är romer och resande. De fick status som nationell minoritet vid millennieskiftet. Även när det gäller statens behandling av romer och resande finns en mörk historia. Den har yttrat sig såväl i rasideologi som i att våra myndigheter systematiskt registrerat och diskriminerat romer och resande historiskt och i närtid. Det var inte ur ett vakuum som Skånepolisens romregister uppstod. Alltifrån nyfödda till avlidna registrerades. Över tusen av de registrerade var barn, exempelvis 52 tvååringar.

I Sverige har romer och resande under lång tid stigmatiserats och pekats ut som mindre begåvade, som asociala, som kriminella och som lite mindre värda än vi andra. Under hela 1900-talet utsatte staten och kommuner dem för en omfattande kartläggning. Det har ansetts vara okej för tjänstemän att beskriva familjer i nedsättande ordalag. Dessa kartläggningar har byggt upp och bekräftat negativa föreställningar. Kartläggningarna har spelat en stor roll för framväxten av fördomar och medverkat till rasism och diskriminering.

Staten har villkorat hjälp med krav på sterilisering. Man har uppmanat kommuner att tvångsomhänderta romska barn för placering på barnhem eller i fosterfamilj. Romerna har förvägrats att ta del av välfärdssystemet och förvägrats de rättigheter som andra invånare hade.

Jag kommer att dra över min talartid lite, vilket jag ber om ursäkt för. Regeringen fattade ju sitt beslut i går.

Fru talman! Det finns med rätta en stor förtroendeklyfta mellan romer och majoritetssamhället. Polisens romregister, myndigheters agerande och kartläggningar har skapat en stark misstro mot samhället och myndigheter. Fördomarna emot romer och resande lever kvar och visar sig genom diskriminering, rasism och kränkningar dagligen.

Det saknas samlade kulturella institutioner för denna grupp. Vi vet att antiziganismen är utbredd i hela Europa. Ett arbete för romsk inkludering behövs, och det behöver bedrivas i hela EU.

År 2012 beslutade regeringen om en strategi för romsk inkludering. Utredningen om uppföljning av minoritetspolitiken konstaterade att det behövs mer resurser om man på allvar vill att strategin för romsk inkludering ska förverkligas. I 2017 års uppföljning av strategin framgick att knappt 20 kommuner arbetade med strategin. I stället för att vara ett långsiktigt arbete med kontinuitet bedrevs det i projektform och kortsiktigt.

Trots regeringens tidigare insatser fortgår rasismen och diskrimineringen mot romer och resande. Det är tydligt att det krävs mer resurser om man på allvar vill att strategin för romsk inkludering ska förverkligas. Vänsterpartiet anser, precis som Kommissionen mot antiziganism, att det bör inrättas ett nationellt center för romska frågor. Det skulle kunna initiera, främja och stödja romers egenmakt och inflytande och bidra till en fortsatt utveckling av det romska civilsamhället.

Vi anser att det inte räcker med den vitbok som finns om de övergrepp och kränkningar som skett mot romer. Den bör kompletteras med en sanningskommission som kan ge romer och resande upprättelse och förhoppningsvis återställa förtroendet för myndigheterna. En sanningskommission löser inte allt, men skulle kunna låta sammanställa och beskriva de övergrepp och oförrätter som skett och låta dem som drabbats berättat sin historia. Den skulle också kunna ligga till grund för en offentlig ursäkt och föreslå åtgärder för att synliggöra romers och resandes historia i Sverige. Vi har även förslag på att dokumentera fler boplatser, så att romers och resandes historia lyfts fram och synliggörs inom det svenska kulturarvet som en viktig del av vår historia.

Fru talman! I dag pågår redan processer med sannings- och försoningskommissioner när det gäller samer och tornedalingar. De löser inte allt, men om de görs rätt kan de vara en inledning till en försoningsprocess. Detta gäller givetvis endast om det ges goda förutsättningar för att bedriva processen.

Fru talman! Avslutningsvis hade jag tänkt lyfta fram älvdalskan, som föregående talare tog upp. Men jag skippar det, eftersom jag har dragit över lite grann. Vi instämmer i det som Malin Björk sa. Jag var faktiskt också på den frågestunden. Det var en ögon- och öronöppnare.

Minoriteters och urfolks rättigheter är väldigt viktiga för oss i Vänsterpartiet. Deras historia är också vår historia. Vi alla måste kunna leva tillsammans med

respekt för varandras upplevelser och kulturer. Därför är dessa frågor så angelägna för oss att driva i riksdagen.

(Applåder)

Anf. 102 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 12 under punkt 6, som handlar om älvdalskan. Jag återkommer till den.

I det här betänkandet finns det mycket man skulle kunna ta upp, som de motioner vi har och KU:s ställningstagande. Det är fem minoritetsspråk som de här minoriteterna berörs av. Jag skulle vilja lyfta fram antisemitismen och antiziganismen och de texter där KU är enigt. Det här är föga kontroversiellt, men det kan vara en bra grund. Detta står vi bakom.

Våren 2018 behandlade KU motionsyrkanden om arbetet mot antisemitism. I sitt ställningstagande framhöll utskottet att det är av stor vikt att fortsätta insatser görs för att sprida kunskaper om antisemitism och de särskilda föreställningar som är antisemitismens näring samt om förföljelsen av judar genom historien och fram till våra dagar.

Vidare konstaterade KU att viktiga satsningar har gjorts för att öka säkerheten vid judiska synagogor och andra institutioner samt judiska evenemang och mötesplatser, och vi framhöll vikten av att dessa satsningar utvärderas och att säkerhetsläget kontinuerligt följs upp.

KU framhöll även att arbetet mot antisemitism och för judisk säkerhet behöver läggas upp i kontinuerlig dialog med det judiska civilsamhället och dess olika företrädare och att denna dialog behöver föras på ett sätt som fångar upp olika aspekter och tar hänsyn till att situationen vad gäller antisemitism och hotbilder varierar i olika delar av samhället.

I dagens ställningstagande framhåller KU att det är av stor vikt att fortsätta insatser görs för att sprida kunskap om antisemitism och de särskilda föreställningar som är antisemitismens näring samt om förföljelsen mot judar genom historien och fram till våra dagar.

Jag vill också lyfta fram antiziganismen och det vidriga i att särbehandla och diskriminera romer.

Konstitutionsutskottet framhöll våren 2018 i svar på motioner att åtgärder mot antiziganism och för romsk inkludering är av stor vikt, och vi noterade redogörelsen i budgetpropositionen för det pågående arbetet. Utskottet noterade vidare att regeringen avsåg att fortsätta arbetet med att tillgodose riksdagens tillkännagivande på detta område och även det pågående arbetet med att utreda hur ett nationellt center för romska frågor skulle kunna inrättas, vilket nu är på gång.

I dag framhäver utskottet i sitt ställningstagande att regeringen har beslutat att inrätta en kommitté i form av en sanningskommission, vilken bland annat ska kartlägga och granska den politik som förts gentemot romerna i ett historiskt perspektiv och lämna förslag till åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning.

Så till älvdalskan, som flera talare har tagit upp. Älvdalskan har behandlats som en dialekt, men den amerikanska språkorganisationen SIL International tog under 2016 ställning i frågan om den lingvistiska klassificeringen av älvdalskan. SIL International är en ideell organisation med närvaro i ett åttiotal länder som arbetar för en hållbar lingvistisk utveckling, framför allt genom forskning, översättning och utbildning. Organisationen beslutade den 27 maj 2016 att klassificera älvdalskan som ett distinkt språk snarare än som en dialekt av svenska. I beslutet hänvisades bland annat till antalet tillgängliga publikationer på älvdalska och antalet vetenskapliga studier av älvdalskan. Beslutet innebär att älvdalskan tilldelas en egen språkkod enligt den internationella standarden ISO 639.

Institutet för språk och folkminnen har regeringens uppdrag att på vetenskaplig grund öka, levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter, folkminnen, namn och andra immateriella kulturarv i Sverige. Myndigheten har under beredningen av ett tidigare motionsbetänkande lämnat en redogörelse för älvdalskans språkpolitiska status till utskottet.

I reservation 12 under punkt 6 framhåller Kristdemokraterna att ministerrådets språkliga expertkommitté i en rapport den 26 november 2020 efter besök i Älvdalen och möte med representanter för älvdalskan och för Älvdalens kommun konstaterar att det arbete som gjorts av organisationer som stöder älvdalskan och de pengar man fått av olika myndigheter i praktiken har gjort älvdalskan till en del av det svenska kulturarvet och ett erkänt språk.

Expertkommittén framhåller bland annat det faktum att det finns mycket av den språkliga litteratur som behövs för att skilja en dialekt från ett språk. Språket stöds också formellt och praktiskt av Älvdalens kommun.

Mot den bakgrunden drar expertkommittén slutsatsen att älvdalskan uppfyller kriterierna för ett minoritetsspråk och uppmanar Sveriges regering att inkludera rapportering av älvdalska i kommande periodiska rapporter om minoritetsspråken till ministerrådet enligt den europeiska stadgan för regionala språk och minoritetsspråk.

Mot bland annat den bakgrunden bör älvdalskan erkännas som minoritets- eller landsdelsspråk i Sverige enligt Europarådets fördrag, och regeringen bör redovisa vilka åtgärder som vidtas för att skydda språkets överlevnad.

Anf. 103 NINA LUNDSTRÖM (L):

Fru talman! Vem avgör ens identitet? Det måste alltid vara den enskilde själv som bestämmer sin tillhörighet. Minoritetspolitiken ska underlätta och skapa möjligheter för individer att själva avgöra.

Det är genom människors val som språk hålls levande och förs vidare till nästa generation, och det är människor själva som bevarar, förändrar och förnyar minoriteters kulturtraditioner.

Det handlar också om att kunna identifiera sig som både och, inte antingen eller. Det handlar inte om att

tvingas välja mellan att vara same eller svensk, sverigefinne eller svensk, rom eller svensk, jude eller svensk, tornedaling eller svensk. Det handlar om att kunna välja både och.

Samiska och finska har talats i Sverige lika länge som svenska språket. De romska och judiska grupperna har funnits här i hundratals år. Men fram till våra dagar har de nationella minoriteterna ofta osynliggjorts.

Minoritetspolitik bör handla om att stärka individens rätt att använda sitt språk och vara delaktig i sin kultur.

Samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar har utvecklat sin kultur på svensk mark sedan mycket lång tid tillbaka.

För att minoritetsspråken ska kunna föras vidare till nästa generation behövs tillgång till utbildning i minoritetsspråk. En viktig del av minoritetspolitiken är förvaltningsområdena som finns för samiska, finska och meänkieli. I dessa områden har den enskilde större rätt att få tillgång till språket genom förskola och äldreomsorg på sitt minoritetsspråk.

Fru talman! Liberala statsråd har i regeringsställning arbetat för att förvaltningsområdena ska finnas i stora delar av Sverige. Liberala statsråd har arbetat för att stärka nationella minoriteters rättigheter, och liberala statsråd tog initiativ till att ändra den lagstiftning som bland annat begränsade rätten till språkundervisning för barn som inte hade språket levande hemma.

Jag ska också ta upp den romska inkluderingen. Under ledning av statsrådet Erik Ullenhag togs initiativ år 2012 till en samlad strategi för romsk inkludering.

Romers utsatthet måste ständigt belysas, inte bara i Sverige utan även i Europa. Det gäller även i dessa tider och inte bara historiskt sett utan även här och nu.

Det är viktigt att fördomarna och förtrycket mot romer bekämpas med kraft. År 2014 presenterades en vitbok för att synliggöra de övergrepp som det allmänna utsatt romer för under hela 1900-talet, och det är viktigt att slutsatser tas till vara.

Fru talman! Det saknas förvaltningsområde för romani chib som minoritetsspråk. Den långsiktiga strategin för romsk inkludering har utbildning och social omsorg som två särskilt utpekade verksamhetsområden.

Därför menar Liberalerna att regeringen förutsättningslöst bör utreda vilka för- och nackdelar som finns med att införa ett förvaltningsområde för romani chib efter samma modell som finns för samiska, finska och meänkieli.

Det behövs insatser, även för att förvalta kulturen. Att förvalta kulturen ger möjligheter att förvalta språken. Jag har med stor glädje själv tagit del av exempelvis att julkalendern har gått att lyssna till också på de olika romska språken. Det har berikat oss alla och vår kultur.

Fru talman! Det spelar roll hur majoritetssamhället ser på minoriteters rättigheter. Det spelar roll hur enskilda individer agerar. Man slätar över och tonar ned

när reaktionen inte blev den förväntade och säger att det bara var ett skämt. För man får ju göra sig rolig över nationella minoriteter eller över en viss nationell minoritet där det finns historiska skämt om knivar och sprit. Man får ju skämta på andras bekostnad.

Vi bär alla ett ansvar för att inte sprida fördomar eller förminska andra. För att bekämpa fördomar behövs mer än politiska beslut och pamfletter. Det behövs att vi lever som vi lär. Det är viktigt att bekämpa antisemitism, antiziganism och fördomar mot alla minoriteter. Vi som enskilda individer bär ett ansvar för att inte sprida fördomar, även i vardagen.

Vi har tidigare hört om Raoul Wallenbergs stora gärning, men jag vill också lyfta fram Martin Luther King, som redan 1963 höll ett brandtal, I have a dream, om människors lika värde. Han hoppades att hans barn skulle bedömas utifrån sin inre karaktär. Det är ett viktigt budskap än i dag.

Fru talman! Minoritetspolitiken ska underlätta och skapa möjligheter för individer. Det handlar om människors lika värde. Människors lika värde är en fråga om frihet, för oss alla.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag för tids vinning bifall endast till reservation 4, men jag står bakom alla våra reservationer.

Anf. 104 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Det är inte direkt hemmaarena för mig att komma till en debatt som hör till konstitutionsutskottet och som handlar om minoritetsfrågor, men det finns faktiskt en koppling till mitt ursprung och mina hemtrakter som jag bedömer att det är viktigt att ni, mina kollegor i riksdagen, men även regeringen och de som lyssnar får kännedom om.

Jag kan börja med att berätta att när jag började i skolan kunde jag inte ett ord svenska, utan det var meänkieli som jag hade lärt mig hemma. Som tur var hade allt förändrats när jag började skolan. Det var bra lärarinnor, och det var inga problem. Jag har inga dåliga minnen från min skolgång, men jag kommer att återkomma till andra signaler som har getts.

Det pågår ett arbete i en kommitté i form av en samlings- och försoningskommission för granskning av kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset. Man ska utreda den assimileringspolitik som bedrevs av svenska staten under 1800-talet och början av 1900-talet, och man ska verka för att historiska erfarenheter synliggörs. Syftet är att bidra till att ge minoriteter kollektiv upprättelse, främja försoning och motverka att något liknande händer i framtiden.

Min far var född 1923, och när han började skolan i början av 1930-talet kunde han ingen svenska. Eleverna fick inte prata meänkieli eller finska, och det är lätt att förstå att de blev tysta. Det är inte konstigt att de som tillhörde hans generation och som kom från dessa familjer inte hade någon större chans att få läsa vidare. Om man inte får prata det språk man kan och om man får smaka piskan när man pratar det språket blir man en tyst elev. Det kan jag tala om för er.

Jag är orolig över de signaler jag får från människor som på olika sätt är inblandade i försoningsprocessen när det gäller tornedalingar och meänkielitalande. En av de mest grava signaler jag får lyder typ så här: Nu tänker staten återigen gräva ned sanningen tillsammans med oss gamlingar som ännu kommer ihåg och kan återge sanningen.

Det känns inte alls bra att höra detta om en kommission som verkligen är ute i elfte timmen för att kunna återge historien någorlunda. Vi behöver med alla till buds stående medel ge kommissionen de förutsättningar som krävs för att det ska bli försoning och upprättelse. Den behöver få tid och resurser för att göra detta ordentligt. Om den inte får det kommer historien att återupprepa hur man ser på oss som också är ett folkslag och en nationell minoritet som har århundraden av historia som behöver komma ut i ljuset. Om detta inte görs ordentligt och om resurser inte tillsätts kommer historiens dom över regeringen att bli hård.

Apropå historia och folkslag pågår nu även en utredning av hur en ny renskötsellag ska utformas. Detta arbete pågår i en kommitté som ska komma med förslag till en ny renskötsellag. Det som kan utläsas i direktivet är att de förslag som lämnas ska vara förenliga med Högsta domstolens slutsatser i Girjasdomen, och sedan står det några siffror. Förslagen ska också vara förenliga med Sveriges folkrättsliga förpliktelser.

Direktiven är omfattande och bra på många sätt. Men det som förbryllar mig och tusentals tornedalingar är varför man i både direktiven och kommittén utesluter ett folkslag som också har använt sig av markerna i hundratals år. Jag pratar givetvis om oss tornedalingar, kväner och lantalaiset. Vi är en nationell minoritet med eget språk och en egen historia som man försöker undvika till vilket pris som helst.

Vi har en riksorganisation som heter STR-T, vilket står för Svenska Tornedalingars Riksförbund – Torniolaaksolaiset. Jag kan detta minoritetsspråk. I en skrivelse från denna organisation till Näringsdepartementet framförs kritik mot hur man genom denna miss utelämnar en del av samhället som är en del av vardagen och gemenskapen, så som vi borde vara i dagens Sverige.

Jag kommer från en del av landet där människor har delat naturen med alla, oavsett om det har handlat om renskötare, fiskare, jägare eller bara fritidsfolk som njutit av naturen.

Jag får samtal, mejl och till och med handskrivna brev. Det är många reaktioner på farhågor som målas upp. Jag lovar er att det inte bara är några bittra jägare som misslyckades med jakten förra året som söker syndabockar, utan det är fler som är oroliga. Jag lovar att jag verkligen försöker dämpa detta. Det är inte så svart eller vitt, men reaktionerna kommer.

Jag har personligen högt förtroende för vårt urfolk som sköter renar, och jag är rent av stolt över att bo i ett land där vi har detta som ett kulturarv som vi verkligen ska värna om. Men jag förstår inte varför man är så rädd för att söka en bredare samsyn än det som beskrivs i direktivet. När det gäller jakt och fiske, som

allt egentligen handlar om, måste jag fråga er om det är något som förknippas med renskötsel.

När det gäller oss som bor och verkar i områden där dessa utmaningar är vardag lovar jag er att ingen är betjänt av konflikter, vilket ett beslut som inte faller i god jord hos merparten av lokalbefolkningen kan landa i.

Jag ska ta ännu ett exempel som stör mig lite. När man grävde en gruva i min hemkommun gjorde man en pipeline till älven, och där kom det fram fyndigheter som gjorde att man stoppade arbetet lite. I byn Aare-avaara i Tornedalen kom en fyndighet till ytan som man med metoder som är godkända och välkända i dag kunde se var 11 000 år gamla. Varför är ingen intresserad av den historien? Vilka var det som grillade i Aareavaara när allt annat låg under vatten?

En ny historieskrivning är svår och tung. Det blir inte lika lätt att berätta för Vuollerimborna att fyndigheten som var 6 000 år egentligen inte var så gammal.

Men historien är väl inte av ondo för någon? Att ingen törs rota i detta känns märkligt för mig som tornedaling som delar min uppväxt med alla andra som verkar där och har sin mark och sitt vatten tillsammans. (Applåder)

Anf. 105 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Mitt intresse för älvdalskan väcktes när jag på 1980-talet jobbade på Mora lasarett som sjuksköterska i långvården. Många av de gamla led av demenssjukdomar och som hade glömt svenskan. Tro mig, jag behövde tolk för att göra mig förstådd. Jag fick gå runt på avdelningen för att se om någon hade en pin med texten: Ig dalskar. Detta för att jag skulle kunna kommunicera med de gamla. Men så småningom lärde jag mig vissa fraser och kunde hantera situationen lite bättre.

Men det var inte bara de gamla och dementa som hade glömt svenskan som gjorde att jag kände mig som en främling och invandrare. Även i personalrummet pratade man Moramål, Orsamål och så vidare beroende på vilken by man kom från. Det påminde mig om hur jag upplevde situationen när jag några år senare arbetade i Tanzania innan jag lärde mig swahili.

Att dalska, det är att tala detta uråldriga mål. Det utgör en gren på det fornnordiska språkträdet. Det skilde sig från rikssvenskan redan på medeltiden, och enligt vissa forskare ännu tidigare. Det har större likheter med hur man talade på vikingatiden.

Detta handlar verkligen inte bara om dialekter. Det är lika stora skillnader mellan svenska och älvdalska som det är mellan svenska och isländska. Både grammatik och ordförråd skiljer sig åt markant, som flera talare har påpekat här.

Sedan jag och min familj bodde i Mora och Orsa på 1980-talet har försvenskningen enligt uppgift gått ganska långt. Den unga generationen i Mora- och Orsaområdet har tappat mycket av sina mål.

Men i Älvdalen har man målmedvetet strävat efter att bevara sitt språk. Många språkforskare med internationellt renommé har bidragit. Man har tagit fram

lexikon, grammatikor, skolböcker, sagoböcker och till och med ett Memoryspel. Jag har några exempel nere i bänken om någon är intresserad.

Det har skrivits och uppförts dramer och musikalerna. Det har spelats in sånger i olika genrer. Man har till och med dubbat Pelle Svanslös-filmen på älvdalska. Man utbildar också lärare för att kunna lära ut älvdalska. Mycket av detta har finansierats av medel från Allmänna arvsfonden.

Just nu pågår ett projekt i samarbete med MIT i Boston för att ta fram ett tangentbord där skrivtecknen för de språkljud som saknas i svenskan finns med, som tonande läspljud och nasala vokaler.

Ett annat projekt har kommit till på uppdrag av Punktskriftsnämnden för att ta fram punktskrift för älvdalska där dessa skrivtecken finns med översatta till punktskrift.

Älvdalska fick en egen ISO-kod 2016, vilket innebär att det betraktas som ett språk internationellt. Europarådets språkliga expertkommitté har konstaterat att alla kriterier är uppfyllda för att betrakta älvdalskan som ett landsdelsspråk. Det har kommissionen också stadfäst genom att uppmana Sveriges regering att beskriva språkets status i sina årliga rapporter om minoritetsspråk.

Fru talman! Låt inte älvdalskan gå samma öde till mötes som Mora- och Orsamålen som är på väg att dö ut. Älvdalskan är levande. Intresset hos unga att lära sig tala älvdalska är stort. Många barn är tvåspråkiga i dag och använder älvdalska som vardagsspråk. Det bekräftade ungdomar som jag träffade vid mitt besök i Rots skola för några veckor sedan. De är lika målmedvetna som islänningar och norrmän i att hitta inhemska ord i stället för lånord. Till exempel mobiltelefon kallas wavelslaverduos – ungefär dosan som man går och pratar i.

Älvdalingarna begär inte att deras språk jämfälls med de nationella minoritetsspråken. Men de behöver ett fortsatt stöd när anslaget från Allmänna arvsfonden upphör nästa år för att kunna översätta läromedel, ta fram publikationer på språket, samordna insatser och för att avsätta lärartid för undervisning för detta ändamål. Därför behöver älvdalskan erkännas som ett språk och inte bara som en dialekt.

I konstitutionsutskottets betänkande som vi nu debatterar beskrivs den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, den så kallade minoritetsspråkskonventionen på följande sätt: ”Enligt konventionen definieras landsdels- eller minoritetsspråk som ett språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat, av medborgare i den staten som utgör en grupp som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten – – och som är annorlunda än det eller de officiella språken i staten.”

Denna definition är klockren. Den stämmer till punkt och pricka in på älvdalska. Att avslå min och övrigas motioner vore en självmotsägelse. Därför yrkar jag bifall till reservation 12 under punkt 6.

Anf. 106 ALEXANDER OJANNE (S):

Fru talman! Svensk minoritetspolitik har tagit avgörande steg framåt, som flera talare före mig har varit inne på. Efter rikets delande 1809 definierades Sverige som ett etniskt homogent land, och de minoriteter som fanns skulle assimileras. Detta skedde på flera olika sätt: i normalskola för samerna och genom tvångsförsvenskning av tornedalingar, för att nämna några exempel.

Förtrycket av den romska gruppen lämnar än i dag sina spår i form av sämre folkhälsa och ett ekonomiskt utanförskap. Regeringen har därför genomfört ett flertal åtgärder mot antiziganism och för romsk inkludering.

Den judiska gruppen utsätts för antisemitiska angrepp. Regeringen jobbar för att främja utbildning för att förebygga antisemitism och andra former av rasism genom bland annat ökade resurser till Skolverket och till Vetenskapsrådet.

Fru talman! Införandet av de nationella minoriteternas särställning och upptagandet av dem i regeringsformen innebar ett avgörande genombrott. Undan för undan har ytterligare steg tagits. En vitbok om förtrycket av romerna var ett sådant. Beslutet om en konsultationsordning för det samiska folket var ytterligare ett sådant steg.

Enligt budgeten inrättas olika språkcentrum för minoriteter, och handlingsprogram för minoritetsspråk arbetas fram.

I det allt djupare säkerhetspolitiska samarbetet med Finland är det också till vår fördel att vi har en stor befolkning som behärskar finska och att svenska är ett officiellt språk i Finland. Låt oss ta till vara den resursen.

Med reformer av det slag som jag har nämnt stärks minoriteters rättigheter, men ytterligare steg kommer att behövas.

Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 19 Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 mars

CU33 Den nationella planen för omprövning av vattenkraft

1. utskottet

2. res. (S, V, L, MP)

Votering:

161 för utskottet

141 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD

För res.: 87 S, 22 V, 17 L, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 5 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU48 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU21 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar under sommaren 2022

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

278 för utskottet

25 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L, 14 MP

För res.: 1 S, 23 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

SfU14 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Biometriska uppgifter och biometriska data)

1. utskottet

2. res. 1 (S, C, V, MP)

Votering:

151 för utskottet

152 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 19 KD, 17 L

För res. 1: 87 S, 27 C, 23 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 3 (Gallringsfrist)

1. utskottet
2. res. 2 (S, C, V, MP)
Votering:
151 för utskottet
152 för res. 2
46 frånvarande
Kammaren biföll res. 2.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 60 M, 55 SD, 19 KD, 17 L
För res. 2: 87 S, 27 C, 23 V, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 4 (Möjlighet att spara biometriska uppgifter)

1. utskottet
2. res. 3 (M, KD, L)
3. res. 4 (SD)
Förberedande votering:
96 för res. 3
56 för res. 4
151 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Huvudvotering:
152 för utskottet
97 för res. 3
54 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 S, 27 C, 23 V, 14 MP, 1 -
För res. 3: 60 M, 1 SD, 19 KD, 17 L
Avstod: 54 SD
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 5 (Övrigt om anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem)

1. utskottet
2. res. 6 (KD)
Votering:
229 för utskottet
19 för res. 6
55 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 S, 60 M, 27 C, 23 V, 17 L, 14 MP, 1 -
För res. 6: 19 KD
Avstod: 55 SD
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

SfU16 Utlänningar i Sverige utan tillstånd

Punkt 1 (Åtgärder mot skuggsamhället)

1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)
Votering:
265 för utskottet

38 för res. 1
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L, 1 -
För res. 1: 1 S, 23 V, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP
Patrik Lundqvist (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Ekonomiskt stöd till utlänningar som vistas i Sverige utan tillstånd)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V, MP)
Votering:
178 för utskottet
125 för res. 2
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L
För res. 2: 87 S, 23 V, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 3 (Utlänningar i Sverige utan tillstånd)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)
Votering:
248 för utskottet
55 för res. 3
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 S, 60 M, 27 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 14 MP, 1 -
För res. 3: 55 SD
Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 2 MP

SoU27 Upphävande av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Information om vaccinering)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
Votering:
278 för utskottet
24 för res. 1
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 86 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L, 14 MP
För res. 1: 23 V, 1 -

Frånvarande: 14 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 3 (Konsekvenser av pandemilagarna)

1. utskottet

2. res. 2 (KD)

Votering:

284 för utskottet

19 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 23 V, 17 L,
14 MP, 1 -

För res. 2: 19 KD

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

SoU20 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU21 Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel

Punkt 1 (Genomförande av rekommendationer)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, KD, L)

Votering:

180 för utskottet

123 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 55 SD, 23 V, 14 MP, 1 -

För res. 1: 60 M, 27 C, 19 KD, 17 L

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 3 (Betalningsmodeller)

1. utskottet

2. res. 3 (C, V, KD, L)

Votering:

216 för utskottet

87 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 14 MP

För res. 3: 27 C, 23 V, 19 KD, 17 L, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 4 (Strategi och finansiering rörande läkemedel mot sällsynta sjukdomar och diagnoser)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

Votering:

216 för utskottet

87 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 27 C, 23 V, 19 KD,
17 L, 14 MP, 1 -

För res. 4: 87 S

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU36 Vårdfrågor

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

100 för res. 1

24 för res. 2

179 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Gunilla Carlsson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

178 för utskottet

101 för res. 1

24 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L

För res. 1: 87 S, 14 MP

Avstod: 23 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

KU32 Minoritetsfrågor

Punkt 1 (Arbetet mot antisemitism)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

243 för utskottet

60 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 55 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 17 L,
14 MP, 1 -

För res. 1: 60 M

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 2 (Romsk inkludering)

1. utskottet

2. res. 4 (L)

Votering:

203 för utskottet

17 för res. 4

83 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 55 SD, 27 C, 1 V, 19 KD, 14 MP

För res. 4: 17 L

Avstod: 60 M, 22 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 3 (Sanningskommissioner)

1. utskottet

2. res. 5 (V)

Votering:

279 för utskottet

24 för res. 5

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD,
17 L, 14 MP

För res. 5: 23 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 4 (Samers rättigheter)

1. utskottet

2. res. 6 (V)

Votering:

265 för utskottet

24 för res. 6

14 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 27 C, 19 KD, 17 L

För res. 6: 23 V, 1 -

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 6 (Älvdalskans ställning)

1. utskottet

2. res. 12 (KD)

Votering:

233 för utskottet

19 för res. 12

51 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 17 L, 14 MP

För res. 12: 19 KD

Avstod: 27 C, 23 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 7 (Information om nationella minoriteter och minoritetsspråk)

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Votering:

199 för utskottet

27 för res. 14

77 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 55 SD, 23 V, 19 KD, 14 MP, 1 -

För res. 14: 27 C

Avstod: 60 M, 17 L

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Punkt 8 (Kommuners och regioners minoritetspolitik)

1. utskottet

2. res. 17 (SD)

Votering:

144 för utskottet

55 för res. 17

104 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 23 V, 19 KD, 14 MP, 1 -

För res. 17: 55 SD

Avstod: 60 M, 27 C, 17 L

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 4 C, 4 V, 3 KD,
3 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 21 Sänkt energiskatt på bensin och diesel

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU19

Sänkt energiskatt på bensin och diesel (prop.

2021/22:84)

föredrogs.

Anf. 107 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen.

Vi befinner oss i två akuta kriser just nu. Först och främst gäller det naturligtvis krisen och kriget i Ukraina. Det är en humanitär katastrof och ett olagligt anfallskrig regisserat av Putin. Den andra krisen är det akuta klimatnödläget. Vi har temperaturer på över 40 grader över det normala i Antarktis och 30 grader över det normala i Arktis. Översvämningar och stormar kommer som en följd av klimatnödläget. En färsk IPCC-rapport understryker allvaret i situationen.

Det finns en gemensam nämnare för dessa båda kriser. Den heter energianvändning. Vilket bränsle vi fyller svenska bilar med, vad som kommer ur svenska skorstenar och vad vi värmer våra hus med spelar roll dels för möjligheterna att nå våra klimatmål och Parisavtalet, dels för möjligheterna att sätta stopp för Putins krigsmaskineri.

Den första delen känner vi här inne till väl. Låt oss därför titta lite på den andra. Just nu importerar EU

rysk energi till ett värde av 600 miljoner euro om dagen. Kol, gas, olja och uran från Ryssland göder Putins krigskassa. Över hälften av de ryska exportintäkterna kommer från energi, och EU är den största marknaden för Ryssland.

Vad har då detta med Sverige att göra, kan man fråga sig. Jag ska berätta vad det har med oss att göra. Först och främst är Sverige beroende av ryskt uran. Ungefär hälften av det anrikade uran som importerades till Sverige förra året kom från Ryssland. Vilket kanske är ännu viktigare är dock att 10 procent av den råolja som importerades till Sverige kom förra året direkt från Ryssland.

Mer än hälften av all bensin och diesel raffinerats utomlands. För dessa drivmedel finns i dag inga metoder för att granska ursprunget eftersom oljelobbyn har lyckats sätta stopp för sådana åtgärder. Men det betyder att drygt hälften – 61 procent – i EU har sitt ursprung utanför EU. Våldigt mycket av det kommer från Ryssland.

Utöver att konsumtionen av fossila drivmedel och råolja från Ryssland göder Putins krigskassa betyder det också att när vi konsumerar råolja och fossila drivmedel från andra länder bidrar vi med att hålla priset uppe och möjliggör för Putin att skicka sin energi någon annanstans om vi väljer att strypa den till Sverige.

Sist men inte minst är Sverige och svensk industri fortfarande väldigt beroende av rysk gas.

Denna situation står vi mitt i. Vi har ett djupt fossilberoende som dels göder den ryska krigsmaskinen, dels eldar på det galopperande klimatnödläget.

Miljöpartiet står ensamt på den sida som vill ta oss ur detta beroende. Miljöpartiet är det enda parti som gör slag i saken för att lyfta oss ur beroendet av fossila bränslen. Det beslut vi står inför nu talar sitt tydliga språk i fråga om detta.

Lyssnar man på de andra partierna i kammaren kan man lätt få för sig att det inte finns några alternativ, att den enda lösningen vi har är att subventionera och fortsätta underblåsa beroendet av fossil energi. Men det finns alternativ. Det finns alternativa metoder för att stötta hushåll, lantbruk och företag i vårt land.

Miljöpartiet har de senaste veckorna presenterat paket efter paket som handlar om att stötta dessa grupper utan att elda mer fossilt i Sverige. Det behövs. Bördan av det pågående kriget, inflation och dyrare priser är något som vi kommer att behöva bära gemensamt. Då krävs det att vi solidariskt delar på bördan.

Låt mig ge några exempel på vad Miljöpartiet i stället tycker att man ska göra:

- halvera matmomsen
- sänk skatten kraftigt i glesbygd, motsvarande 4 000 kronor mer i plånboken för vanligt folk
- ge ett engångsbidrag på 2 000 kronor i glesbygd
- höj försörjningsstödet
- stöd kollektivtrafiken
- höj studiebidraget

- ge 1 000 kronor i extra stöd till garantipensionärer
- inför en särskild glesbygdsbonus till dem som väljer att skrota sin fossilbil och i stället köper en elbil. Vi vill ha en särskild bonus på 90 000 kronor för det.

Jag skulle kunna rabbla upp mycket mer.

Poängen är att det finns alternativ och sätt att stödja dem som verkligen behöver stöd i denna svåra stund. Men låt oss inte göra det på ett sätt som göder Putins krigskassa eller som späder på det galopperande klimatnödläget som vi just nu befinner oss i. Stöd hushållen, inte Putin!

(Applåder)

Anf. 108 HANNAH BERGSTEDT (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget.

Dagens debatt är en konsekvens av att regeringens budget i december föll. En av de få justeringar som gjordes var en skattesänkning på drivmedel, som regeringen nu lägger fram på riksdagens bord.

Den här mandatperioden har minst sagt varit av det stökigaste slaget, i alla fall sedan jag tillträdde i riksdagen. Det är en högermajoritet i den här kammaren. Men den borgerliga sidan har inte lyckats hitta ett stöd för att bilda regering, som är en konsekvens av att ett av partierna inte kan svälja ett samarbete med Sverige-demokraterna.

Det har gett oss en tid som ställt krav på den regering som har tagit ansvar för att styra landet, att förhandla och hitta lösningar på olika sätt för att kunna leda Sverige genom en orolig tid. Lägg till det två år av pandemi som drabbat världen och Sverige hårt! Det har krävts omfattande insatser för att klara av att hålla landet på fötter, att fortsätta framåt i form av omsorg om både arbeten och hushållens ekonomi.

Jag tror att jag talar för fler än mig själv när jag säger att längtan efter ett normalläge har varit stor, att lättningen när den där tredje sprutan var tagen och vi äntligen kunde öppna upp samhället var stor. Att vi nu står inför ytterligare en kris med krig till följd av Putins avskyvärda övergrepp på ett fritt, demokratiskt land har ställt ytterligare krav på den numera socialdemokratiskt ledda regeringen och på riksdagen, som med största sannolikhet inte har fattat det sista svåra beslutet.

Sedan processen av dagens beslut började har mycket vatten flutit under broarna. Besluten i riksdagen tar i regel en hel del tid utifrån både arbetsböda och demokratisk synpunkt.

Den skattesänkning vi i dag debatterar känns helt plötsligt inte riktigt aktuell på grund av den prisutveckling som vi sett på drivmedel den senaste tiden. Och regeringen har redan lagt fram ett förslag på ytterligare skattelättnader ned till EU:s miniminivå.

Jag bor i ett län med stora avstånd. I Pajala, en av kommunerna där, kör hemtjänsten två varv runt jorden årligen. En närstående till mig har dagligen tolv mil att köra till jobbet, och det anses inte särskilt långt. I mitt

hemlän transporterats malmen och skogen långa sträckor. Och människorna som arbetar med det här behöver många gånger tillgång till fordon, och kollektivtrafik är inte ett val som särskilt många kan göra. Drivmedelspriser är därför ett ständigt aktuellt ämne.

Med anledning av utvecklingen av kostnader för drivmedel på världsmarknaden har regeringen, utöver det vi debatterat i dag, föreslagit att sänka skatten till det som i dag är EU:s lägsta nivå samt att ge ett stöd till hushållen med 1 000 kronor eller 1 500 kronor i glesbygd per ägd bil. Många har påpekat att det inte är särskilt träffsäkert. Men konstruktionen är sådan för att stödet helt enkelt ska nå ut till hushållen nu när behovet finns. På längre sikt genomförs ett förslag om ett rese-avdrag.

Det där snacket om att vi ska ge bidrag för att klara av skatter är ju givetvis bara ett sätt att dölja att de egna förslagen kanske riskerar att utebli helt eller dröja ganska ordentligt. Men om förutsättningarna och verkligheten förändras, det vill säga om EU-kommissionen skulle få gehör för ett förändrat regelverk och få med 27 medlemsländer, får vi väl ta utgångspunkt i det, för det finns möjlighet att söka ett undantag. Men då ska vi vara medvetna om att kommissionen har tre månader på sig att hantera förslaget. Man ska ha med sig 27 medlemsländer för att det ska vara genomförbart, och efter det ska vi börja lagstifta.

Kommissionen har redan fyra gånger tidigare lyft fram ett förslag till revidering av regelverket, och varje gång har förslaget stupat på kravet på 27 länders enighet. De 5 kronorna vid pumpen hänger på detta, som vi har hört tidigare. Det tycker jag att man behöver vara uppriktig med mot väljarna och medborgarna. Det är nämligen så att det som regeringen föreslår är genomförbart utifrån hur verkligheten ser ut i dag.

Att vi behöver ställa om till fossiloberoende torde stå var och en klart. Klimatförändringarna kommer ju inte att vänta. I dag rapporterades om de högsta temperaturerna uppe i Kiruna sedan mätningarna började. Min barndoms vår vinter är inte längre densamma, och klimatförändringarna har redan fått långtgående konsekvenser för djurlivet i mitt hemlän.

Den som eventuellt fortfarande känner sig som en klimatskeptiker kan ta perspektivet säkerhetspolitik i stället. Just nu borde det vara uppenbart att vi inte längre kan fortsätta att vara beroende av länder som inte respekterar demokrati och mänskliga rättigheter. Att bryta det fossila beroendet har också blivit en säkerhets- och demokratisk fråga. Vi behöver bryta det fossila beroendet, och har vi goda förutsättningar att göra det om vi hjälps åt.

Är vi överens om att omställning krävs behöver vi gemensamt bära ansvar för den omställning som sker. Och det kommer att kosta, men det kan också ge nya förutsättningar om vi inte räds förändring.

Den basindustri som Reinfeldt pratade om som basically gone leder i dag den gröna omställningen i stålindustrin i Sverige, i Norrbotten. Via fackföreningsrörelsen har vi lärt oss att det största hotet mot jobben inte är förändringarna i omvärlden utan tvärtom att inte

förändras med dem. Kostnaderna för och konsekvenserna av förändringarna måste också bäras gemensamt för att människor ska våga lita på att de inte lämnas ensamma att bära kostnaderna, utan att de ska klara sig genom omställningstiden tillsammans. Det har vi gjort tidigare, och det kan vi göra nu. I Sverige finns förutsättningar att öka den inhemska produktionen av bättre drivmedel. I min hemstad Piteå tillverkar vi en del av dem.

Vi bor i ett transportberoende län. Men vi bor också i ett län som många gånger tvingats att ställa om, och det har vi gjort gemensamt. Därför menar jag att våra bästa förutsättningar att klara av att möta framtiden är en regering som menar att vi både ska dela på ansvaret och våga satsa på framtiden.

Ett nytt reseavdrag läggs därför fram med resurser avsatta för att fortsättningsvis ställa om fordonsparken och ekonomisk lindring för hushållen för att gemensamt ta oss an framtiden. Och det är förslag som är genomförbara nu, inte kanske.

(Applåder)

Anf. 109 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! De flesta eller alla politiska frågor förbleknar givetvis i ljuset av det fruktansvärda som pågår i Ukraina och Rysslands helt vansinniga krigsföring och krig mot västvärldens Ukraina och det ukrainska folket. Icke desto mindre ska givetvis också de andra frågorna behandlas och få en korrekt prövning här i Sveriges riksdag.

Jag håller med Lorentz Tovatt när han konstaterar att det finns flera kriser här i världen. Kriget i Ukraina är en av dem. De problem som finns på miljöområdet är en annan. Möjligtvis glömmer Miljöpartiet bort – det vet svenska hushåll väldigt väl om – att de problem som finns inte bara är de i den stora världen, utan det är också de problem som människor upplever i sin vardag. Bränslepriserna, priset för att arbeta, priset för att vara beroende av bilen, priset för att hämta på träningen eller hälsa på mamma på äldreboendet har skjuttit i höjden på ett sådant sätt att det för många människor inte lönar sig att arbeta över huvud taget.

Fru talman! Vi har kunnat läsa i tidningar, höra på radio, se på tv och på andra sätt ta del av information om personer som har slutat arbeta, helt enkelt därför att det inte längre lönar sig när det är så dyrt att åka till jobbet. Vi har hört om föräldrar som inte längre har råd att skjutsa sina barn till olika fritidsaktiviteter. Vi har hört om företag som lever under ett ständigt konkurs-hot för att likviditeten är så dålig när drivmedelskostnaderna är så höga.

Vi har hört om människor som bor framför allt på landsbygd som inte bara drabbas av att det blir dyrt att åka bil utan som också drabbas av allt högre livsmedelspriser. När det blir dyrt att transportera råvaror och matvaror märks det också när man ska betala i kassan i butiken.

Fru talman! Det är ingen överraskning att det har blivit så här. Nu befinner vi oss i en kris baserad på att vi har ett krig i vår närhet. Det har negativa

konsekvenser för Sverige. Men många av de problemen har vi skapat helt själva.

Det är alltid viktigt när man fattar politiska beslut och för ett politiskt samtal att man ser sin egen del i de problem som finns. Sverige har skapat många av de problemen själva. Vi har varnat för det under en längre tid.

Vi har haft en utveckling där man har beskattat bränsle allt hårdare. Vi har fått nya regleringar om att vi ska ha världens högsta inblandning i våra bränslen, vilket gör dem mycket dyrare.

Det har tillkommit en rad olika skatter på hushåll som är beroende av bilen. Det gäller till exempel ett mycket illa utformat bonus malus-system som år för år har blivit sämre och ännu dyrare.

Det har helt enkelt lagts börda på börda på bilen. Det hade inte varit ett omfattande problem om det hade varit ett lätt val eller fullt ut möjligt att ställa om och ta ett annat transportslag eller skaffa en elbil.

Men för väldigt många hushåll är verkligheten den att en ny elbil har man inte råd med. Om man ens hade någon elbil finns det ingen möjlighet att ladda den någonstans, så det är inget alternativ.

Det som är det riktigt stora problemet för Miljöpartiet är att elbilar går på el. Det vill man inte heller tillverka någon. Den kommer inte bara av sig självt, utan el kommer av att vi producerar el med kärnkraft och vattenkraft.

Vi har haft en inriktning i svensk politik på att ta bort så mycket elproduktion som möjligt. Finansminister Mikael Damberg har till exempel tidigare uttryckt det som en seger för demokratin när vi har stängt ned kärnkraftverk i Sverige.

Med den typen av politisk riktning har vi heller inte underlättat för de hushåll eller företag som skulle vilja ställa om. Faktum är att vi i dag inte har möjlighet till omställning till el. Det beror helt enkelt på att det många gånger, under stora tider på dygnet och flera gånger per år saknas el.

Det spelar ingen roll ifall det finns jättemycket el om en månad eller att det fanns jättemycket el för två månader sedan. Det är en sak som behövs här och nu, alltid, ständigt och jämt.

Det går inte att ställa om en hel fordonsflotta om man inte först kan säkra denna permanenta och stabila tillgång på el årets alla dagar och dygnets alla timmar. Därtill behöver man bygga ut laddinfrastrukturen, vilket vi föreslår.

Fru talman! Det är inte heller möjligt för en familj att bara resa kollektivt. Det finns inte kollektivtrafik överallt.

Helt ärligt: Jag är från början från Kalmar och kalmarit men bor sedan länge i Solna här i Stockholmsområdet. Absolut: Om man inte har barn, inte har husdjur, inte har fritidsaktiviteter och inte behöver storhandla går givetvis livet här att leva med tunnelbana, pendeltåg och så vidare.

Men för de flesta familjer ser det annorlunda ut. Det finns ingen busstur från hemmet till förskolan, till skolan och till arbetsplatsen, tillbaka för att hämta det

sjuka barnet och lämna hos mormor och tillbaka till arbetet.

Det gäller för den delen också vidare för ett vårdcentralsbesök, att hälsa på mamma på äldreboendet och för att åka till hockeyträningen och hem. Livet funkar inte så. Det går inte att substituera bort bilen för familjer som vill leva ett liv som någorlunda fungerar.

Fru talman! Vi har därför gång på gång hela tiden varnat för den här utvecklingen med ständigt högre skatter på drivmedel. Vi är nu givetvis glada att vi här tar ett steg i rätt riktning. Vi är glada att vi har fått en bred uppslutning för vårt förslag om att sänka skatterna på drivmedel.

Fru talman! Sedan är det den långsiktiga inriktningen som vi diskuterar här i dag med att vi ska få ned beskattningen på bränslen. Det kommer att betyda saker för företag, hushåll, familjer och Sverige på sikt.

Det kommer att bli lite billigare att använda bilen. Det kommer att vara lite mindre dyrt att bo i glesbygden. Vi kommer att få lite mindre prispress uppåt i våra matvarubutiker. Vi kommer att få ett lite mer konkurrenskraftigt näringsliv, få det lite bättre för exporten och så vidare. Det är många små förbättringar.

Sedan pågår det samtidigt en stor diskussion om hur vi ska hantera den nuvarande krisen. Där har Moderaterna – inte regeringen, som påtalades här förut – tillsammans med andra drivit på för och också fått igenom att vi nu ska få rejäla lättnader på plats för de hushåll som är beroende av bilen. Det gäller också de företag som är beroende av drivmedel för att på att konkurrenskraftigt sätt kunna skapa välbstånd i Sverige.

Fru talman! Jag har tidigare jobbat på Finansdepartementet med bland annat skattefrågor åt tidigare regeringar. Jag har väldigt svårt för retoriken där man vill ge sken av att vi inte kan sänka kostnaderna på drivmedel i Sverige.

Jag kan lova alla er som lyssnar på den här debatten, hur många det nu är: Det finns ingen EU-reglering som säger att Sverige ska ha Europas dyraste drivmedel. Den finns alltså inte. Det existerar inte någon sådan reglering i EU.

Det finns inga EU-regler om det. Det finns inga EU-krav på det. Det finns ingenting. Den frågan äger vi helt själva. Vi har själva försatt oss i en situation där vi redan innan krisen hade Europas högsta pris på till exempel diesel. Vi har själva försatt oss i den här situationen med det höga bensinpriset.

Det går inte att skylla på någon annan. Det finns inte någon sådan EU-regel. Det inser alla med en gång som funderar på det. De andra länderna med mycket lägre pris är också med i EU.

Fru talman! Jag tror inte att det är klokt och ansvarsfullt i ett läge där vi mer än någonsin behöver varandra i EU, Europa och Västvärlden när vi har en sådan aggressiv granne i öst att tala ned institutionerna och skylla ifrån sig på dem. Att vi har de högsta priserna i världen är det bara Socialdemokraterna som är ansvariga för.

Anf. 110 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Det är ganska mycket som jag egentligen skulle vilja replikera på i Niklas Wykmans anförande. Det var ett virrvarr av halvlögner, påhitt och en massa dumheter rent ut sagt om jag ska vara ärlig.

Jag kan bara ta den saken att han inte verkar förstå att hans eget förslag till bonus malus är mycket dyrare än regeringens. Regeringens går back på grund av att man inte har lyssnat på Miljöpartiet när vi har sagt att man borde skärpa både bonus och malus. Därför går det back.

Moderaterna säger nej till alla skärpningar av bonus malus. Det gör att systemet skulle gå många miljarder kronor back. Det är något som de som inte har mycket pengar i plånboken tvingas bekosta för att Niklas Wykmans kompisar i Djursholm ska kunna köpa en törstig suv.

Men detta var inte huvudskälet till att jag tog replik. Det jag tänkte säga någonting om är egentligen klimatmålet. Niklas Wykman representerar ett parti som har signat upp för ett klimatmål till 2030.

Naturvårdsverket gör återkommande granskningar av den förda politiken. Det är väldigt tydligt i frågan om bränslepriserna samt reduktionsplikten. De två styrmedlen är helt centrala för att vi över huvud taget ska vara i närheten av att nå 2030-målet.

Moderaternas besked betyder i praktiken att man ger upp klimatmålet. Jag tänkte egentligen fråga Niklas Wykman om han vill säga det rakt ut. Det är vad det betyder i praktiken. Men jag undrar om han vill säga rakt ut att Moderaternas besked numera är att man har gett upp det svenska klimatpolitiska ramverket och de klimatmål som vi har antagit i Sveriges riksdag.

Anf. 111 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är precis tvärtom. Det är därför som Moderaterna har föreslagit den mest omfattande klimatpolitiska budget som Sverige någonsin har haft. Att man väljer att inte göra förslagen precis så dumma som Lorentz Tovatt och Miljöpartiet vill ha dem betyder inte att man inte vill ha effektiva åtgärder.

Vi föreslår till exempel tio gånger så stor satsning på koldioxidlagring gentemot vad regeringen gör. Det är den tekniska framkanten för att få bort koldioxid från atmosfären. Den fungerar och går att bygga här och nu. Den kommer att kraftigt minska utsläppen utan att belasta hushåll, och särskilt hushåll i glesbygd.

I övrigt tycker jag att Miljöpartiet får oförtjänt mycket kritik. Miljöpartiet ska givetvis berömmas. Det har lyckats att få igenom sin politik. Det sa till väljarna att det skulle dra ned tillväxten i botten. Det sa att det skulle driva upp drivmedelskostnaderna högst i världen. Man skulle ställa in och bli av med flygen. Väldigt mycket av det har Miljöpartiet faktiskt lyckats med.

Det är bara det att när det väl hände visade det sig att inte ens de som röstade på Miljöpartiet ville ha det. Miljöpartiet lämnade då regeringen i något slags protest mot sig själva och söker nu förnyat förtroende för att komma in i regeringen igen, trots att man nyss valde

att självmant lämna den. Jag förstår att Lorentz Tovatt har väldigt svårt att förklara det där för människor.

Varför ska man rösta på ett sådant politiskt parti? Det är ett parti som fick igenom sin politik, men det var en politik som blev så belastande för hushållen att de inte ville ha den och inte ville kännas vid den. Sedan sa Miljöpartiet att man avgår, och därefter säger man: Men rösta på oss, för vi vill göra om precis samma sak fast några år senare, när det inte längre känns lika jobbigt!

Jag tror, Lorentz Tovatt, att du behöver förklara för väljarna varför ni gör på det sättet.

Anf. 112 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag kan berätta för Niklas Wykman varför vi lämnade regeringen. Det var för att hans eget parti lade fram en budget som skadar Sverige och som han tvingade regeringen att genomföra. Budgeten innebar bland annat kraftigt sänkta priser på utsläpp – något som går emot klimatmålen. Detta var skälet till att vi lämnade regeringen; det var egentligen inte något annat.

Okej, klimatmålen ska gälla, enligt Niklas Wykman. Det är en helt revolutionerande uppfinning som han presenterar här i talarstolen, nämligen koldioxidinfångning och lagring på bilarna. Det verkar vara helt otroligt! Om det stämmer är jag i chock över vilken teknisk landvinning Niklas Wykman sitter inne med.

Det klimatmål vi har till 2030 rör just transporter. Det rör inte kraftvärmen, och det rör inte industrin, utan det rör transporternas utsläpp till 2030. Mig veterligen finns det inte – om inte Niklas har kommit på någon själv – någon teknik för att fånga in koldioxid från bilarnas avgasrör. Det är med andra ord andra saker som krävs för att vi ska nå detta klimatmål, så Niklas blir fortfarande svaret skyldig när det gäller hur man ska göra det.

Det var en annan sak som jag ville lyfta och som förvånade mig med Niklas Wykmans anförande. Det var att han vågade nämna elproduktionen. Det finns nämligen ett parti i Sveriges riksdag som är expert, kanske Sverigemästare, på att säga nej till ny elproduktion. Det partiet heter Moderaterna.

71 terawattimmar – betydligt mer än den befintliga kärnkraften i Sverige – ny vindkraft har Moderaterna sagt nej till bara under det senaste året. Det här är projekt som skulle kunna byggas i södra Sverige och som skulle bidra till att lösa effektproblematik och till att sänka kostnaden för vanligt folk. Det säger Moderaterna nej till. Låna ut din röst till Kristersson om du vill ha högre elpriser!

Anf. 113 NIKLAS WYKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag tror att alla som lyssnar på detta känner att Moderaterna och Miljöpartiet är varandras motpoler i den här debatten och diskussionen. Det budskapet vill jag gärna understryka och förtydliga för svenska folket, för så är det verkligen. Om man är trött på olika typer av miljöpartistisk galenskap är det tryggt att rösta på Moderaterna.

På det lite mer lättsamma temat tror jag att det var en miljöpartist eller kanske en vänsterpartist – jag kan inte komma ihåg det för ibland är det svårt att skilja dessa partier åt – som föreslog att vi skulle lösa energiförsörjningen genom att sätta en vindsnurra på varje bil och på så sätt få något slags evighetsmaskin. Det var någon fysiker som sedan upplyste om att det bröt mot naturens lagar.

Jag har aldrig föreslagit, Lorentz Tovatt, att vi ska ha en koldioxidinfångning vid varje avgasrör. Men det blir väldigt illustrativt för vad som egentligen är viktigt för Miljöpartiet. Det viktiga för dem är alltså inte att vi minskar koldioxiden i atmosfären.

Här har Moderaterna det mest ambitiösa förslaget någonsin i Sverige för att fånga in och minska koldioxiden i atmosfären. Lorentz Tovatt och Miljöpartiet underkänner det helt. De säger att det inte spelar någon roll, för det drabbar inte bilisterna. Det gör det inte dyrare för mamman som ska hämta barnen. Det gör det inte dyrare att åka till jobbet. Det gör det inte dyrare att hämta på hockeyträningen. Det gör det inte dyrare att åka till äldreboendet eller vad man nu behöver bilen till. Och då spelar det ingen roll. Då är det som att det inte är viktigt.

Det viktiga för Lorentz Tovatt och Miljöpartiet är att man får ge sig på de familjer som är beroende av bilen, för de gillar inte det. Man ska bo i Stockholm, man ska åka tunnelbana och man ska odla mat på den egna balkongen. Man ska inte se till att det finns några mineral eller någonting annat att ha ekonomisk tillväxt med, utan man ska bo på Södermalm, ägna sig åt balkongodling och moralisera över allt och alla – alltid och i hela världen. Det är viktigt. Då är det miljöpolitik på riktigt.

Men när Moderaterna lägger fram ett förslag som radikalt skulle minska nivån på koldioxid i atmosfären räknas det inte, för det drabbar inte familjerna.

Anf. 114 ERIC WESTROTH (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till propositionen vi ska debattera här i dag.

Det är sålunda en sänkning av energiskatten på bensen och diesel som kommer att leda till att bränslepriset sänks med 50 öre per liter vid pump. Detta är ett resultat av den gemensamma budgetreservation som Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna lade fram och som vann riksdagens majoritet i höstas.

Visst kan 50 öre per liter låta lite futtigt nu, men det är ändå ett steg i rätt riktning. Man måste också hålla i minnet att vid tiden för förhandlingen om denna skattesänkning var dieselpriiset lite drygt 19 kronor per liter.

Fru talman! För att sätta saker i lite perspektiv måste vi titta på vilka förutsättningar vi har i vårt land. Sverige är EU:s tredje största land och samtidigt det näst mest glesbefolkade. Detta är en kombination som gör att väldigt många i Sverige är beroende av bilen för att få sitt livspussel att gå ihop. Det tror jag är ett odiskutabelt faktum.

Redan i höstas hade Sverige bland de högsta bränslepriserna i världen, och sedan den 1 januari 2021 har dieselpriiset i Sverige gått upp med cirka 70 procent. Anledningarna är flera: dels utökad reduktionsplikt, dels de årliga skattehöjningar som regeringen gör.

Fru talman! I tre år i rad har regeringen pausat den så kallade bnp-indexeringen av bränsleskatten – en överindexering av skatten som görs varje år. Denna paus säger man sig göra för att kompensera för den utökade reduktionsplikten. Men den automatiska skattehöjningen med KPI-indexering fortsätter man med.

År 2019, när regeringen gjorde detta första gången, kallades propositionen *Sänkt skatt på drivmedel*. Men det var ingen sänkt skatt på drivmedel, om man inte anser att automatiska skatteuppräknningar är någon form av naturlag. Resultatet blev i stället en något reducerad höjning av skatten.

Visst har även kriget i Ukraina de senaste veckorna pressat upp världsmarknadspriset på olja och bränsle, men det är samtidigt en effekt som påverkar hela världen. Däremot är svenska bränsleskatter – för att inte tala om reduktionsplikten – något som verkligen står ut i ett internationellt perspektiv.

Regeringen har lagt fram tafatta förslag om ytterligare sänkt skatt på bränsle med 1,30 per liter vid pump, men det räcker inte som det är nu. Man går även fram med 1 000 kronor till varje bilägare. Vad är nu det för förslag – ett bilbidrag som ska mildra skenande bränslekostnader och bränsleskatter! Att kompensera höga skatter med bidrag i stället för att sänka skatten är inget annat än dumt.

Sverige behöver en nystart. Post corona är det flera branscher som fortfarande lider av sviterna efter den pandemi som vi är på väg ur. Att då underlätta för transporter och kommunikationer, som inte bara är ett smörjmedel i samhället utan även helt nödvändigt för ett fungerande näringsliv, borde vara en självklarhet.

Så vad vill då Sverigedemokraterna? Förutom att ta bort de automatiska skattehöjningarna i form av KPI- och bnp-indexering vill vi sänka bränsleskatten permanent så att det blir 2 kronor billigare vid pump utöver den 50-öring vi beslutar om nu.

Nivån på den reduktionsplikt vi har i Sverige måste ned på en mer harmoniserad nivå. På diesel vill vi sänka den från 30,5 procent till 5 procent och på bensen från 7,8 till 2 procent.

Vi har absolut ingenting emot att vi successivt ersätter den fossila andelen drivmedel med mer miljövänliga bränslen. Men vi kan inte lägga oss så snett i nivåer jämfört med övriga länder. Dessutom är det ett faktum att vi i dag importerar hela 85 procent av de biodrivmedel som vi använder. Det är en import man absolut kan ha diskussioner om när det gäller huruvida den varken är hållbar eller miljövänlig.

Fru talman! Att vi på detta sätt försätter det svenska näringslivet i ett betydligt sämre läge än dess utländska konkurrenter är kontraproduktivt för Sverige som nation. Vi hör nu nödrop från branscher, exempelvis åkerinäringen, som fyller en mycket samhällsviktig funktion och ser till att transporter av varor för bland annat

industrier, dagligvaruhandel och sjukvård fungerar. Många av dessa företag riskerar nu att slås ut då de ofta är bundna i avtal där de har svårt att kompensera för de höga bränslepriserna.

Vi ser också hur lantbrukare överväger att lägga ned sin produktion då kostnaderna för drivmedel, gödsel, foder och andra insatsvaror stiger i snabbare takt än man kan kompensera med prisökningar. Detta riskerar leda till en minskad svensk produktion av livsmedel och en minskad självförsörjningsgrad.

Om så tillåts bli fallet strider det mot ambitionen att Sverige måste bli mer självförsörjande på bland annat livsmedel. De senaste två åren under pandemin har vi med diverse undantag kunnat upprätthålla ett nägorlunda fungerande varuflöde av livsmedel. Men i det fall vi skulle behöva uppleva andra tider av kris eller ofred är det inte säkert att vi kommer att kunna förlita oss på transporter av livsmedel från utlandet. Vi måste se till att få en högre andel självförsörjning även i fredstid.

Låt oss nu inte begå samma misstag som tidigare regeringar gjort med försvaret. Om vi låter de få lantbrukare vi har kvar duka under och låter de svenska åkrarna planteras och växa igen med skog kommer det att ta lång tid att återställa en fungerande svensk livsmedelsproduktion.

Den dagen då vi inte kan ställa mat på bordet eller inte kan äta oss mätta är bränslepriserna en världslig sak. Därför är drivmedelspriserna en ödesfråga, inte bara för industri och lantbruk utan även för landet Sverige.

Vi får inte heller glömma hushållens situation. Vi har kunnat läsa om hur människor säger upp sig från sina jobb för att det har slutat vara lönsamt att arbeta på grund av att det är så dyrt att ta bilen till jobbet. Är man dessutom tvingad att lägga alltmer av sin disponibla inkomst på att tanka bilen har man mindre pengar över för annan konsumtion, och det riskerar även att påverka den ekonomiska återhämtningen från coronan.

Fru talman! Slutligen anser vi även att en tillfällig sänkning av momsen på drivmedel bör införas. En sänkning av momsen från 25 procent till 6 procent skulle ge en effekt på ungefär 3,75 kronor per liter vid pump. Denna momssänkning skulle vara tillfällig och gälla under sex månader.

Faktum är att staten nu på grund av det höga världsmarknadspriset på olja kan kamma hem så mycket som 1 miljard kronor i månaden i höjda momsintäkter. Detta rimmar illa med de många företag och hushåll som har svårt att få vardagen att gå ihop på grund av de höga bränslepriserna.

Sverigedemokraternas föreslagna momssänkning tillsammans med minskad reduktionsplikt och sänkt bränsleskatt skulle ge en effekt på dieselpriiset med cirka 9,50 kronor per liter och på bensinpriset med cirka 6,50 kronor per liter.

Hur ska då detta finansieras, undrar naturligtvis vän av ordning. Man skulle också kunna fråga sig vad effekten blir om vi inte gör något. Som jag nämnt är det redan flera branscher och hushåll som går på knäna

och riskerar att duka under på grund av de höga bränslepriserna.

Nu ligger det även ett förslag i riksdagens finansutskott med målsättningen att få ned bränslepriset vid pump med totalt 5 kronor per liter för diesel och 4 kronor per liter för bensin. Sverigedemokraterna har ställt sig bakom detta som ett led mot mer rimliga bränslepriser i Sverige.

Jag yrkar ytterligare en gång bifall till propositionen. I övrigt hänvisar vi till vårt särskilda yttrande i betänkandet.

I detta anförande instämde David Lång (SD).

Anf. 115 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! Vi debatterar i dag en fråga som initierades för ett tag sedan. Det hemska kriget i Ukraina och dess påföljder har påverkat många faktorer, inte minst prisnivån på el och drivmedel, på ett drastiskt sätt, vilket föranlett oss i Centerpartiet att presentera flera initiativ för att mildra biverkningarna av de ökade kostnaderna.

För Centerpartiet är möjligheten att leva och verka i hela landet helt central. De höga drivmedelspriserna har inneburit en tuff situation för många, främst för dem som lever på lands- och glesbygd eller som livnär sig inom de gröna näringarna. Samtidigt befinner sig Sverige mitt i en kraftfull grön omställning i hela landet, som måste kunna fortsätta.

Centerpartiet vill sänka utsläppen från transportsektorn, samtidigt som vi behöver underlätta för människor som behöver bilen i sin vardag. Därför har Centerpartiet presenterat ett kraftfullt paket som totalt omfattar 7,4 miljarder kronor för att utsläppen ska minska, inte rörligheten.

Vi vill sänka skatten på biodrivmedel som blandas in i bensin eller diesel inom reduktionsplikten. Vi vill gynna inblandningen av förnybara drivmedel, som sänker utsläppen. Den sänker också kostnaden för drivmedel vid pump. Vi vill stoppa skattehöjningen på rena biodrivmedel, eftersom de annars i regel är dyrare än sina fossila motsvarigheter.

Vi vill reformera reseavdraget med ett ökat landsbygdsfokus. Människor på landsbygden är ofta beroende av bilen för att få ihop vardagen, och därför slår kostnadsökningarna extra hårt mot dem. Vi måste snabbare fasa ut de fossila bränslena, samtidigt som vi ser till att landsbygdsbor inte bär en orimlig del av kostnaden. Vi vill att den övre avståndsgränsen höjs från regeringens förslag på 8 mil till 15 mil och att ersättningen per kilometer ökar från utredningens förslag på 50 öre till 70 öre.

Vi vill öka biodrivmedelsproduktionen i Sverige för att sänka bränslepriset, samtidigt som vi förbättrar klimatet och skapar jobb på landsbygden. Genom mer produktion i Sverige gör vi oss också mindre beroende av import av fossila drivmedel. Centerpartiet vill snabba på utvecklingen så att Sverige blir nettoexportör av hållbara biodrivmedel. Därför föreslår vi en höjning av Industriklivet med 600 miljoner kronor årligen

under 2023–2026 för att öka biodrivmedelsproduktionen i landet.

Vi vill till slut fördubbla dieselnedsättningen, eftersom bränslekostnaden står för en betydande utgift för jordbruket. Återbetalningen är i dag 1,93 kronor per liter; vi föreslår att nedsättningen ökar till 4 kronor per liter. På längre sikt vill Centerpartiet hellre se en skatteväxling där nedsättningen av diesel växlas till ett lika stort jordbruksavdrag som baseras på jordbruksinkomsten.

Fru talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i budgetprocessen gav budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskade valde vi i de besluten att avstå. Praxis är sedan att de följdändringar som kommer av budgeten tillstyrks i riksdagen.

Anf. 116 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Bränslepriserna, ja.

Vänsterpartiet menar att fossila bränslen måste fasas ut och det snabbt. Takten i omställningen måste öka för klimatets skull. Dessutom är det helt orimligt att vi är sårbara och beroende av auktoritära stater som Ryssland.

Vänsterpartiet vill bland annat att järnvägen och laddinfrastrukturen byggs ut, att tåg ersätter inrikesflyg i betydligt större utsträckning än i dag, att kollektivtrafiken byggs ut och priserna sänks samt att utbyggnaden av elkablar till kontinenten och marknadsprissättningen av el på EU-marknaden ses över. I måndags presenterade vi också ett förslag om att bygga ut kollektivtrafiken i stad och på landsbygd och att taxorna halveras så att fler kommer att kunna välja ett mer hållbart färdssätt.

Med anledning av Rysslands aggressionskrig, som ofta nämns och debatteras här i kammaren, har människor dött, miljontals fått fly från sina hem och människor separerats från sina nära och kära. Sanktioner mot Ryssland har införts, kriget har fördömts och Ryssland står så gott som ensam med hela världen emot sig. Vi hoppas givetvis att Ukraina ska förbli en självständig demokratisk stat och att kriget ska ta slut så snart som möjligt. Sverige ska stå stabilt på Ukrainas sida.

Kriget har inneburit att många varor har blivit bristvaror men också att priser har stigit kraftigt, som på drivmedel. På väldigt kort tid har priserna stigit med flera kronor per liter, och såväl enskilda hushåll som företag har fått problem med att klara de kraftigt ökade kostnaderna.

Fru talman! Vet ledamöterna om att priset på diesel har gått upp med 69 procent sedan den 1 januari 2021? Då har jag inte räknat med topparna då priset snuddat vid 30 kronor litern. Det krävs inte raketforskning för att förstå konsekvenserna för de företag och enskilda som saknar verktyg att kompensera med – antingen högre intäkter eller att spara in på något annat. Jag kommer från den del av landet där avstånden är långa och omställningen går långsamt, och det är inte konstigt att jag får oändligt med reaktioner och samtal om hur människor drabbas.

Jag ska delge er ett exempel som en medborgare gav mig. Hen har i dag en kostnad på 6 000 kronor för bränsle bara för att pendla till jobbet. Hen hade räknat med att det med ett lån för att bekosta byte till en elbil, som skulle passa för de dåliga vägar som det handlar om i detta fall, faktiskt skulle bli lite billigare. Men hör och häpna – bilen kan inte levereras förrän om ett år. Den finns inte på hyllan. Då hjälper det inte med bra argument om att ställa om och om kostnaderna i dag. Att det bara finns *en* publik laddstation i hela kommunen gör inte valet lättare för den här personen.

Vänsterpartiet är ett parti som ser människors problem i vardagen och gör något åt dem. Vänsterpartiet menar att staten bör träda in och skydda hushåll och företag från den oljeprischock som nu drabbar Sverige. Vi vill att det ska vara möjligt att leva i hela landet, även där det inte finns kollektivtrafik så som vi skulle önska. Vi vill dämpa prischocken genom tillfälliga sänkningar av drivmedelsskatter och genom en minskning av reduktionsplikten.

Mot bakgrund av detta har vi valt att dra tillbaka vår motion med anledning av regeringens proposition *Sänkt energiskatt på bensin och diesel* och stöder nu regeringens förslag. Men vi vill att nedsättningen endast blir tillfällig då det fossila behovet inte kan få fortsätta.

Vad gäller skatter och avgifter på bränslen måste det till ett system som inte skiljer sig för mycket från våra grannländers och övriga EU-länders. Annars riskerar vi att konkurrensen blir osund och att vi förlorar både livsmedelsförsörjning och åkerier, för att nämna bara två exempel.

Till sist, fru talman, måste vi få till en klimatomställning, och det snabbt. Var och en av oss kan bidra till detta även om ingen av oss kan lösa det ensam. Det behövs systemförändringar och politiskt avgörande beslut om en ordnad klimatomställning. För att vi ska lyckas med detta måste vi ha folkets stöd. Låt oss se till att vi får det.

Anf. 117 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag vill inte gärna begära replik på Birger Lahti, för jag vet att han har hjärtat på rätt plats. Man får alltså tolka min replik som ett vredesutbrott mot Vänsterpartiets ledning.

Den politik som Vänsterpartiet nu driver innebär fyra saker. Det första är att man tar steg bort från klimatomställningen; politiken leder till kraftiga utsläppsökningar. För det andra leder den, som jag pratade om, till att man bidrar till att göda Putins krigskassa. Man ökar konsumtionen av den energi som Putin skickar till EU.

Utifrån ett vänsterperspektiv är det också särskilt anmärkningsvärt att man väljer att gå fram med förslag som är fördelningspolitiskt katastrofala. De 10 procent som är rikast får åtta gånger mer i skattesänkning än de 10 procent som är fattigast. Fördelningspolitiskt innebär en sänkt skatt på drivmedel att man subventionerar storstadsbilisters omotiverade körande.

För det fjärde innebär detta pengar i fickorna på de stora oljebolagen. Vänsterpartiet vill ha ett tak för hur dyra drivmedlen ska vara. Det innebär att staten ska gå in med mellanskillnaden, vilket direkt översatt innebär att våra skattemedel hamnar i fickorna på de stora oljebolagen.

Alla dessa fyra punkter går rakt emot det som Vänsterpartiet traditionellt sett säger sig brinna för: att inte gynna Putin, att sträva efter klimatmålen, en rimlig fördelningspolitisk profil på politiken och att inte lägga våra skattepengar i de privata oljebolagens fickor. Jag förstår inte hur Vänsterpartiet kunde landa i detta.

Anf. 118 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Lorentz, för dina kommentarer! Jag vet inte vilka signaler Lorentz, som bor i en storstad, får. Jag förstår att de kan vara annorlunda än dem jag får. Våra förslag bygger på en tillfällig sänkning av priserna eller ett pristak under tre månader för att dessa företag – jag nämnde bara två stycken – ska få tid att omförhandla sina avtal med sina uppdragsgivare.

Jag tycker, precis som Lorentz, att det inte är hållbart att staten subventionerar bränslen. Men när vi pratar om det här taket är det faktiskt skatter, moms och sådana grejer som utgör toppen ovanpå priset. Som jag nämnde tycker jag att det blir fel om vi har helt andra priser än våra grannländer. Vi kan titta på vår livsmedelsförsörjning och andra branscher som drabbas.

Jag vet inte hur det skulle gå åt mindre bränsle. Den här i Stockholm som är rik kommer att köpa bränsle oavsett vad det kostar. Men de som bor på landsbygden säger att de ska säga upp sig från jobbet för att de inte har råd att ta sig dit.

Man pratar mycket om elbilar. De finns inte på hyllan. Den här människan sa: Jag har försökt göra en kalkyl – jag skulle till och med kunna låna pengar. Då säger man: Ja, det går bra – om ungefär ett år är bilen på plats. Vad ska jag säga till den här personen?

Ni hade förslag om en skattesänkning på landsbygden. Det låter jättebra. Men krävs det mindre bensin för att den här människan ska kunna ta sig till jobbet? Nej – utsläppen blir precis desamma. Vi försöker hitta ett system som funkar här i dag för dem som drabbas jättehårt. Det tycker jag faktiskt att Miljöpartiet missar.

Anf. 119 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för repliken! Jag hör exakt samma sak som Birger Lahti. Jag har väldigt stor respekt för att det är svårt att få ihop ekonomin i detta läge. Det är precis därför jag valde att rabbla upp åtgärder för mellan 20 och 30 miljarder kronor som vi i Miljöpartiet har föreslagit.

Skillnaden mellan oss och Vänsterpartiet just nu är att vi inte föreslår en sänkning av priset på just bensin och diesel, fossila energikällor som kommer från Putin. Det är den stora skillnaden här. Vi menar att det går att stötta hushållens, lantbrukets och företagens ekonomi på andra sätt. Vi har presenterat satsningar på mellan 20 och 30 miljarder kronor som vi tydligt riktar

in mot dem som verkligen behöver dem, i stället för att som Vänsterpartiet gör sänka skatten för alla.

Våra förslag går inte ut på att man ska subventionera Moderaternas kompisar när de ska köra sina suvar från Lidingö in till Stockholms city. Det är där de stora mängderna bränsle går åt, och det är de som får mest pengar i plånboken om skatten sänks på det fossila.

Den stora skillnaden här är alltså att jag välkomnar alla typer av stöd som inte bidrar till mer pengar till oljebolagen, till storstadsregionerna, till Putins krigskassa och så vidare. Låt oss reformera reseavdraget gemensamt, och låt oss ha kontantutbetalningar och sänkt skatt på landsbygden och i glesbygd. Detta är jag helt för. Men låt oss inte elda på det klimatnödläge vi just nu befinner oss i, och låt oss inte fortsätta lägga pengar i Putins krigskassa.

Anf. 120 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack än en gång, Lorentz, för replikskiftet! Vänsterpartiet lade för en månad sedan fram ett utskottsinitiativ i finansutskottet med innebörden att regeringen bör återkomma med kompensatoriska åtgärder för dem som drabbas mest. Vi hade haft lite tid. Jag vet inte om Miljöpartiet stöttade det.

Om man skulle kunna stoppa de pengar som Miljöpartiet vill subventionera landsbygden med i tanken i stället för bränsle skulle jag köpa ditt argument, Lorentz Tovatt. Men så länge som det är bensin eller diesel som man måste köpa för dessa pengar för att ta sig till jobbet, skjutsa barn eller utföra andra sysslor blir det ingen skillnad i utsläpp. Det blir ingen skillnad när det gäller de rika personernas utsläpp i Stockholm, för de kommer att köra lik förbannat. De kommer att köra även om det skulle kosta 40 spänn litern, för de har råd med det.

Men på kort sikt har vi sagt att vi lyssnar på folk där ute. De ska kunna ta sig till jobbet och ha en normal vardag. De ska i alla fall överleva. Då är det detta vi gör på kort sikt.

Jag har all respekt för att man vill ha åtgärder som inte spär på klimatnödläget. Det är vi med på. Men på kort sikt är det också symbolpolitik när man inte har några alternativ.

Som jag sa finns det ingen laddinfrastruktur. Det finns inte bilar på hyllan – ett år tar det att få en bil levererad. På kort sikt är detta alltså det bästa vi förmår göra.

Om man skulle kunna lägga pengar i tanken i stället för bränsle skulle jag köpa Lorentz Tovatts argument, men inte annars.

Anf. 121 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Politik handlar om att prioritera mellan olika intressen. I dag kommer vi att fatta beslut om sänkta skatter på bränsle – eller rättare sagt: Vi debatterar det i dag och fattar beslut i morgon. Det är bra för alla de som drabbas av de höga bränslepriserna. Samtidigt är det givetvis så att det beslut som vi kommer att ta kan kritiseras ur ett miljöperspektiv.

För oss kristdemokrater är det viktigt att all politik tar ekologiska, sociala och ekonomiska hänsyn. Det är bland annat därför som vi är för en grön skatteväxling, för bonus malus och för reduktionsplikt som metod. Alla förändringar som syftar till att förbättra miljön måste också ställas emot vad de får för konsekvenser i människors vardag och för hur vårt jordbruk och näringsliv klarar av att utvecklas.

Fru talman! Det fruktansvärda kriget i Ukraina får också konsekvenser för oss i Sverige. Under normala förhållanden står Ukraina och Ryssland för cirka 40 procent av världens veteexport. Kriget kommer att få som konsekvens att man inte kan så, och därmed inte heller skörda, vilket gör att vi redan nu vet att vi under hösten och under nästa år kommer att få se ökade priser på vete samt hungersnöd i länder som är helt beroende av framför allt Ukrainas skördar.

Vi i Sverige kan öka vår produktion, men just nu får vi fler och fler signaler om att lantbrukare väljer att avveckla sitt jordbruk på grund av bland annat höga energi- och bränslepriser. Denna typ av internationella realiteter måste vi ta med oss när vi diskuterar svensk energi- och bränslepolitik.

Fru talman! Kristdemokraterna ställer sig bakom förslaget i betänkandet om att sänka energiskatten på bensin och diesel så att priset vid pump sänks med 50 öre per liter från och med den 1 maj 2022. Vi kommer senare i vår att fatta ytterligare beslut om sänkt skatt med 1,30 kronor litern i tilläggsbudgeten. Dessa två sänkningar kommer tillsammans med momseffekter att leda till en sänkning på drygt 2 kronor vid pump.

Fru talman! Samtidigt räcker det inte med detta. Vi måste ha energi- och bränslekostnader som gör att vårt näringsliv kan utvecklas och konkurrera med andra internationella företag. Vi måste också ha priser som gör att alla medborgare, oavsett var de bor, har möjlighet att klara vardagen. Det är bland annat därför som vi vill se över reduktionsplikten. Det är inte rimligt att Sverige ska ha en reduktionsplikt med en biobränsleblandning på 30,5 procent när övriga EU blandar in cirka 6–7 procent. Då det är dyrare att producera biobränsle samtidigt som det råder brist på biobränsle leder detta till att det totala bränslepriset ökar när man har en hög inbladning av biobränsle.

Vi är alla överens om att vi måste minska våra utsläpp, och reduktionsplikt är en bra metod för att uppnå lägre utsläpp. Men vi kan inte plåga våra medborgare samtidigt som vi straffar bort svenskt jordbruk och svenska jobb bara för att vi ska vara tre fyra gånger så bra som övriga EU.

En fungerande miljöpolitik måste ha folklig förankring. Annars kommer det i längden att leda till att medborgarna helt enkelt inte tror på den. Man måste balansera alla delarna – det ekonomiska, det sociala och de ekologiska konsekvenserna.

Fru talman! Det som nu sker är en förändring av beskattningen som en reaktion på de extrema kostnader som har drabbat Sverige. Samtidigt behöver vi på sikt se över hela fordons- och bränslebeskattningen. Framtidens fordon kommer att drivas på ett mer

miljövänligt sätt, och CO₂-utsläppen kommer att fortsätta att minska. Detta gör att vi behöver fundera över hur beskattningen ska se ut över tid.

Vi har under de senaste åren lyft fram behovet av en ny digital fordons- och bränslebeskattning som tar hänsyn till fordonens miljöprestanda, storlek, bränslesystem, körsträcka och vilken tid på dygnet man använder sig av infrastrukturen. Genom att avskaffa övriga beskattningar och avgifter och samla dem i ett nytt system kan vi få en bättre miljöstyrning samtidigt som vi också får möjlighet att beskatta de utländska lastbilar som i dag konkurrerar med våra åkerier.

Jag har inte sett något bra underlag när det gäller hur mycket pengar det handlar om, men i samtal med infrastrukturministern har han konstaterat att det troligtvis rör sig om cirka 3 miljarder som vi i dag inte tar in i avgift ifrån de utländska bolagen. Detta är negativt för oss, då vi behöver pengarna för att rusta upp våra vägar. Men det är också negativt då det innebär att våra åkerier får betala för att de kör på våra vägar samtidigt som utländska åkare slipper dessa kostnader.

Denna skillnad i kombination med att de utländska åkarna har lägre personalkostnader och betydligt lägre bränslekostnader leder till att våra företag i längden får oerhört svårt att överleva. Vi måste därför genomföra förändringar som leder till att vi får lägre bränslekostnader på både kort och lång sikt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Därutöver vill jag också travestera Cato: För övrigt anser jag att Putin hör hemma i Haag.

Anf. 122 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Vår världsbild har på några veckor dramatiskt förändrats. Rysslands illegala invasion av Ukraina har framför allt inneburit en humanitär katastrof, men samtidigt är den ett hot mot Europas säkerhetsordning. Att i det sammanhanget diskutera bränslepriser känns ganska egendomligt, men de vardagsnära frågorna måste också få ta plats. Följdeffekten av kriget, att energipriserna globalt har ökat dramatiskt, inte minst bränslepriserna, måste hanteras.

Fru talman! Dagens debatt gäller en proposition baserad på det budgetbeslut som fattades i december 2021. Därefter har bränslepriserna skenat som en direkt konsekvens av Rysslands invasion av Ukraina och de tydliga sanktioner som västvärlden har infört. Bränslepriserna är på nivåer som vi aldrig sett tidigare.

Det är viktigt att det folkliga stödet för sanktionerna bibehålls och att sanktionsbesluten är långsiktigt uthålliga om kriget skulle fortsätta en längre tid, vilket tyvärr är ett av de scenarier vi måste planera för.

De kraftigt ökade drivmedelspriserna slår hårt mot landets transporter. Med den snabba prisökning som har skett de senaste veckorna har individer och företag ingen möjlighet att ställa om. Människor runt om i vårt land som inte har tillgång till några alternativa färdssätt riskerar att få sin ekonomi förstörd, då pendlingen till jobbet, besök till hälsovård och att besöka släktingar snabbt gröper stora hål i plånboken.

Transportföretag med fasta avtal kan inte låta höjda bränslepriser slå igenom i priserna till kund. Resultatet kan bli att dessa företag är tvungna att köra olönsamma transporter på grund av bränslepriserna. Företagen riskerar då att gå i konkurs, och därmed kan arbetstillfällena gå till spillo.

En följd av de kraftigt stigande världsmarknadpriserna är att statens skatteintäkter ökar. Men det är inte rimligt att hushåll och företag får ta hela effekten av de höga drivmedelspriserna, som är en följd av Putins anfall mot Ukraina, medan staten däremot tjänar pengar. Liberalerna anser därför att det behövs en tillfällig kompensation i form av en tidsbegränsad skattesänkning. I första hand gäller det energiskatten. Den miljöstyrande koldioxidskatten bör däremot ligga kvar. Det är viktigt att prissignalen kvarstår för att vi ska kunna byta till eldrivna fordon och så att vi vidtar åtgärder under omställningen för att minska användningen av diesel och bensen.

Vid den nuvarande prisnivån kommer den klimatstyrande effekten av bränslebeskattningen fortfarande att finnas kvar, även vid en tillfällig skattesänkning.

Även om vi liberaler vill se en annan tillfällig lättning när det gäller bränslepriserna tillstyrker jag förslaget, som är en följdändring av det budgetbeslut som riksdagen redan fattat för 2022.

Jag står därmed bakom utskottets förslag och hänvisar samtidigt till vårt särskilda yttrande med samma innehåll som det jag har tagit upp här i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 mars.)

§ 22 Tillfällig utvidgning av statligt stöd genom nedsatt energiskatt

Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU18
Tillfällig utvidgning av statligt stöd genom nedsatt energiskatt (prop. 2021/22:71
föredrogs.

Anf. 123 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! Utan att initiera en debatt vill jag yrka bifall till vår följdmotion, skriven av Per Åsling med flera. Jag yrkar alltså bifall till min reservation under punkt 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 mars.)

§ 23 Stärkt kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg

Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:Ubu21
Stärkt kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg (prop. 2021/22:78)
föredrogs.

Anf. 124 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag om lagändringar för stärkt kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg. Det är lagändringar som är efterlängta och välbehövliga.

Pedagogisk omsorg är ett alternativ till förskola, och de vänder sig till barn i samma åldrar. Pedagogisk omsorg – som i den vanligaste formen bedrivs som familjedaghem där personal tar hand om barnen i sitt eget hem – har ett uppdrag som liknar förskolans. Men den ingår inte i skolväsendet och styrs inte, till skillnad från förskolan, av en läroplan, även om läroplanen ska vara vägledande.

Vårdnadshavare i Sverige har i dag rätt att välja mellan förskola och pedagogisk omsorg. Men som framgår av utbildningsutskottets betänkande har antalet barn i pedagogisk omsorg drastiskt minskat de senaste 30 åren, och det fortsätter årligen att minska. I dag är omkring 10 000 barn inskrivna i pedagogisk omsorg, att jämföra med omkring 130 000 barn på 90-talet. Skillnaden kan till stor del förklaras av utbyggnaden av förskolan.

Runt om i landet bedrivs verksamhet inom pedagogisk omsorg av kunnig och engagerad personal med barnens bästa i fokus. Innan jag började i förskola gick jag i familjedaghem, där min dagbarnvårdare – min dagmamma Elisabeth – överöste mig med kärlek, lärande och lek.

Men det finns också exempel på verksamhet som inte är värdig vårt välfärdsland och de skyldigheter vi har i enlighet med barnkonventionen. Den senaste tiden har vi nått av rapporter som visar på allvarliga brister, inte minst bland det växande antal enskilda verksamheter som etablerats i utsatta områden. Det har handlat om misskötsel, om personal som inte behärskar det svenska språket, om aktörer som ägnar sig åt ekonomiska brott och till och med om verksamhet med kopplingar till extremism. Samtidigt rapporterar kommunerna att möjligheterna till insyn och åtgärder är nästan obefintliga.

Det är oacceptabelt. Så kan vi inte ha det. Våra barns lärande och kopplingar till extremism kan inte höra ihop i en och samma mening vare sig det gäller pedagogisk omsorg eller vårt skolväsen i stort. Att pedagogisk verksamhet på håll bedrivs med stora brister riskerar att cementera klassamhället och försvåra skolans kompensatoriska uppdrag.

Vi vet att de förutsättningar som våra barn får de första åren är avgörande för den fortsatta utvecklingen. Forskning visar att barn som har gått i en förskola av hög kvalitet med fokus på lärande blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och faktiskt klarar sig bättre i livet. Det gäller särskilt barn som kommer från tuffa uppväxtvillkor.

Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg konstaterar att skillnaderna mellan förskolan och den pedagogiska omsorgen har blivit större i takt med att förskolans roll i skolväsendet har stärkts och förtydligats, vilket innebär en risk för att barn i pedagogisk

omsorg ges allt sämre förutsättningar i förhållande till barn i förskola.

För att man ska kunna skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande måste alla delar av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet hålla god kvalitet.

Fru talman! De lagändringar som nu föreslås innebär bland annat tydligare och utökade krav på den pedagogiska omsorgen. Regeringen vill stärka kopplingen mellan pedagogisk omsorg och utbildning i skolväsendet och föreslår att det förs in ett nytt krav i skollagen om att pedagogisk omsorg ska förbereda barn för utbildning i skolväsendet. Det gäller inte minst fokus på att stärka språket, som är en viktig faktor för det fortsatta lärandet och för utbildning inom skolväsendet.

Verksamheten ska också i samarbete med hemmen främja barnens allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. I dag finns exempelvis inga krav på utvecklingssamtal inom pedagogisk omsorg. Därför föreslår regeringen lagkrav på samarbete med hemmet som motsvarar det som finns på förskolan. Huvudmannen för den pedagogiska omsorgen föreslås även vara skyldig att se till att barn som har behov av särskilt stöd ges det i sin utveckling.

Därtill föreslår regeringen att personalen ska ges möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling, ett krav som har funnits inom förskolan men som saknats inom den pedagogiska omsorgen. Varje huvudman ska också systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp, utveckla och utvärdera verksamheten.

Dessutom föreslås att en kommun efter en ansökan ska pröva om en enskild ska godkännas som huvudman. Om verksamheten ska bedrivas där en person som är 15 år eller äldre är folkbokförd föreslås att han eller hon ska visa upp ett utdrag ur belastningsregistret.

En person som erbjuds en anställning inom pedagogisk omsorg ska visa upp ett utdrag ur polisens belastningsregister också. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har visat upp ett sådant utdrag får inte anställas, anlitas eller tas emot i verksamheten.

En kontroll av ett registerutdrag ska dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp. Kravet handlar om att barnens rätt till trygghet måste komma först men utformas på ett sätt som också beaktar individers rätt till integritet.

Av den kartläggning som utredningen genomfört framgår att det förekommer oseriösa aktörer inom pedagogisk omsorg och att dessa, trots allvarliga brister, kan fortsätta att bedriva verksamhet. Därför föreslår regeringen krav på lämplighetsbedömningar. Det handlar, som jag var inne på, om utdrag ur polisens belastningsregister men också om att kommuner vid bedömning av en aktörs lämplighet kan behöva samarbeta med polis, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.

För att en huvudman ska godkännas krävs också att verksamheten bedrivs i grupper med en lämplig samsammansättning och storlek i ändamålsenliga lokaler och

att den som bedriver verksamheten har sådan utbildning som krävs för omsorgen.

Fru talman! Genom att säkerställa alla barns rätt till lärande, trygghet och omsorg ges barnen bättre förutsättningar att klara skolan, och vi gör samtidigt en viktig satsning för jämlikheten. Ett samhälle döms bäst utifrån de möjligheter vi ger våra barn, så låt oss påminna oss själva om att det är politikens kanske viktigaste uppgift att skapa likvärdiga förutsättningar för alla barn och deras rätt att nå sin fulla potential.

Vi socialdemokrater står bakom utbildningsutskottets betänkande i stort, men vi yrkar bifall till reservation 13 under punkt 8 om dokumentation av uppvisat registerutdrag, eftersom vi anser att regeringens förslag är väl avvägt mellan behov av dokumentation och individens integritet. Vi anser inte att ett tillkännagivande behövs om att ett utdrag ur belastningsregistret förutom att visas upp också behöver arkiveras. (Applåder)

Anf. 125 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi har i dag att behandla ett ärende som berör knappt 10 000 barn. Det gör det dock inte mindre betydelsefullt. Tvärtom är det viktigt att vi som lagstiftande församling inte glömmer bort ett enda barn.

I Sverige ska varje barns rätt till svenska språket garanteras. Det finns inget annat sätt för oss att säkerställa deras tillgång till det svenska samhället. Det måste vara ett löfte till varje barn från vuxenvärlden att inget barn ska lämnas utanför, vare sig under sitt första år i livet eller senare.

Därför måste krav på goda svenskkunskaper hos en enskild huvudman eller den personal som ska arbeta inom den pedagogiska verksamheten alltid beaktas vid tillståndsgivning. Om vi inte kan säkerställa denna form av krav, som egentligen bör betraktas som rätt grundläggande, kan vi inte heller förvänta oss att varje barn som sedan kommer till grundskolan faktiskt ska kunna svenska.

Vi vet att kvaliteten brister i flera av verksamheterna i dag, ibland medvetet men oftast på grund av misstag, dålig planering eller helt enkelt brist på stöd från myndigheterna. När det gäller pedagogisk omsorg är det i dag våra 290 kommuner som beslutar om tillståndsgivning och genomför granskning av enskilda huvudmän, trots att kommunerna själva tycker att detta är osäkert och att kraven bör skärpas.

Någon likvärdighet finns alltså inte att tala om. Medan Socialdemokraterna och regeringen menar att kompetensen redan bör finnas hos kommunerna, eftersom man bedriver den typen av tillståndsgivning och granskning av förskolorna i dag, menar kommunerna att den verksamheten redan brister. Det är uppenbart att systemet som det ser ut i dag inte fungerar, och det gör det obegripligt att regeringen inte föredrar att Skolinspektionen har hand om all tillståndsgivning och granskning.

Vi vet dessutom att Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg, som ligger till grund för denna proposition, pekar på stora brister i verksamheten. Det

är brister när det gäller svenskkunskap, och det finns risk för konfessionella inslag. Ändå vägrar man att flytta ansvaret till Skolinspektionen.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 15, där vi moderater både förstår detta och föreslår att det blir gjort.

Fru talman! Detta betänkande innehåller 16 reservationer. En av dem sticker ut särskilt. Moderaterna och en majoritet av utskottet vill nämligen förändra nuvarande lagstiftning så att ett utdrag ur belastningsregistret vid ansökan om att få bedriva pedagogisk omsorg ska dokumenteras och inte bara visas upp. Det ska alltså inte gå att vifta med ett papper vid ett enda tillfälle och sedan få bedriva barnverksamhet. Nej – lagstiftningen måste självklart sätta barnets trygghet i första rummet. Därför ska utdrag ur belastningsregister alltid registreras vid ansökan.

Detta säger alltså Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet nej till i dag. De tycker att det är bättre att värna den vuxnas integritet i stället för de många barnens trygghet.

Vi moderater skulle egentligen vilja gå ännu längre och se över lagstiftningen för att säkerställa att utdrag ur belastningsregister kan begäras ut mer än en gång under en anställning eller när man har tillstånd att bedriva verksamhet. Personer som bedriver eller jobbar i någon form av skolverksamhet brukar ofta stanna länge på sin arbetsplats, och eftersom domstolarna i dag inte har någon skyldighet att informera arbetsgivaren om några domar alls måste det bli möjligt för en arbetsgivare att vart tredje eller kanske vart femte år begära utdrag ur belastningsregistret.

Nu har vi att ta ställning till att det åtminstone ska registreras en enda gång. Men detta säger de nämnda partierna alltså nej till. Om det beror på naivitet eller att man helt enkelt inte förstår hur viktigt det är att hålla koll på vem som har tillgång till våra barn vet jag inte. Kanske har man tjurskalligt målat in sig i ett hörn som man nu vägrar lämna. Jag ser inte fram emot den dagen då regeringen får bevisat för sig att vi hade rätt. (Applåder)

Anf. 126 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Förslagen i propositionen som vi debatterar i dag är välkomna. Det är glädjande att regeringen inte verkar anamma förslaget om ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg, något som det tidigare har varit tal om.

Vad gäller de tidigare diskussionerna om en obligatorisk förskola, vilket kraftigt skulle slå mot den pedagogiska omsorgen, är det lite värre. Men jag antar att vi får avvakta med de diskussionerna tills vi debatterar just propositionen *Förskola för fler barn*.

Jag kan ändå konstatera att det går som en röd tråd genom regeringens politik, där den pedagogiska omsorgen sakta, sakta fasas ut och förskolan går mot att bli alltmer obligatorisk. Om så skulle bli fallet är det en kraftig inskränkning i vårdnadshavarnas valfrihet för sina barn.

Sverigedemokraterna värnar valfriheten och har sedan länge drivit frågan om att den pedagogiska omsorgen ska stärkas och utvecklas. Vi välkomnar således flera av de förslag som propositionen presenterar, men vi ser också att de kan utvecklas vidare och faktiskt bli ännu bättre.

Regeringen framhåller att granskningar och studier tyder på att det finns en risk att barn i pedagogisk omsorg inte alltid ges en verksamhet som stimulerar till utveckling och lärande – eller förbereder dem för ett fortsatt lärande. Det ska dock sägas att de flesta barnen i pedagogisk omsorg erbjuds en god verksamhet där de ges omsorg och trygghet och på så vis även förutsättningar för att lära och utvecklas.

Jag själv vistades en period inom den pedagogiska omsorgen. Min dagmamma hette Barbro. Det fanns en förskola inte alltför långt från där jag bodde, men som vår familjesituation såg ut just då var den pedagogiska omsorgen det bästa alternativet just för oss.

Min pappa var rullstolsbunden, men han var också helt blind. Han valde att jobba med att sända närradio, och sedan jobbade han extra på fritiden som jourhavande medmänniska via telefonen. Det var två jobb som passade bra för hans unika förutsättningar eftersom han då kunde använda sitt viktigaste verktyg, nämligen sin röst.

Men att se till att jag kom till förskolan var betydligt svårare för honom att lösa. Utan den pedagogiska omsorgen hade vår familjesituation varit betydligt svårare att hantera. Min mamma jobbade på annan ort med tider som inte alls fungerade bra med de alternativ som fanns inom förskolan då.

Det här är kanske lite av en utsvävning, men jag vill återigen poängtera vikten av valfriheten och att varje familj är unik med unika förutsättningar och unika behov.

Däremot är det, som har nämnts, så att vissa verksamheter misslyckas med att stötta och stimulera barnens lek, kreativitet och språkutveckling. Det redogörs även i underlagen för att det finns variationer i personalens möjligheter till löpande kompetensutveckling och reflektion.

Kartläggningar visar att det i den pedagogiska omsorgen förekommer vissa verksamheter som har stora brister och att det finns en stor variation i kvaliteten. Enligt utredningen innebär det en risk för att barn i pedagogisk omsorg ges allt sämre förutsättningar i förhållande till barn i förskola. Mot den bakgrunden drar utredningen slutsatsen att de bestämmelser som styr den pedagogiska omsorgen är vaga och otillräckliga.

Sverigedemokraterna har ingen avvikande uppfattning om de slutsatserna. Därför välkomnar vi propositionen. Men som parti ser vi andra möjliga vägar framåt, till skillnad mot regeringen.

Vi uppfattar inte att regeringen anser det vara intressant att skapa bättre förutsättningar för den pedagogiska omsorgen så att den ska nå samma mål och därmed bevara valfriheten samtidigt som kvaliteten bibehålls oavsett omsorgsalternativ.

Sverigedemokraterna föreslår exempelvis att de allmänna råd som Skolverket ger ut ska göras om till föreskrifter. På så vis säkerställer vi att den pedagogiska omsorgen håller samma kvalitet, samtidigt som de mindre seriösa aktörerna, som ändå finns, blir tvungna att antingen förbättra sin verksamhet eller avveckla den. Detta yrkande återfinns i Sverigedemokraternas reservation nummer 1. Och det är som bekant en så kallad reservation just för att en majoritet av utskottet inte ställer sig bakom förslaget. En majoritet av utskottet vill alltså inte att det ska finnas tydligare riktlinjer för den pedagogiska omsorgen att förhålla sig till. Det är återigen intressant.

Propositionen heter *Stärkt kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg*. Men på ett konkret och i grunden politiskt förslag om att fastställa nationella riktlinjer för den pedagogiska omsorgen, som dessutom framförs som en lösning i en av utredningarna i propositionen, säger man alltså nej. Frågan återkommer: Vill man verkligen stärka den pedagogiska omsorgen? Eller är det inte egentligen så att man genom att förändra kraven sakta men säkert anser sig vara tvungen att avveckla den och alltmer gå mot en obligatorisk förskola?

Jag vill därför ge regeringen och övriga partier möjligheten att visa att de verkligen vill stärka kvaliteten och förutsättningarna för den pedagogiska omsorgen i verkligheten när vi nu går till beslut i frågan, inte bara på papperet.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1, Övergripande om pedagogisk omsorg och verksamhetens innehåll.

Den pedagogiska omsorgen är ett viktigt alternativ till förskolan, men trots detta är den inte alls uppmärksam i samma utsträckning. Utgångspunkten, som andra också har nämnt, ska alltid vara barnets bästa. Alla barn är inte redo att vid exempelvis ett års ålder möta omvärlden i en större barngrupp med begränsad uppmärksamhet. Därför är pedagogisk omsorg vid sidan av förskola eller hemmavistelse ett mycket viktigt alternativ för att upprätthålla valfriheten för varje barn.

Det är vår uppfattning att regeringen därför aktivt måste verka för att skapa förbättrade förutsättningar för denna verksamhet, men också säkerställa att omsorgsformen ges förbättrade möjligheter att finnas kvar som ett tillgängligt alternativ för de familjer som så önskar.

Innan jag avslutar vill jag kort nämna några fler av de förslag som Sverigedemokraterna tar upp i sin följdmotion.

Bland annat ska godkännandeprövning ske proaktivt för dem som har en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande på verksamheten. Utdrag ur belastningsregister utöver huvudmännen ska även gälla för individer som är 15 eller äldre och som stadigvarande befinner sig på platsen där den pedagogiska verksamheten bedrivs. Huvudmän och personal inom pedagogisk omsorg ska vara certifierade i svenska, och verksamheten ska bedrivas på svenska, undantaget nationella minoritetsspråk. Slutligen ska

ansvaret för kontrollen av pedagogisk omsorg övertas av Skolinspektionen.

Anf. 127 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Det är en viktig verksamhet som vi diskuterar i dag, nämligen den pedagogiska omsorgen. Tidigare var det en verksamhet som hade ett stort upptag i Sverige. Det var 130 000 på 90-talet. Nu är det omkring 10 000 barn i verksamheten. Verksamheten är i dag inte så bred som den var tidigare. Däremot har den på vissa områden fortfarande stort upptag, nämligen inte minst i de områden, bland annat i Malmö, där uppväxtförhållandena är särskilt svåra och tillgången till det svenska språket är låg. Därför är det viktigt att vi i dag ökar kraven på kvaliteten på den verksamhet som ska ges till barnen, tillgång till svenska språket, att förbereda sig för skolan och så vidare. När förskolan efter hand har utvecklats till att bli mer och mer av pedagogisk verksamhet är det viktigt att den pedagogiska omsorgen följer med.

Många som finns här i kammaren i dag har deltagit i pedagogisk omsorg. Jag kan också säga att Ingrid som tog hand om mig inte var särskilt bra på svenska! Men det fanns naturliga orsaker till det eftersom jag växte upp i Danmark. Där kan det vara okej. Däremot är det ett jätteproblem att många barn i dagens Sverige växer upp utan bra förutsättningar att få tillgång till det svenska språket. Då är det bra att reglerna stärks.

Utöver svenska språket är det också fråga om kvaliteten i barnomsorgen generellt. Det är klart att oavsett var du växer upp och vilken typ av omsorg du får ska den vara bra. När vi som samhälle har sagt att det finns olika sätt som är tillåtna för att ta hand om ditt barn är det klart att vi måste säkra att kvaliteten är hög. Det ska vara en trygg uppväxt för barnet. Därför är Centerpartiet och jag glada för att registerkontrollen och kvalitetskraven stärks. Samtidigt breddar vi reglerna för vem som ska kontrolleras i registren innan man kan få lov att vara en del av den pedagogiska omsorgen. Det är jätteviktigt.

Det är också viktigt att vi ser till att det finns förutsättningar för att alltid följa upp. För att få ett fortsatt godkännande måste kommunen, som ska utöva tillståndskontrollen, få veta genom att titta i registret att du fortfarande inte är dömd. Den typen av kontroller är extremt viktiga, och vi måste säkra att de faktiskt fungerar.

Som tidigare talare har sagt är det inte alltid så att kommunerna lever upp till sitt uppdrag. Inte heller Skolinspektionen gör alltid det. Min och Centerpartiets tro på att det skulle bli bättre om Skolinspektionen tog över ännu ett område och hade ännu mindre tid att fokusera på skoluppdraget är inte så stor som man hade kunnat önska sig. Därför tror vi fortfarande att det är bra att kommuner har kännedom om lokala förutsättningar och de individer som finns denna typ av verksamhet. Skolor är ofta stora organisationer, men här är det ofta individer. Där tror vi att kommunerna har bättre förutsättningar att hantera dessa frågor.

Vi kan gärna fortsätta diskussionen om hur vi fortsätter att förbättra kontrollen. Det gäller inte bara att reglerna är bra, utan det ska också ske en kontroll av efterlevnaden av reglerna.

Fru talman! Det är bra att det finns många diskussioner om hur den pedagogiska omsorgen kan bli bättre. Det är ett första steg, och vi är glada för att det har blivit bättre ordning. Det finns säkert förutsättningar för att undersöka om det kan bli ännu bättre framgent.

Som den Malmöbo jag är, är jag glad för att vi säkrar att barn i Malmös mest utsatta områden får ta del av en bra och kvalitetssäkrad verksamhet under sin uppväxt.

Anf. 128 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är väldigt glada över att regeringen äntligen kommit med en proposition om pedagogisk omsorg. På det stora hela ställer vi oss bakom mycket i denna proposition. Dock vill jag innan jag glömmer bort det yrka bifall till vår reservation nummer 5.

Vi tycker att det är positivt att regeringen kommer med lagförslag som handlar om registerkontroll. Vi tycker att det är bra att man tydliggör regleringen av pedagogisk omsorg. Man ska komma ihåg att även om det rör sig om ett fåtal barn sett till hela gruppen barn är det ungefär 1 440 verksamheter i den pedagogiska omsorgen som bedrivs runt om i landet, varav ungefär hälften är privata och hälften kommunala.

Syftet med att inrätta pedagogisk omsorg var från början att man ville få in andra former och typer av barnomsorg men att man skulle kunna ha det med ofentlig finansiering.

Pedagogisk omsorg är som sagt inte en skolform. Därmed finns det inte krav på att verksamheten ska följa läroplanen, även om syftet har varit att man ska utgå från densamma.

Det finns inte heller krav på vilken utbildning personalen i den pedagogiska omsorgen ska ha. Även om det finns verksamheter som skött sig bra har vi sett att det förekommit oegentligheter på senare år, främst bland de privata aktörerna. Den här propositionen syftar till att åtgärda de problemen.

Kommunerna har i dag svårt att ställa krav och följa upp verksamheten eftersom lagen är svag och väldigt otydlig. Vänsterpartiet anser att behovet av flexibla barnomsorgsformer som dagbarnvårdare inte ska kunna utnyttjas för att starta och bedriva verksamhet av ganska tveksam kvalitet som i många fall också är lönsam. Därför menar vi att pedagogisk omsorg och möjligheterna att bedriva densamma i företagsform bör avskaffas. Till det vill vi se tydligare lagstiftning avseende kvalitetskrav på den pedagogiska omsorgen.

Fru talman! Jag ser vikten av att alla barn får möjlighet att gå i förskola för att kunna utveckla sin fulla potential. Men så länge den pedagogiska omsorgen finns kvar som verksamhetsform måste kraven utökas och höjas. Argument som att det skulle bli för dyrt att bedriva verksamheten med pedagogiskt utbildad

personal håller inte. Vi i Vänsterpartiet är inte villiga att kompromissa med barns rätt till god utbildning.

Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg föreslog i sitt betänkande *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg* en skarpare formulering om personalens utbildningsnivå i pedagogisk omsorg. Därför tycker vi att det är sorgligt att det i dagens proposition inte finns ett tydligt krav på vilken utbildning personalen ska ha. Vi menar att det måste finnas ett krav på att det i pedagogisk omsorg ska finnas personal med sådan utbildning och erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas och att barnen förbereds för fortsatt lärande.

Fackförbundet Kommunal menar i sitt remissvar på utredningen att det bör vara ett krav att dagbarnvårdare har minst en barnskötarutbildning. Det tillsammans med införande av övergångsregler som innefattar möjlighet till validering och yrkesutveckling inom till exempel yrkeshögskolan skulle kunna höja kvaliteten på den pedagogiska omsorgen avsevärt. Vi i Vänsterpartiet menar att Kommunal har helt rätt i det här fallet.

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen att nya enskilda huvudmän ska lämplighetsprövas. Det menar vi är helt korrekt, men vi anser att denna åtgärd inte är tillräcklig för att skydda barnen från missförhållanden som vi vet förekommer redan i dag.

Bristen i förslaget handlar bland annat om att regeringen inte tar hänsyn till alla de 1 440 aktörer som redan i dag har tillstånd. Hur ser vi till att också dessa aktörer lämplighetsprövas i framtiden? Om utvecklingen fortsätter som de senaste åren, det vill säga att antalet enheter som bedriver pedagogisk omsorg minskar, kan vi anta att det inte kommer att vara så många verksamheter som lämplighetsprövas. Därför menar vi att samtliga verksamheter inom pedagogisk omsorg måste lämplighetsprövas, inte bara de som är nya.

Som flera remissinstanser slagit fast måste det till ett förtydligande när det gäller vilka som ska omfattas av ägar- och ledningsprövningen. I dag finns det inte specificerat vilka det är. Vi menar att regeringen därför måste återkomma med ett förslag där man preciserar exakt vilka personer och funktioner som är kopplade till den enskilda verksamheten som ska omfattas av ägar- och ledningsprövningen.

Anf. 129 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 2 om att erbjuda familjedaghem i landets alla kommuner och att öka antalet familjedaghem i hela landet.

Jag är född i Värmland, och när jag var liten gick jag hos en dagmamma som hette Lena. Hennes man Kenneth jobbade på fritidsgården i närheten, och när deras egna barn My, Melanie och Ulf gick i skolan var det inte bara Lena som höll oss dagbarn sällskap utan också den lilla gröna undulaten Isak och familjens golden retriever Whoppy.

Jag har många fina minnen från den här tiden. Jag minns lekarna vi lekte, jag minns gården där vi lekte lekarna och jag minns våra fredagspromenader till Ica.

Det var nämligen så att om vi hade skött oss under veckan gick vi till Ica på fredagen och köpte fredagsgodis. "Ordning och reda, pengar på fredag" var det som gällde hos Lena.

Jag är väldigt tacksam för den valfrihet som fanns för mina föräldrar när jag var liten och för att de valde ett barnomsorgsalternativ där vi fick lära oss att behandla varandra med respekt och där det också fanns tid och trygghet för oss barn.

Tyvärr är det inte lika lätt att hitta en dagmamma eller ett familjedaghem i dag. Som vi hört i debatten fanns det 130 000 barn i familjedaghem på 1990-talet. I dag finns det inte ens 10 000. Det har skett en drastisk minskning de senaste 30 åren.

Det här beror inte bara på förskolans utbyggnad. Kommunerna har sagt upp sina familjedaghem, och dagens regelverk gör att kommunpolitiker eller skolbyråkrater i de kommunala korridorerna av ekonomiska eller ideologiska skäl kan försvåra för familjedaghemmen att bedriva sin verksamhet.

Det sker exempelvis genom att man ställer lika hårda krav på öppettider på den enskilda dagmamman som man gör på kommunens förskolor. Det kan också handla om att man tillhandahåller bristande information till föräldrarna om den valfrihet som faktiskt finns. Det här har gjort att många dagmammor har gett upp. Därför får allt färre barn möjlighet att vistas i familjedaghem.

Det finns tyvärr radikala ideologiska krafter som försöker sätta stopp för familjedaghemmen. Utredningen vars betänkande *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg* ligger till grund för regeringens proposition är tyvärr ett exempel på det. Utredningen föreslog ju från början ett etableringsstopp, ett förbud, för nya dagmammor och familjedaghem.

Det var ett hårt slag i ansiktet på alla de föräldrar som oroar sig över de stora barngrupperna i förskolan och som vill kunna välja ett annat alternativ. Det var en attack mot föräldrars rätt att välja, och det välkomnades av ledande socialdemokrater i exempelvis min egen hemkommun Stockholm.

Från utredningens sida påstods det att "pedagogisk omsorg inte i tillräcklig grad kan anses förbereda barnen för fortsatt lärande på ett i dag adekvat sätt". Det hette att det är otidsenligt och orimligt med ett parallellt system.

Men sanningen är förstas att det som små barn behöver mest är kärlek, omsorg, lek och respekt och att i ett nära sammanhang få knyta an till en vuxen som ser, hör och bekräftar – någon som kan ge barnen den där trygga starten i livet som vi alla behöver.

De flesta av oss förstår att små barn behöver små sammanhang och att Sveriges barnfamiljer skulle berövas ett viktigt alternativ om familjedaghemmen försvinner. För vissa står dessvärre drömmen om likriktning i vägen för den insikten. Valfriheten och föräldrarnas makt över vardagen offras i jämlikhetens namn, allt för att staten ska kunna stöpa alla barn i en och samma form. Det är en familjefientlig politik.

Fru talman! Mot bakgrund av det jag nu har sagt är det bra att det radikala förslaget om etableringsstopp inte föreslås i den proposition som ligger på bordet i dag, men det finns ändå skäl att känna oro. Så här skriver regeringen själv i sin proposition: "Ett alternativt förslag som lämnas av utredningen är etableringsstopp för pedagogisk omsorg. Förslaget innebär att ingen ny enskild eller kommunal verksamhet får starta. Detta förslag avser att uppnå samma syfte som de förslag som regeringen lämnar."

Det här är förstas mycket allvarligt. Ett stopp för nya familjedaghem får inte under några som helst omständigheter bli den praktiska konsekvensen av förslagen vi debatterar i dag. Självklart är det rimligt att alla barn, oavsett barnomsorgsform, får möjlighet att utvecklas i svenska språket, men det är klart att risken finns att antalet familjedaghem minskar ytterligare om det nu ska ställas ytterligare krav på att familjedaghemmen alltmer ska likna förskolan. Det är klart att risken finns att antalet familjedaghem minskar ytterligare om vi ska fortsätta att lägga last på den börda som dagmammorna bär i form av nya långtgående dokumentationskrav och nya formella krav.

Kristdemokraterna vill till varje pris undvika en situation där dagmammor slås ut och valfriheten för familjen minskar. Vi föreslår här i dag en dagmammegaranti, som vi kan kalla det, alltså en skyldighet för kommunerna att erbjuda familjedaghem för de föräldrar som så önskar. Vi föreslår också en kartläggning av familjedaghem och deras förutsättningar i syfte att öka tillgången på familjedaghem.

Mer än 30 år har gått sedan jag började hos dagmamma Lena. Nu är jag själv pappa, och jag vill ingenting hellre än att kunna ge mitt barn, min son, en trygg start i livet. Jag vill kunna välja en dagmamma åt honom, och jag vill att det valet ska finnas för andra i framtiden.

Jag här därför en vädjan till alla partier här inne. Låt oss noga följa vad dagens beslut får för konsekvenser för familjedaghemmen, låt oss stärka familjedaghemmen så att de kan bli fler och låt oss försvara valfriheten för familjen.

Anf. 130 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Den här debatten handlar om pedagogisk omsorg eller, som man förut allmänt sa, dagmammor. Jag minns när jag växte upp och flera av mina kompisar gick hos dagmammor. Det var en tid då väldigt många gjorde det – runt 130 000 tror jag att det var i mitten av 90-talet. I dag är det inte alls lika många, fru talman. Det är inte ens 10 000 barn som går hos dagmammor i dag, så det är en verksamhet som har förändrats väldigt mycket.

Det är inte heller riktigt så att de barn som går där och den verksamheten omfattas helt och hållet av de styrdokument som finns, utan de ska vara vägledande, liksom läroplanen för förskolan från 2018.

Nu ser vi i en rad granskningar att det finns en del problem. Självklart finns det jättemånga dagmammor och familjedaghem som är jättebra, som är superengagerade och där barnen har en trygg miljö och utvecklas jättebra. Men det finns också exempel som är ganska illavarslande. Inte minst är det väldigt viktigt för språkutvecklingen och språkinläringen att de personer som jobbar med detta har goda kunskaper i svenska. Det är det som reservationen från Moderaterna och Liberalerna som jag yrkar bifall till handlar om.

Vi vet att barndomen inte går i repris. Det kan låta som en klyscha, men det är sant. Att man får en god och trygg uppväxt, framför allt de första åren i livet, är oerhört viktigt för hela livet.

Det nämndes i ett tidigare anförande exempel på ekobrott, kopplingar till extremism, språkbrister och så vidare. Men de problemen skulle det gå att hantera om man hade mer insyn. Det är det som är problemet, att man ofta inte har tillräcklig insyn i de här verksamheterna.

Fru talman! Regeringen har lagt fram ett antal förslag. Vi från Liberalernas sida ställer oss bakom att man ska ha tydligare krav när det gäller att familjedaghemmen ska förbereda barnen för skolan, att man ska samarbeta mer med hemmen, att man ska vara skyldig att till exempel ge särskilt stöd om ett barn behöver det och även att kommunen ska pröva att anordnaren är lämplig. Givetvis bör utdrag ur belastningsregistret och sådant dokumenteras, vilket en majoritet i utskottet har ställt sig bakom.

Anf. 131 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Jag gick aldrig på dagis, men jag längtade alltid dit. Även om jag älskade att samla kastanjer i kastanjeparken och tyckte att det var jätteroligt när min dagmamma Annika lade oss på köksbordet och gjorde fina gipsmasker längtade jag alltid efter att få gå på dagis. Dels, förstås, för att det sista man vill vara när man är fem år är *lilla Annika*, dels för att i det där lilla sammanhanget var jag visserligen trygg men jag knöt inte an. Jag hade inte lekkamrater. Det var bara fem barn och en vuxen.

Även om många har rosenskimrande minnen från sin tid hos sin dagmamma finns det ändå stora fördelar i de där sammanhangen med lite fler kompisar och några fler vuxna att se om man klickar med och knyter an till.

Fru talman! Jag gick inte på dagis, och det gör inte mina barn heller. Faktum är att inga barn i dag går på dagis. Dagis finns inte. Vi har förskola med läroplan och högt ställda krav på utbildade förskollärare med högskoleutbildning på tre år eller mer. Skillnaden mellan den dagmammeverksamhet som jag gick i och det dagis jag längtade till var mycket mindre än skillnaden mellan dagens förskola och det som nu kallas för pedagogisk omsorg.

Det är också skillnad på dåtidens familjedaghem – dagmammor – och en hel del av det som finns i dag, som faktiskt mer liknar den tidens dagis och som inte

alls bedrivs i den lilla hemmiljön. Vi ser tendenser till att det utvecklas ett slags B-förskola – dagis skulle man kanske kunna kalla det – utan samma krav på att följa läroplanen och utan samma krav på utbildad förskolepersonal. Det oroar mig.

Fru talman! Det är många viktiga förslag som nu kommer fram. Utredaren Linda Eskilsson, som är miljöpartistiskt kommunalråd i Uppsala, har gjort en gedigen genomgång av hur verksamheten ser ut i dag. Den visar på allvarliga brister, inte hos alla, förstås, men tillräckligt för att man måste dra öronen åt sig och se till att utvecklingen inte fortsätter i en oönskad riktning.

Alla barn behöver få tillgång till den pedagogiska förberedelse som vi vet rustar barnen bra för att klara skolan, för det finns ingenting viktigare än att man klarar skolan som barn.

Vi måste också se till att våra barn är trygga där de är. Om det bedrivs pedagogisk omsorg i någons hem där det bor andra människor borde det vara självklart att samtliga av de straffmyndiga personerna registerkollas. Det här förslaget kommer att innebära det för nya verksamheter, men i den mån det i dag bedrivs pedagogisk omsorg hemma hos någon som dömts för allvarliga brott vet vi inte det. Det ändrar inte dagens förslag på. Därför vill jag yrka bifall till reservation 8. Jag anser att den prövning som ska göras av nya verksamheter måste göras också av befintliga verksamheter. Det handlar om alla barns rätt till en trygg uppväxt och till en verksamhet med kvalitet.

Fru talman! Flera har varit inne på värdet av tiden, tryggheten och den lilla barngruppen. Det är viktigt att vi alla tar fasta på det. Barngrupperna i förskolan är i dag för stora. De överskrider de riktlinjer som vi slog fast förra mandatperioden, när Gustav Fridolin var utbildningsminister. I väldigt många kommuner överstrids de med råge.

Jag skulle vilja föreslå ett alternativ till Kristdemokraternas förslag. Låt oss i stället enas om att satsa på förskolan, om att se till att ge tillräckliga resurser för att ha de små barngrupper som vi vet att små barn mår bäst i. Det är det som behövs.

Vi i Miljöpartiet har föreslagit ett likvärdighetsbidrag för förskolan – mer till alla och mest där det behövs bäst. Jag tror att vi är överens om att det finns stora samhällsutmaningar och att vissa barn är särskilt drabbade och har tuffare uppväxtvillkor. De behöver i än större utsträckning utbildade förskollärare och en högkvalitativ pedagogisk verksamhet som förbereder dem för skolan. I dag är det tvärtom.

Vi har hört flera vittna om att det i dag ofta är de barn som har störst behov som går i den pedagogiska omsorgen, som har lägre krav på pedagogisk verksamhet. De går också oftare på förskolor med lärare och barnskötare med lägre utbildning. Vi behöver råda bot på detta.

Jag hoppas att det efter dagens debatt kan finnas en bred enighet för att satsa stort på förskolan och små barngrupper.

Anf. 132 CHRISTIAN CARLSSON (KD)
replik:

Fru talman! Det framstod nyss som att det skulle vara ett alternativ till Kristdemokraternas förslag att satsa på mindre barngrupper i förskolan. Ingenting kunde vara mer fel. Syftet med Kristdemokraternas politik när det kommer till barnomsorgen är nämligen just att skapa tid för barnen. Oavsett om man väljer en dagmamma – ett familjedaghem – eller en förskola ska det finnas tid för barnen.

Kristdemokraterna har genom vårt samarbete med Moderaterna och Sverigedemokraterna skjutit till pengar just till mindre barngrupper i förskolan. Det är pengar som gör skillnad redan i år. Men vi vill gå vidare med detta. Vi vill införa ett maxtak för småbarnsgrupperna på tolv barn. Är Miljöpartiet beredda att stötta Kristdemokraterna när det gäller ett sådant maxtak?

Anf. 133 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Vi i Miljöpartiet har på flera sätt arbetat för att minska barngruppernas storlek. Bland annat gav vi Skolverket i uppdrag att införa riktlinjer för barngruppernas storlek som grundar sig på den kunskap som finns om vad barn behöver för att utvecklas på bästa sätt. Och vi vet att speciellt små barn mår bäst i mindre grupper.

Vi införde också ett statsbidrag för minskade barngrupper. Vi såg helt enkelt till att kommuner som vidtog åtgärder för att minska barngruppernas storlek fick extra tillskott för det. Tyvärr såg vi efter ett antal år med det regelverket att det förekom en del kreativa lösningar, kan vi väl kalla det, som kanske inte uppnådde syftet med det. Det ledde också till en ganska stor byråkrati, och framför allt mindre kommuner kunde inte framgångsrikt ta del av det statliga stödet.

Jag och Miljöpartiet har landat i att det i stället behövs ett generellt förstärkt stöd till förskolan, ett så kallat likvärdighetsbidrag för förskolan som på samma sätt som likvärdighetsbidraget för skolan går ut till alla huvudmän och som inte på samma sätt leder till de administrativa pålagorna.

Vi har också sagt sedan tidigare att vi om vi inte ser tillräckliga resultat är beredda att överväga skarpa beslut om barngruppernas storlek. Erfarenheter från andra områden av att sätta den typen av maxtak är tveksamma. Ibland leder det i stället till att det blir en miniminivå.

Anf. 134 CHRISTIAN CARLSSON (KD)
replik:

Fru talman! Annika Hirvonen nämner likvärdighetsbidraget och att satsningarna på mindre barngrupper i förskolan främst ska gå via likvärdighetsbidraget. Men behöver inte alla barn tid att bli sedda? Har barn i utsatta områden verkligen större behov av mindre barngrupper än barn i andra områden? Den synen på barn har inte jag.

Jag tycker att alla barn behöver en bra elevhälsa, oavsett vilket socioekonomiskt område de kommer

ifrån. Alla barn behöver också småbarnsgrupper, oavsett vilket område de kommer ifrån.

Jag tror att Miljöpartiet har tänkt lite fel här. Mindre barngrupper behöver åstadkommas på andra sätt. Det är tråkigt att Miljöpartiet inte är berett att ansluta till Kristdemokraternas krav på ett maxtak för småbarnsgrupperna. Men jag uppfattar ändå att det finns en vilja att minska barngruppernas storlek, och det är positivt.

Skulle Annika Hirvonen kunna lova att vi kan samarbeta om att föräldrarna även i fortsättningen ska ha rätt att välja de alternativ som finns inom barnomsorgen? Vi är beredda att möta er i arbetet för mindre barngrupper. Vi är beredda att gå längre än Miljöpartiet. Men kommer Miljöpartiet att stå upp för föräldrars rätt att välja den barnomsorgsform som de menar kan ge barnen den bästa och tryggaste starten i livet?

Anf. 135 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det som är centralt för Miljöpartiet vad gäller utbildning och förberedelse för utbildning för små barn är kvaliteten i verksamheten för barnen. Vi har framför allt ett barnperspektiv här, snarare än ett familje- eller föräldraperspektiv.

Vi är överens om att alla barn har behov av en trygg miljö och att barngrupperna inte kan vara så stora som de är på många håll i dag. Med det sagt vet vi också att barn som till exempel inte har svenska som modersmål och barn som kommer från uppväxtförhållanden där det finns olika sociala utmaningar och problem har ett större behov av väl utbildad personal i förskolan. Därför är det viktigt att vi förändrar dagens läge. Just de barn som har störst behov har färre förskollärare och till och med färre utbildade barnskötare. Det är därför centralt att vi stärker alla förskolor men framför allt de som har störst behov.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 mars.)

§ 24 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2021/22:146 Ett nytt mål för Sjätte AP-fondens place-
ringsverksamhet

2021/22:165 Ändrade transparensregler inom energi-
beskattningen

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:133 En samlad straff-
rättslig terrorismlagstiftning

2021/22:4445 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

2021/22:4451 av Johan Pehrson m.fl. (L)

2021/22:4454 av Tobias Andersson m.fl. (SD)

2021/22:4456 av Johan Forssell m.fl. (M)

2021/22:4463 av Andreas Carlson m.fl. (KD)

Finansutskottets betänkande

2021/22:FiU46 Ändringar i statens budget 2022 – Stöd till Ukraina med efterfrågad försvarsmateriel

av andre vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 100 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 21 anf. 114 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

§ 25 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 mars

2021/22:413 Risken för brist på Adblue

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:414 Gröna näringar

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknads- och jämställdhetsminister Eva Nordmark (S)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 mars

2021/22:1321 Etiska regler för telefonförsäljning av lotter och spel

av *Gudrun Brunegård* (KD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2021/22:1322 Stöd till ukrainska flyktingar med funktionsnedsättning

av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1323 Livslångt lärande

av *Fredrik Christensson* (C)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 27 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 mars

2021/22:1249 Proposition om öppna data

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:1247 Distribution av frekvenser

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 18.31.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 13 anf. 46 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 81 (delvis),

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om ersättare för gruppleddare för partigrupp.....	1
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 7 Anmälan om granskningsrapport.....	1
§ 8 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 9 Ärenden för bordläggning	2
§ 10 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser	2
Justitieutskottets utlåtande 2021/22:JuU48.....	2
(Beslut fattades under § 20.)	2
§ 11 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23- åringar under sommaren 2022	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU21.....	2
Anf. 1 IDA GABRIELSSON (V)	2
Anf. 2 ELSEMARIE BJELLQVIST (S).....	3
Anf. 3 JONNY CATO (C)	3
Anf. 4 HANS EKLIND (KD)	3
Anf. 5 ELSEMARIE BJELLQVIST (S) replik.....	4
Anf. 6 HANS EKLIND (KD) replik.....	4
Anf. 7 ELSEMARIE BJELLQVIST (S) replik.....	4
Anf. 8 HANS EKLIND (KD) replik.....	4
Anf. 9 RASMUS LING (MP).....	5
Anf. 10 IDA GABRIELSSON (V) replik	5
Anf. 11 RASMUS LING (MP) replik.....	5
Anf. 12 IDA GABRIELSSON (V) replik	6
Anf. 13 RASMUS LING (MP) replik.....	6
(Beslut fattades under § 20.)	6
§ 12 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och utresesystem ...	6
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU14.....	6
Anf. 14 RIKARD LARSSON (S)	6
Anf. 15 ARIN KARAPET (M).....	7
Anf. 16 LUDVIG ASPLING (SD)	7
Anf. 17 HANS EKLIND (KD)	8
(Beslut fattades under § 20.)	9
§ 13 Utläningar i Sverige utan tillstånd	9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU16.....	9
Anf. 18 CARINA OHLSSON (S).....	9
Anf. 19 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD)	10
Anf. 20 TONY HADDOU (V)	11
Anf. 21 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD) replik	12
Anf. 22 TONY HADDOU (V) replik	12
Anf. 23 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD) replik	12
Anf. 24 TONY HADDOU (V) replik	12
Anf. 25 ANDRE VICE TALMANNEN	13
Anf. 26 RASMUS LING (MP).....	13
Anf. 27 MARIA MALMER STENERGARD (M)	13
Anf. 28 TONY HADDOU (V) replik	14
Anf. 29 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik.....	15
Anf. 30 TONY HADDOU (V) replik	15
Anf. 31 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik.....	15
Anf. 32 RASMUS LING (MP) replik.....	15
Anf. 33 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik.....	16
Anf. 34 RASMUS LING (MP) replik.....	16

Anf. 35	MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	16
Anf. 36	JONNY CATO (C)	16
Anf. 37	TONY HADDOU (V) replik	17
Anf. 38	ANDRE VICE TALMANNEN	17
Anf. 39	JONNY CATO (C) replik	17
Anf. 40	TONY HADDOU (V) replik	17
Anf. 41	JONNY CATO (C) replik	18
Anf. 42	RASMUS LING (MP) replik	18
Anf. 43	JONNY CATO (C) replik	18
Anf. 44	RASMUS LING (MP) replik	18
Anf. 45	JONNY CATO (C) replik	18
Anf. 46	HANS EKLIND (KD)	18
Anf. 47	TONY HADDOU (V) replik	19
Anf. 48	HANS EKLIND (KD) replik	20
Anf. 49	TONY HADDOU (V) replik	20
Anf. 50	HANS EKLIND (KD) replik	20
	(Beslut fattades under § 20.)	20
§ 14 Upphävande av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen		
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU27	20
Anf. 51	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	20
Anf. 52	KARIN RÅGSJÖ (V)	21
Anf. 53	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	22
Anf. 54	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	22
Anf. 55	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	23
Anf. 56	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	23
Anf. 57	SOFIA AMLOH (S)	23
Anf. 58	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	24
Anf. 59	SOFIA AMLOH (S) replik	24
Anf. 60	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	24
Anf. 61	SOFIA AMLOH (S) replik	25
Anf. 62	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	25
Anf. 63	SOFIA AMLOH (S) replik	25
Anf. 64	ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	25
Anf. 65	SOFIA AMLOH (S) replik	25
Anf. 66	CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	26
Anf. 67	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	27
Anf. 68	CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	27
Anf. 69	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	27
Anf. 70	CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	28
Anf. 71	LINDA LINDBERG (SD)	28
Anf. 72	APHRAM MELKI (C)	29
Anf. 73	LINA NORDQUIST (L)	29
	(Beslut fattades under § 20.)	30
§ 15 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i socialtjänsten		
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU20	30
	(Beslut fattades under § 20.)	30
§ 16 Riksrevisionens rapport om statens subventionering av läkemedel		
	Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU21	30
Anf. 74	MIKAEL DAHLQVIST (S)	30
Anf. 75	ULRIKA JÖRGENSEN (M)	31
Anf. 76	ANDERS W JONSSON (C)	32
Anf. 77	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	33
Anf. 78	ANDERS W JONSSON (C) replik	33
Anf. 79	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	33
Anf. 80	ANDERS W JONSSON (C) replik	34
Anf. 81	KARIN RÅGSJÖ (V)	34
Anf. 82	PIA STEENSLAND (KD)	35

Anf. 83 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	36
Anf. 84 PIA STEENSLAND (KD) replik	36
Anf. 85 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	36
Anf. 86 PIA STEENSLAND (KD) replik	36
Anf. 87 BARBRO WESTERHOLM (L)	37
Anf. 88 CLARA ARANDA (SD).....	37
Anf. 89 MARGARETA FRANSSON (MP).....	38
(Beslut fattades under § 20.)	39
Ajournering	39
Återupptaget sammanträde	39
§ 17 Vårdfrågor	39
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU36.....	39
Anf. 90 YASMINE BLADELIUS (S)	39
Anf. 91 KARIN RÅGSJÖ (V)	40
Anf. 92 MARGARETA FRANSSON (MP).....	41
Anf. 93 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	42
Anf. 94 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	43
Anf. 95 PER RAMHORN (SD).....	44
Anf. 96 ANDERS W JONSSON (C).....	45
Anf. 97 LINA NORDQUIST (L).....	46
(Beslut fattades under § 20.)	47
§ 18 Minoritetsfrågor	47
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU32.....	47
Anf. 98 ANNICKA ENGBLOM (M).....	47
Anf. 99 LARS ANDERSSON (SD)	48
Anf. 100 MALIN BJÖRK (C)	49
Anf. 101 JESSICA WETTERLING (V).....	49
Anf. 102 TUVE SKÅNBERG (KD).....	51
Anf. 103 NINA LUNDSTRÖM (L)	52
Anf. 104 BIRGER LAHTI (V)	53
Anf. 105 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	54
Anf. 106 ALEXANDER OJANNE (S).....	55
(Beslut fattades under § 20.)	55
Ajournering	55
Återupptaget sammanträde	55
§ 19 Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 mars	55
CU33 Den nationella planen för omprövning av vattenkraft.....	55
§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	55
JuU48 Subsidiaritetprövning av kommissionens förslag till	
direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga	
bestämmelser	55
SfU21 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för 19–23-	
åringar under sommaren 2022	55
SfU14 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya in- och	
utresesystem.....	55
SfU16 Utlänningar i Sverige utan tillstånd	56
SoU27 Upphävande av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga	
smittskyddsåtgärder på serveringsställen	56
SoU20 Riksrevisionens rapport om öppna jämförelser i	
socialtjänsten.....	57
SoU21 Riksrevisionens rapport om statens subventionering av	
läkemedel.....	57
SoU36 Vårdfrågor	57
KU32 Minoritetsfrågor	57
§ 21 Sänkt energiskatt på bensin och diesel	58
Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU19.....	58
Anf. 107 LORENTZ TOVATT (MP).....	58
Anf. 108 HANNAH BERGSTEDT (S)	59
Anf. 109 NIKLAS WYKMAN (M).....	60

Anf. 110	LORENTZ TOVATT (MP) replik	62
Anf. 111	NIKLAS WYKMAN (M) replik	62
Anf. 112	LORENTZ TOVATT (MP) replik	62
Anf. 113	NIKLAS WYKMAN (M) replik	62
Anf. 114	ERIC WESTROTH (SD).....	63
Anf. 115	APHRAM MELKI (C)	64
Anf. 116	BIRGER LAHTI (V)	65
Anf. 117	LORENTZ TOVATT (MP) replik	65
Anf. 118	BIRGER LAHTI (V) replik.....	66
Anf. 119	LORENTZ TOVATT (MP) replik	66
Anf. 120	BIRGER LAHTI (V) replik.....	66
Anf. 121	MAGNUS JACOBSSON (KD).....	66
Anf. 122	HELENA GELLERMAN (L).....	67
	(Beslut skulle fattas den 24 mars.).....	68
§ 22	Tillfällig utvidgning av statligt stöd genom nedsatt energiskatt.....	68
	Skatteutskottets betänkande 2021/22:SkU18.....	68
Anf. 123	APHRAM MELKI (C)	68
	(Beslut skulle fattas den 24 mars.).....	68
§ 23	Stärkt kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg.....	68
	Utbildningsutskottets betänkande 2021/22:UbU21	68
Anf. 124	AYLIN FAZELIAN (S)	68
Anf. 125	NORIA MANOUCHI (M).....	69
Anf. 126	MICHAEL RUBBESTAD (SD).....	70
Anf. 127	NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	71
Anf. 128	DANIEL RIAZAT (V)	72
Anf. 129	CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	72
Anf. 130	FREDRIK MALM (L).....	73
Anf. 131	ANNIKA HIRVONEN (MP)	74
Anf. 132	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	75
Anf. 133	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	75
Anf. 134	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	75
Anf. 135	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	75
	(Beslut skulle fattas den 24 mars.).....	75
§ 24	Bordläggning	75
§ 25	Anmälan om interpellationer	76
§ 26	Anmälan om frågor för skriftliga svar	76
§ 27	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	76
§ 28	Kammaren åtskildes kl. 18.31.	76